מהדורת 'קרן טללי ברכה'

שנה י"א (תשפ"ד)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

• וירא •

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומרוממים בכתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זֹהַר הַמְּבָאֵר
הכתר והכנור

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

ב | מעשי אדם מישראל משפיעים בכל העולמות אוצר פניני החסידות

יב | שעועית מרובת טעמים ניצוץ אורה חסידי לפרשת השבוע ספיר ויהלום

טו | אמונה פשוטה עצה לעמוד בנסיון מילתא חדתא"א

העלונים: ספיר ויהלום • מילתא חדתא • ובחרת בחיים • אביר יעקב • מבתלי בית הדין • שו"ת בהלכה • תניא

ישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה
נהריה

מכון אור לישרים
ירושלים - נהריה

דִּבְרֵי שָׁלוֹם | אִצֶּל הַמִּתְגָּאֶה הקב"ה מְצוּי רַק בְּפֶתַח הָאֹהֶל ..... א
צֶמַח ה' לְצִבְיָ | תְּמִימוּת וַעֲנָוָה נוֹתְנִים כֹּחַ עֲמִידָה בַּנִּסְיוֹנוֹת ..... א
יַד דָּוִד | הַגַּאֲוָה מַפִּילָה אֶת הָאָדָם מִדַּרְגָּתוֹ ..... א
אוֹר הַמֵּאִיר | מַעֲשֵׂי הָאָדָם מַשְׁפִּיעִים בְּאֹפֶן יָשִׁיר עַל עוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים ... א
לִקּוּטֵי תּוֹרָה | השי"ת מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ וְשָׂמֵחַ בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִכָּל הַנִּבְרָאִים א
מָגֵן אַבְרָהָם | הַמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לִשְׁמֹר הַבְּרִית הקב"ה מְרַפְּאוֹ .....ב
לִקּוּטֵי שִׂיחוֹת | הַסְּתִירָה בֵּין הַגְּמָרָא וְהַזֹּהַר הַאִם הַכְּנֶסֶת אוֹרְחִים 'גְּדוֹלָה' מִקַּבָּלַת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה אוֹ 'שָׁוָה' .....ג
יַשְׁרֵשׁ יַעֲקֹב | הַהֶבְדֵּל בֵּין הַזְמָנַת אַבְרָהָם לְהַזְמָנַת לוֹט .....ג
מְקוֹר בָּרוּךְ | שְׁאֵלַת הַמַּלְאָכִים וּמַעֲנֵה אַבְרָהָם – בְּאוּר בְּדֶרֶךְ צַחוּת ..... ד
נֹעַם אֱלִימֶלֶךְ | כַּאֲשֶׁר הַצַּדִּיק רוֹאֶה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת אֵינָם חִדּוּשׁ בְּעֵינָיו שֶׁהֲרֵי בִּידֵי הַבּוֹרֵא לַעֲשׂוֹת נִפְלָאוֹת בְּלֹא קֶץ ..... ד
אִמְרֵי יְהוּדָה | סְגֻלַּת הַתְּשׁוּבָה לְכַוֵּנַת הַלֵּב בַּתְּפִלָּה ..... ד
פְּרִדַּס הַמֶּלֶךְ | אַבְרָהָם אָבִינוּ רָאָה בְּכָל דָּבָר אֶת כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ ..... ד
תּוֹלְדֹת אָדָם | אַבְרָהָם אָבִינוּ הָיָה מִשְׁתּוֹקֵק כָּל שְׁמוֹנַת הַיָּמִים לָמוּל אֶת בְּנוֹ ד
שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה | מַהוּת הָאַהֲבָה הַנִּצְרֶכֶת לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא ..... ה
אַךְ פְּרִי תְּבוּאָה | תְּלִיַּת הַבִּטָּחוֹן בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא הַסִּבָּה הָרְחוֹקָה .... ה
קְדֻשַּׁת לֵוִי | עֲשִׂיַּת הַמִּצְוֹת לְשֵׁם שָׁמַיִם ..... ה
אִמְרוֹת מֹשֶׁה | אַבְרָהָם אָבִינוּ לֹא הֶחֱזִיק לְעַצְמוֹ כָּל טוֹבָה עַל מַעֲשֵׂה הָעֲקֵדָה ו
לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת | עַל הָאָדָם לְהִתְגַּבֵּר נֶגֶד הַיֵּצֶר בְּאוֹתָהּ מִדָּה שֶׁרוֹאֶה שֶׁמְּנֻצָּה לְהַפִּילוֹ ..... ו
מְבַשֵּׂר טוֹב | יְזָהֵר מִלְּהִשְׁגִּיחַ תָּדִיר בֶּעָבָר שֶׁלֹּא יִפֹּל לִידֵי עַצְבוּת ..... ו
אוֹרְחוֹת חַיִּים | מֵהַמִּילָה וּמֵהַדְּיָנִים מוּכָח שֶׁיֵּשׁ עֲדִיפוּת לְמַעֲשֵׂי הָאָדָם .... ו
וַיֹּאמֶר שָׁאוּל | תְּשׁוּבַת אֱמוּת הָעוֹלָם אֵינָהּ מִתְקַבֶּלֶת ..... ז
בִּרְכַּת יוֹסֵף | הַצָּלַת הַמְכֻנֶּה בְּשֵׁם 'צַדִּיק' כְּנֶגֶד הָרָשָׁע ..... ז
אַבְרָהָם אָנֹכִי | רְאִיַּת נְסִיוֹן הָעֲקֵדָה ..... ז
אֶבֶן יָשְׁפֵּה – אִמְרֵי יְצָחָק | קַבָּלַת תְּפִלַּת יִשְׁמָעֵאל בְּמָקוֹם הַמִּקְדָּשׁ ..... ז
גִּבְעַת פִּנְחָס | שְׁבוּעָה בְּשֵׁם מְצֻוִּים אַף בְּנֵי נֹחַ ..... ז
אֲבִי שַׂר שָׁלוֹם | כְּשֶׁנּוֹדַע לְיִצְחָק עַל עֲקֵדָתוֹ הִצְטַעֵר עַל זַרְעוֹ ..... ח
בְּנְיַן דָּוִד | הַר הַמּוֹרִיָּה הָיָה דִּינוֹ כְּמִזְבֵּחַ וּלְפִיכָךְ הֵבִיא אַבְרָהָם עֵצִים לְהַקְרִיבָה ח
תּוֹרַת הרא"ם | עֲקֵדָתוֹ שֶׁל יִצְחָק הָיְתָה בִּמְתִינוּת גְּדוֹלָה מִגֹּדֶל חֲבִיבוּת צִוּוּי הַמָּקוֹם ..... ח
רַבֵּנוּ בְּחַיֵּי | רְפוּאַת אַבְרָהָם אָבִינוּ עַל יְדֵי הִתְגַּלּוּת הַשְּׁכִינָה ..... ח
אוֹר הַחַיִּים | רְפוּאַת אַבְרָהָם בְּעֵת רְאִיַּת הַמַּלְאָכִים ..... ט
מַעֲשֵׂי ה' | כֵּן תַּעֲשֶׂה כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי - בְּרִכַּת הַמַּלְאָכִים לְאַבְרָהָם שֶׁיִּתְרַפֵּא . ט
שַׁעַר בַּת רַבִּים | רְפוּאָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ בִּרְאִיַּת מַלְאַךְ רָפָאֵל ..... ט
מעשי צדיקים ..... ט
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה ..... יב

לרכישת ספרים מרוכזת ולמוסדות:
מוישי: 052-7110200 | עזרא: 052-7110900

בס"ד
קו מענה הלכה
02-803-9999
או במייל: rav@abiryaakov.com
בית הוראה אביר יעקב
מכון אור לישרים ירושלים-נתניה
קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

מחוברים
הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים
מתחילים את היום!
להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com
ישירות למייל האישי

עיצוב ועימוד עלונים: שוקי קנר
להורדת העלון: https://www.orlayesharim.com

דע מה שתשיב

"וַיֵּרָא אֵלָיו ה', בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא" (בראשית יח א).

מצינו בדברי חז"ל במדרש (בראשית רבה מב ח), כי כאשר ציווה הקדוש ברוך הוא לאברהם על המילה, הלך ונועץ בשלושת אוהביו לשמוע מה יאמרו על הדבר.

ושם איתא: "אמר לו ענר, כבר בן מאה שנה אתה ואתה הולך ומצער את עצמך, אמר לו אשכול מה את הולך ומסיים את עצמך בין שונאיך, אמר לו ממרא, אלקיך שעמד לך בכבשן האש ובמלכים וברעבון, והדבר הזה שאמר לך למול אין אתה שומע לו". ובזכות דבריו אלו של ממרא נגלה ה' לאברהם בחלקו.

ומה גדול הפלא, הרי אברהם אבינו ראש המאמינים היה, ונתנסה בעשרה נסיונות קשים ונוראים. וכי דווקא עתה בנסיון המילה לא יכל לעמוד, עד שהוצרך לבקש אחר עצת אוהביו אם לקיים את מצות ה'.

אך באמת ברור הדבר, כי מעולם לא עלה על דעתו של אברהם אבינו להסתפק ולבקש לו עצה אם לקיים את מצות ה'. אלא שאבינו אברהם הוא השורש לכל בניו אחריו, וככל שיורדים הדורות כך מתרבים בישראל אנשים חלושי דעת ונמוכי שכל, אשר כל ענין קטן נסיון הוא אצלם. על כן הוצרך אברהם ליתן תשובה לכל אחד מהם לפי דרכו, ולשם כך הלך אצל ענר אשכול וממרא, להורות לנו הדרך מה יאמר ומה ישיב לכל אחת מן הטענות.

והנה בשמותיהם של שלושת אוהבי אברהם טמון רמז לשלוש טענות עיקריות.

ענר כשמו כן הוא, נוטריקון 'עינוי' ו'הרהור', והוא הקול השטחי והגופני שבאדם, הנרתע מפני קושי וצער, והוא הראשון לשאת את דבריו בכל עת. גם כאן עמד קול זה לטעון כי בהיות אברהם קרוב לבן מאה שנה אינו יכול לעמוד ביסורי המילה, ועליו להמתין עד שיחלים. זהו הטבע הגופני שבאדם, המבקש הנאה ובורח מן הסבל. ובכל פעם בה צריך האדם לקיים מצוה, משמיע היצר הרע טענות ממין זה, ובפרט כאשר כרוכה היא בצער ויסורים, ונדרשת מן האדם מסירות נפש אמיתית.

לעומת זאת 'אשכול' אלו ענבים המחוברים זה לזה באשכול אחד, וכך מסמל הוא את היחס על העולם הסובב את האדם ואת קולם של חבריו. ואכן בא אשכול וטען כלפי אברהם שלא יבדיל עצמו בין שונאיו, שלא ישנאוהו יותר.

אכן ממרא מרמז על החלק הרוחני שבאדם, כי גם אחר שכבר גמר בדעתו להתגבר על נטיות גופו וחששו מחבריו, עדיין יש לו להיזהר שלא לפגום את הכוונה.

אמור מעתה, כי בא אברהם והוכיח שיש לעמוד ולמודד אל מול דברי ענר - הזקנה והחולי, העצלות והקושי והעייפות, ובזה נתן כח ביד בניו לעמוד כנגד הנחש הקדמוני אשר עפר לחמו, ומיסוד העפר ממשיך כבידות ועצלות על האדם שלא לעשות את רצון ה' חלילה.

גם כלפי טענתו של אשכול 'מה יאמרו הבריות', וכי אין זה ראוי להיראות משונה מכל כי כיצד ייראה הדבר בעיני אחרים, מסר אברהם את התשובה ביד זרעו אחריו כאשר עומדים ללמוד ולהתפלל במקום שמועטים הם העושים את המצוה, כי לא יבושו מפני המלעיגים.

ובדבר טענתו של ממרא, לימד אברהם את בני ישראל להמליך את הקדוש ברוך הוא על אבריהם, אשר בזה ממילא יהיו נמשכים אחר הכוונה הפנימית ויעשו מעשיהם לשם שמים.

(מתוך "עינים מאירות" להגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

נוֹשְׂאִים בְּפָרָשַׁת וַיֵּרָא

פְּנִים הַנַּאֲוָה

דִּבְרֵי שָׁלוֹם

רַבִּי שָׁלוֹם מִקּוֹדִינוֹב זיע"א

אֲצֶל הַמִּתְגָּאֶה הקב"ה מְצוּי רַק בְּפֶתַח הָאֹהֶל

וַיֵּרָא אֵלָיו (יח א), רָצָה לוֹמַר נִתְגַּלָּה לוֹ, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ **בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא**, הַיְנוּ שֶׁאֲפִלּוּ בָּרָשָׁעִים הַגְּדוֹלִים שֶׁמַּמְרִים וּמַתְרִיסִים מְאֹד לְנֶגֶד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִכָּל מָקוֹם ה' בְּתוֹכָם, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ (יומא נו:) 'הַשּׁכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ טֻמְאֹתָם' (ויקרא טז טז) - אַף עַל פִּי שֶׁהֵם טְמֵאִים שְׁכִינָה בֵּינֵיהֶם.

אֲבָל וְהוּא, פֵּרוּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, **יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל כְּחֹם הַיּוֹם**, הַיְנוּ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ גַּאֲוָה וּמְדֻמֶּה לוֹ שֶׁהוּא מֵאִיר, אָז דַּוְקָא כְּבָיְכוֹל יוֹשֵׁב 'פֶּתַח' הָאֹהֶל, וְאֵינוֹ נִכְנָס כְּבָיְכוֹל לִשְׁרוֹת בּוֹ, כִּי אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִים לָדוּר (סוטה ה.).

וּכְמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי בְּשֵׁם הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּבָיְכוֹל אֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל הַבַּעַל גַּאֲוָה יוֹתֵר מִבַּעֲלֵי כָּל הָעֲבֵרוֹת. כֵּן נִרְאֶה לְפִי עֲנִיּוּת דַּעְתִּי בְּבֵאוּר הַכָּתוּב עַל פִּי דֶּרֶךְ הָעֲבוֹדָה:

צֶמַח ה' לְצִבְיִ

רַבִּי צְבִי הִירְשׁ מִנַּדְבּוֹרְנָא זיע"א

תְּמִימוּת וַעֲנָוָה נוֹתְנִים כֹּחַ עֲמִידָה בַּנִּסְיוֹנוֹת

שֹׂרֶשׁ עֲבוֹדַת ה' תָּלוּי בִּתְמִימוּת, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב 'תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹקֶיךָ' (דברים יח יג), וּכְמוֹ שֶׁכָּל הָעֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת שֶׁנִּתְנְסָה אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, הָעִקָּר הַנִּסָּיוֹן הָיָה אִם יְהַרְהֵר אַחֲרֵי מִדּוֹתָיו, וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ"י בְּפָרָשַׁת וַאֵרָא (שמות ו ט) עַיֵּן שָׁם.

שֶׁאִם הָיָה אַבְרָהָם מְהַרְהֵר אַחַר מִדּוֹתָיו בְּעֵת שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ 'קַח נָא אֶת בִּנְךָ' כּוּ' (כב ב) הָאֵיךְ בְּאֶפְשָׁר מִי שֶׁהוּא רַחוּם וְחַנּוּן יֹאמַר כָּזֶה, בְּוַדַּאי שֶׁלֹּא הָיָה עוֹמֵד בַּנִּסָּיוֹן. רַק שֶׁלֹּא הָיָה מְהַרְהֵר כְּלוּם, כִּי הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁמַּה שֶּׁאָדָם מַשִּׂיג בַּשֵּׂכֶל הָאֱנוֹשִׁי הוּא אֶפֶס וָאַיִן נֶגֶד מַחֲשַׁבְתּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב 'כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם' כּוּ' (ישעיה נה ח), וְהָיָה בּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלֵב שָׁלֵם וְלֹא הִרְהֵר כְּלָל.

אֲבָל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ גַּבְהוּת, וְחוֹשֵׁב שֶׁיָּכוֹל לְהַשִּׂיג חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּשֶׁרוֹאֶה דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נֶגֶד שִׂכְלוֹ וּרְצוֹנוֹ, תֵּכֶף וּמִיָּד נָסוֹג לְבוֹ אָחוֹר מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ (פרשת עקב):

יַד דָּוִד

רַבִּי יַעֲקֹב דָּוִד מֵאַמְשִׁינוֹב זיע"א

הַגַּאֲוָה מַפִּילָה אֶת הָאָדָם מִדַּרְגָּתוֹ

וַיְהִי אֱלֹקִים אֶת נַעַר וַיִּגְדַּל וְגוֹ' וַיְהִי רֹבֶה קַשָּׁת (כא א). אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה אֱלֹקִים עִם יִשְׁמָעֵאל, אֲבָל מֵחֲמַת שֶׁנִּכְנְסָה בִּלְבּוֹ גַּבְהוּת וְהִתְנַשְּׂאוּת מִכֹּחַ 'וַיִּגְדַּל', סוֹפוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה 'רֹבֶה קַשָּׁת', לִסְטִים מְזֻיָּן.

[יֶשְׁנָהּ גִּירְסָא, שֶׁרַבְּנוּ אָמַר זֹאת בְּיַחַס לְמַעֲשֶׂה מְסֻיָּם: כְּשֶׁעָרַךְ פַּעַם בְּקוּר בּוֹרְשָׁא, וְהִצִּיעוּ לוֹ לְבַקֵּר אֵצֶל אֶחָד מִנְּכִבְדֵי הָעִיר שֶׁהָיָה עָשִׁיר וְתַלְמִיד חָכָם, וְאוּלָם עַז פָּנִים וּבַעַל גַּאֲוָה, וְרַבְּנוּ סָרַב לְבַקְּרוֹ. וּכְשֶׁשְּׁאָלוּהוּ, שֶׁהֲרֵי לְפִי הַבְּרָכָה וְהַהַצְלָחָה שֶׁהָאִישׁ רוֹאֶה בְּמַעֲשֵׂי יָדָיו נִרְאֶה שֶׁמַּעֲשָׂיו רְצוּיִים, הֵשִׁיב כְּתֹכֶן הַדְּבָרִים הַנַּ"ל]:

מַעֲלָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל

אוֹר הַמֵּאִיר

רַבִּי זְאֵב וָואלְף מִדְּ'יטוֹמִיר זיע"א

מַעֲשֵׂי הָאָדָם מַשְׁפִּיעִים בְּאֹפֶן יָשִׁיר עַל עוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים

וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ וּפִיכֹל שַׂר צְבָאוֹ אֶל אַבְרָהָם לֵאמֹר, אֱלֹקִים עִמְּךָ בְּכֹל אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה וְעַתָּה הִשָּׁבְעָה לִי (כא כב-כג).

בְּכֵן בָּאָה תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה לְעוֹרֵר לִבּוֹת בְּנֵי אָדָם, לְכוֹנֵן מַחְשְׁבוֹתָם וְעֲבוֹדוֹתֵיהֶם בְּקֹדֶשׁ וּבְטָהֳרָה, וְיָחֹקּוּ עַל לוּחַ לִבָּם כִּי אֱלֹהִים פָּנִים אֶל פָּנִים אִתּוֹ עָמוֹ, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁהוּא גּוֹרֵם בְּכִשָּׁרוֹן עֲבוֹדוֹתָיו, וּמַרְאֶה פָּנִים לְמַעְלָה, כָּמוֹהוּ גּוֹרֵם גַּם כֵּן הֲרָאוֹת פָּנִים הָעֶלְיוֹן, הַיְנוּ הִתְלַבְּשׁוּת אֱלֹהוּת בְּהָעוֹלָמוֹת, בְּאֶמְצָעוּת מַדְרֵגוֹתָיו הֵמָּה ז' הַמִּדּוֹת.

בְּאוּר הַפָּסוּק 'ה' צִלְּךָ'

וְעַל דֶּרֶךְ שֶׁנִּתְבָּאֵר לָנוּ בְּמָקוֹם אַחֵר הַמִּדְרָשׁ פֵּרוּשׁ הַפָּסוּק 'ה' צִלְּךָ' (תהלים קכא ה), וּבֵאוּר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא צִלּוֹ שֶׁל אָדָם הַמַּחְתּוֹן, מָה הַצֵּל הַזֶּה כְּשֶׁאַתָּה בּוֹכֶה, הוּא כְּנֶגְדְּךָ, וּכְשֶׁאַתָּה שׂוֹחֵק לְנֶגְדְּךָ, כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּבָיְכוֹל הוּא צִלְּךָ, וּבַהִתְעוֹרְרוּת הַמַּחְתּוֹן נִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה מַמָּשׁ שָׁוֶה, וּלְכָל פְּנוֹת שֶׁאַתָּה פּוֹנֶה, אֲפִלּוּ פְּעֻלָּה הַקְּטַנָּה שֶׁנִּפְעָלוֹת, תֵּדַע נֶאֱמָנָה דּוּגְמַת זֶה עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ.

וְאִם כֵּן אֵיךְ לֹא יִתְמַלֵּא הָאָדָם הַגַּשְׁמִי רְתֵת וְזִיעַ פַּחַד וּמוֹרָא, וְכָל עִתָּיו וּרְגָעָיו יְבוּשׁ וְיִכָּלֵם, וְיִפָּלֵא מֵאָזְנֵי שִׁכְלוֹ בִּמְאֹד מְאֹד טֶרֶם עֲשׂוֹתוֹ אֵיזֶה מִן הַפְּעֻלּוֹת, מַה יִּתְעַר לְעֵילָּא, וְשֶׁמָּא יִגְרֹם חַס וְשָׁלוֹם עֲשִׂיָּה רָעָה לְבוֹרֵא עוֹלָם, לַעֲשׂוֹת כְּבָיְכוֹל כְּמַעֲשֵׂהוּ כְּדִבְרֵי הַמִּדְרָשׁ, וְאָנָה יוֹלִיךְ חֶרְפָּתוֹ.

הֶרְמֵז בִּלְשׁוֹן הַפְּסוּקִים

מוּל דִּבְּרֵינוּ בָּא הֶרְמֵז בַּתּוֹרָה - שֶׁכָּל מוּסָר לִבְנֵי אָדָם, **וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ** אַב הָרַחֲמִים מַלְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם, **וּפִיכֹל שַׂר צְבָאוֹ**, מוֹרֶה מַלְאֲכֵי מְרוֹמִים צְבָאוֹת אֱלֹקִים, תְּחִלָּה, דִּבֵּר ה' כְּאָב רַחֲמָן אֶל אַבְרָהָם, וְהָאָבוֹת סִימָן לִבְנֵיהֶם, לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו אַחֲרָיו עַד דּוֹר דּוֹרוֹת בָּא אֱלֹקִים עִם כָּל צְבָאוֹתָיו, לְהוֹרוֹת לָאָדָם אֲפָנֵי הָעֲבוֹדָה זֹאת תַּעֲלֶה עַל לִבְּךָ:

אֱלֹהִים עִמְּךָ בְּכֹל אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה, יִרְצֶה לְהוֹרוֹת הָאָמוּר, כָּל בְּחִינַת עֲשִׂיּוֹתְךָ מִקָּטֹן וְעַד גָּדוֹל, 'אֱלֹקִים עִמְּךָ' לַעֲשׂוֹת כְּמַעֲשֶׂיךָ מַמָּשׁ שָׁוֶה, אִם לַטּוֹב אוֹ הֶפְכּוֹ חַס וְשָׁלוֹם, וְאִם כֵּן הִזָּהֵר וְהִזָּהֵר בְּגֹדֶל הַהַשְׁכָּלָה, וְשִׁקּוּל הַדַּעַת לִבְלְתִּי עֲשׂוֹת שׁוּם פְּעֻלָּה בָּעוֹלָם, זוֹלַת מַה שֶּׁנּוֹגֵעַ אֶל עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא, וְתִקּוּן ז' מִדּוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁעִמָּהֶם נִבְנָה הָעוֹלָם.

וְלָזֶה גָּמַר אֹמֶר וּלְהַזְהִיר בָּא הָאֱלֹקִים, **וְעַתָּה הִשָּׁבְעָה לִי**, וְנוֹדָע כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר לְשׁוֹן שְׁבוּעָה, הוּא בְּרָזָא דְּשִׁבְעָה, כְּלוֹמַר, כָּל מְגַמָּתְךָ וְעֲבָדְתְּךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה, 'הִשָּׁבְעָה לִי', הַיְנוּ שֶׁתִּגְרֹם בְּכִשָּׁרוֹן פְּעֻלָּתֶךָ תִּקּוּן ז' הַמִּדּוֹת, וְתַשְׁפִּיעַ מִשֶּׁפַע בְּרָכָה עֶלְיוֹנָה בְּרָזָא דְּשִׁבְעָה הַשְׁפָּעָה לַשְּׁכִינָה, וְאָז טוֹב לְךָ בָּזֶה וּבַבָּא, וּבְאֵלֶּה אֲנִי חָפַצְתִּי לַעֲשׂוֹת כְּמַעֲשֶׂיךָ, אָמֵן וְדוֹק:

לִקּוּטֵי תּוֹרָה

רַבִּי מָרְדְּכַי מִטְּשֶׁרְנוֹבִּיל זיע"א

הַשי"ת מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ וְשָׂמֵחַ בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִכָּל הַנִּבְרָאִים

כָּל הַשֹּׁמֵעַ יִצְחַק לִי (כא ו). פֵּרוּשׁ, דִּכְתִיב 'כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדַי הֵם' (ויקרא כה נה), וְהַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בִּשְׂמְחָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִכָּל הַנִּבְרָאִים כֻּלָּם, וַאֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָאֻמּוֹת, וְקֵרַב אוֹתָנוּ לַעֲבוֹדָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה.

מַעֲשֵׂי אָדָם מְיֻשָּׁרְאֵל מַשְׁפִּיעִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת

כִּי סוֹף מַעֲשֶׂה בְּמַחֲשָׁבָה תְּחִלָּה (פיוט לכה דודי), וְיִשְׂרָאֵל עָלָה בַּמַּחֲשָׁבָה הַקְּדוּמָה (ב״ר א ד, זוהר ח״ג קח:). וְהָאָדָם נִבְרָא אֲשֶׁר כָּל הַנִּבְרָאִים וְהַיְצוּרִים וְהַנַּעֲשִׂים, וְנִכְלָלִים בּוֹ כָּל הָעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. וְכַאֲשֶׁר הָאָדָם עוֹשֶׂה מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אֲזַי מַמְשִׁיךְ תּוֹסְפוֹת אוֹרוֹת חֲדָשִׁים בַּאֲצִילוּת בְּרִיאָה יְצִירָה עֲשִׂיָּה, וְאִם חַס וְשָׁלוֹם בְּהֶפֶךְ, אֲזַי פּוֹגֵם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְהִסְתַּלְּקוּת הָאוֹר לְמַעְלָה מַעְלָה.

וְלָזֹאת נִבְרָא הָאָדָם אַחַר כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹקִים כַּנַּ״ל, אֲבָל סוֹף מַעֲשֶׂה בְּמַחֲשָׁבָה תְּחִלָּה, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְרָצָה הוּא וְדַעְתּוֹ אֶחָד אַחְדוּת הַפְּשׁוּטָה, וְרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּתְפִלּוֹת וּצְדָקוֹת עֲבוּר עֲבוֹדָתוֹ עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה, וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת שֶׁיַּעֲשׂוּ יִשְׂרָאֵל, וְעַל יָדָם יַזְהִירוּ וְיָאִירוּ מַזְהִירִין וּנְצִיצִין כָּל הָעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים וּמַלְאָכִים וּשְׂרָפִים וְאוֹפַנִּים וְכָל צְבָא מַעְלָה וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ, הַכֹּל הַשְׁפָּעָתָם בְּתוֹסֶפֶת מְרֻבֶּה הִיא עַל יְדֵי הָאָדָם דַּיְקָא, עַל יְדֵי עֲבוֹדָתוֹ וְתוֹרָתוֹ כַּנַּ״ל. וְזֶהוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּשִׂמְחָה עַז וְתַעֲצוּמוֹת עַל שֶׁמְּקַבֵּל תַּעֲנוּג גָּדוֹל מִנְּשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֲבוֹדָתָם שֶׁמִּתְיַחֲדִים כָּל הָעוֹלָמוֹת עַל יָדָם.

הֶרְמֵז בִּלְשׁוֹן הַפָּסוּק

וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב ׳כָּל הַשֹּׁמֵעַ יִצְחַק לִי׳, כְּלוֹמַר שֶׁכָּלְלוּת הָעוֹלָמוֹת מִתְיַחֲדִים, **הַשּׁוֹמֵעַ** הוּא לְשׁוֹן קִבּוּץ וַאֲסֵפָה כְּמוֹ ׳וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל׳ (שמואל א׳ טו ד). **יִצְחַק לִי**, מֻחְמֶת ׳לִי׳, כְּלוֹמַר מֻחְמֶת ׳כִּי לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדַי הֵם׳, כִּי זֶהוּ עִנְיַן ׳יִצְחָק׳, לְשׁוֹן צְחוֹק וְשִׂמְחָה. וְזֶהוּ, **צְחֹק עָשָׂה לִי אֱלֹקִים**, שֶׁגַּם אֱלֹקִים שֶׁהִיא מִדַּת הַדִּין נַעֲשׂוּ לִי צְחוֹק, שֶׁנִּמְתְּקוּ כָּל הַגְּבוּרוֹת עַל יְדֵי גִּלּוּי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ עַל יְדֵי עֲבוֹדוֹת יִשְׂרָאֵל כַּנַּ״ל, וד״ל.

וְזֶהוּ שְׁמַחַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֲשֶׁר בָּחַר בְּיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְיַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ, לִהְיוֹת עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם בַּפֹּתֵחַ יְשַׁאוּ, מֻחְמַת ׳כִּי לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים׳, ׳יִצְחַק לִי׳ כַּנַּ״ל, שֶׁהִיא מֵעֵילָא לְתַתָּא. וְכָכָה מַמָּשׁ מִתַּתָּא לְעֵילָא תִּגְדַּל הַשִּׂמְחָה, שִׂמְחָה נִפְלָאָה וַעֲצוּמָה עַד מְאֹד, שֶׁזָּכָה לִהְיוֹת מֵעוֹבְדֵי הַשֵּׁם בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ לִהְיוֹת נִקְרָא בְּשֵׁם עוֹבֵד הַשֵּׁם בָּרוּךְ הוּא.

עַל הָאָדָם לַעֲלֹז וְלִשְׂמֹחַ שִׂמְחָה מְרֻבָּה עַל הַזְּכִיָּה לַעֲבֹד אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ

וְלָזֹאת תַּעֲלֻזְנָה שִׂפְתֵי אָדָם בְּגִיל וָרֶנֶן לְשַׁבֵּחַ וּלְפָאֵר בְּשִׂמְחַת הַנֶּפֶשׁ עַד מְאֹד בַּעֲשׂוֹתוֹ עֲבוֹדָתוֹ עֲבוֹדַת הָאֵל הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא, שֶׁ׳כָּל הַשּׁוֹמֵעַ׳ שֶׁהַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא קוֹרֵא לוֹ עֶבֶד עֲבָדַי הֵם, ׳יִצְחַק לִי׳, שֶׁהַצְּחוֹק הוּא ׳לִי׳, בַּעֲבוּר שֶׁבַּעֲשׂוֹת הָאָדָם מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אֲזַי תָּאִיר בְּחִינַת נֶפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה שֶׁלּוֹ, כִּי הַשִּׂמְחָה הִיא לְשׁוֹן גִּלּוּי אוֹר, ׳יִצְחַק לִי׳ שֶׁיֵּאוֹר אוֹר חָדָשׁ כַּנַּ״ל עָלַי, לַעֲלוֹת מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא מִתַּתָּא לְעֵילָא לַעֲשׂוֹת יְחוּדִים בְּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁיִּתְיַחֲדוּ בְּאַחְדוּת הַפָּשׁוּט וְיִהְיוּ לַאֲחָדִים, וְזֶהוּ ׳יִצְחַק׳ לְשׁוֹן צְחוֹק, בַּעֲבוּר מִתַּתָּא לְעֵילָא גַּם כֵּן כַּנַּ״ל וְד״ל, וְהֶבֵ״ן כִּי הֵם עֲמֻקִּים וּמְתוּקִים:

פָּרָשַׁת וַיֵּרָא

וַיֵּרָא אֵלָיו ה׳ בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל כְּחֹם הַיּוֹם (יח א)

מָגֵן אַבְרָהָם

רַבִּי אַבְרָהָם מִטְּרִיסְק זיע״א

הַמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לִשְׁמֹר הַבְּרִית הקב״ה מֵרְפָּאוֹ

וַיֵּרָא אֵלָיו ה׳ וְגוֹ׳. פֵּרֵשׁ רַשׁ״י: לְבַקֵּר אֶת הַחוֹלֶה, וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל, פֵּרֵשׁ רַשׁ״י: בְּקֵשׁ לַעֲמֹד וְכוּ׳.

הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִתְגַּלָּה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם לְבַקֵּר אוֹתוֹ מֵחָלְיוֹ מֵחֲמַת הַמִּילָה, וּכְמוֹ כֵּן הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא נִצְחִיּוּת, וּמְרֻמֶּזֶת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁהָאָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֹלִי הַנֶּפֶשׁ מֵחֲמַת שֶׁפָּגַם בִּבְחִינַת יְסוֹד אוֹת בְּרִית, בָּא גַּם כֵּן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּבְיָכוֹל לְבַקְּרוֹ לְרַפְּאוֹתוֹ מִתַּחֲלוּאֵי זֵהֲמַת עֲוֹנוֹתָיו.

אַךְ זֶה הוּא רַק כְּשֶׁהָאָדָם בְּעַצְמוֹ מְצַעֵר אֶת עַצְמוֹ וּמְמָרְמֵר רוּחוֹ בְּקִרְבּוֹ בְּהִתְבּוֹנְנוֹ גֹּדֶל צָרוֹת נַפְשׁוֹ מַה שֶׁפָּגַם מֵעוֹדוֹ בְּחַטַּאת נְעוּרִים, שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִתְרַחֵק מֵ׳אוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים׳ (משלי טז טו), וּמְקַבֵּל עָלָיו עַל לְהַבָּא לִהְיוֹת מְנוּטְרֵי בְּרִית וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו וַחֲסָדָיו מְסַיֵּעַ לוֹ וּמְבַקֵּר אוֹתוֹ לִרְפּוּאוֹתָו מֵחָלְיוֹ שֶׁיּוּכַל לָבוֹא לַתִּקּוּן הַגָּמוּר, אֲבָל כְּשֶׁהָאָדָם אֵין מְצַעֵר אֶת עַצְמוֹ וְאֵין מַחֲזִיק זֹאת לְעָוֹן כְּלָל וְאוֹמֵר שָׁלוֹם עָלַי נַפְשִׁי וְהוֹלֵךְ בְּדַרְכּוֹ לִבּוֹ, אָז גַּם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ וְאֵין עוֹזֵר לוֹ.

הַפּוֹגֵם בִּבְרִית אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּת

וְזֶה **וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל** מְרֻמָּז לְאָהֳלֵי תּוֹרָה וּתְפִלָּה, הֱיוּ אֲפִלּוּ כְּשֶׁהָאָדָם יוֹשֵׁב בְּאָהֳלֵי תּוֹרָה וּתְפִלָּה, **כְּחֹם הַיּוֹם** מְרֻמָּז לְהִתְלַהֲבוּת, בִּבְחִינַת הוֹצִיא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חַמָּה מְנֻרָתִיקָהּ (ב״מ פו:), שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁלּוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל, עִם כָּל זֶה עֲדַיִן לֹא נֶחְשָׁב תּוֹרָתוֹ וּתְפִלָּתוֹ לְכְלוּם כָּל זְמַן שֶׁאֵין מֻשָּׂם עַל לִבּוֹ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל מַה שֶׁפָּגַם בְּחַטַּאת נְעוּרִים.

הֶרְמֵז בִּלְשׁוֹן רַשׁ״י

וְזֶה מְרֻמָּז בְּפֵרוּשׁ רַשׁ״י **בְּקֵשׁ לַעֲמֹד**, **אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֵׁב**, כִּי אֵין עֲמִידָה אֶלָּא לְשׁוֹן ׳תְּפִלָּה׳, שֶׁהִיא בְּחִינַת הִתְחַבְּרוּת וּדְבֵקוּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמְרֻמָּז שֶׁהָאָדָם מְבַקֵּשׁ לְהִתְפַּלֵּל בְּדִבְקוּת, **אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא ׳שֵׁב׳** לְשׁוֹן תְּשׁוּבָה, הֱיוֹת שֶׁאֵינְךָ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל בְּדִבְקוּת כָּרָאוּי אִם לֹא שֶׁתִּתַּקֵּן מִקֹּדֶם מַה שֶׁפָּגַמְתָּ בְּחַטַּאת נְעוּרִים, וּלְקַבֵּל עָלֶיךָ עַל לְהַבָּא שֶׁתִּהְיֶה שׁוֹמֵר הַבְּרִית, וְזֶה מְרֻמָּז בְּ׳שֵׁב׳ נוֹטְרִיקוֹן שְׁמִירַת בְּרִית.

ע״י תִּקּוּן הַדִּבּוּר יָכוֹל לְתַקֵּן הַיְסוֹד וְאֶת כָּל הַמִּדּוֹת

וְהִנֵּה לְדָבָר זֶה שֶׁל שְׁמִירַת הַבְּרִית הָעִקָּר צְרִיכִין לִהְיוֹת זְהִיר בִּשְׁמִירַת הַדִּבּוּר, כִּי בְּרִית הַלָּשׁוֹן מְכֻוָּן נֶגֶד בְּרִית הַמָּעוֹר כַּיָּדוּעַ (ספר יצירה פ״ו מ״ד), וְעַל יְדֵי שֶׁפּוֹגְמִים בְּהַדִּבּוּר בָּאִים לִפְגֹּם הַבְּרִית חַס וְשָׁלוֹם.

וְזֶה מְרֻמָּז הַכָּתוּב **וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נִצָּבִים עָלָיו**, וְהֵם הָיוּ הַשָּׁלֹשׁ מַלְאָכִים מִיכָאֵל גַּבְרִיאֵל רָפָאֵל, שֶׁהֵם בְּסוֹד שָׁלֹשׁ אִמּוֹת אמ״ש, אֲוִיר מַ׳ים אֵ׳ש (ספר יצירה פ״ג מ״ג), כִּי מִיכָאֵל הוּא כָּהֳנָא רַבָּא בְּסוֹד הַמַּיִם בְּחִינַת חֶסֶד, וְגַבְרִיאֵל בְּחִינַת גְּבוּרָה סוֹד הָאֵשׁ, וּרְפָאֵל בְּסוֹד הָאֲוִיר שֶׁהוּא בְּחִינַת רוּחַ, בְּחִינַת ׳אֲוִיר רוּחַ חֹק מַכְרִיעַ בֵּינָתַיִם׳ (שם פ״ו מ״ב נוסח האר״י), וְרוּחַ הוּא בְּחִינַת דִּבּוּר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמואל ב׳ כג ב) ׳רוּחַ ה׳ דִּבֶּר בִּי׳, וּכְמוֹ שֶׁתִּתְרַגֵּם אונְקְלוֹס (לעיל ב ז) לְרוּחַ מְמַלְלָא, וְהַמַּלְאָךְ רָפָאֵל בָּא לְרַפְּאוֹת אֶת אַבְרָהָם, וּכְמוֹ כֵּן בְּעִנְיַן רְפוּאַת הַנֶּפֶשׁ בְּתִקּוּן הַיְסוֹד אוֹת בְּרִית הָרְפוּאָה עַל יְדֵי הַמַּלְאָךְ רָפָאֵל שֶׁהוּא בְּסוֹד הָאֲוִיר בְּחִינַת רוּחַ תִּקּוּן הַדִּבּוּר.

וְזֶה **וַיִּרָא וַיָּרֶץ לִקְרָאתָם**, בִּכְדֵי שֶׁיִּתְתַּקֵּן תִּקּוּן הַדִּבּוּר שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה תִּקּוּן גַּם לִבְרִית הַמָּעוֹר שֶׁהוּא תִּקּוּן הַיְסוֹד. וְעַל

שָׁם זֶה נִקְרָא בְּשֵׁם יְסוֹד, שֶׁזֶּהוּ הַיְסוֹד הַמְיֻסָּד, כְּמוֹ לְמָשָׁל כְּשֶׁבּוֹנִין בַּיִת עוֹשִׂים מִתְּחִלָּה יְסוֹד שֶׁעָלָיו עוֹמֵד כָּל הַבִּנְיָן, וּכְשֶׁהַיְסוֹד רָעוּעַ וּמְקֻלְקָל זֶהוּ הַגּוֹרֵם לַהֲרִיסַת כָּל הַבִּנְיָן.

כְּמוֹ כֵּן בְּעִבּוּדוֹת שֶׁם יִתְבָּרֵךְ בְּבִנְיַן תִּקּוּן הַמִּדּוֹת, הַיְסוֹד הַמְיֻסָּד מִבִּנְיַן הַזֶּה הוּא תִּקּוּן הַבְּרִית, שֶׁמִּתְּחִלָּה צְרִיכִין לְתַקֵּן מִדָּה זוֹ וְאַחַר כָּךְ יְכוֹלִים לְתַקֵּן כָּל הַמִּדּוֹת, וְעַל יְדֵי תִּקּוּן הַיְסוֹד, הִנֵּה 'יְסוֹד' בְּאַתְבַּ"שׁ בְּגִימַטְרִיָּא כְּמִנְיַן 'בְּרוּךְ', שֶׁיִּתְעוֹרֵר מְקוֹר הַבְּרָכָה לְהַשְׁפִּיעַ כָּל הַבְּרָכוֹת עַל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּכָלָל וּפְרָט, בְּרוּחָנִיּוּת וְגַשְׁמִיּוּת, בָּנֵי חַיֵּי וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי, בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן:

וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אַל נָא תַּעֲבֹר גוֹ' (שִׂכֵּר הַלְוָיָה מְרֻבָּה מִן הַכֹּל, וְהוּא הַחֹק שֶׁחָקְקוּ אַבְרָהָם אָבִינוּ וְדֶרֶךְ הַחֶסֶד שֶׁנָּהַג בָּהּ, מַאֲכִיל עוֹבְרֵי דְּרָכִים וּמַשְׁקֶה אוֹתָן וּמְלַוֶּה אוֹתָן, וּגְדוֹלָה הַכְנָסַת אוֹרְחִים מֵהַקְבָּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיַּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים', רמב"ם אבל פי"ד ה"ב) (יח ג)

לְקוּטֵי שִׂיחוֹת

רַבִּי מְנַחֵם מֶענְדֶל מִלְיוּבַאוִויטְשׁ זיע"א

הַסְּתִירָה בֵּין הַגְּמָרָא וְהַזֹּהַר הָאִם הַכְנָסַת אוֹרְחִים 'גְּדוֹלָה' מִקַּבָּלַת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה אוֹ 'שָׁוֶה'

אִיתָא בִּגְמָרָא (שבת קכז.) 'גְּדוֹלָה הַכְנָסַת אוֹרְחִין מֵהַקְבָּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה, דִּכְתִיב 'וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אַל נָא תַּעֲבֹר גוֹ', דִּכְיוָן שֶׁאַבְרָהָם בִּקֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַמְתִּין, וְהוּא עָצְמוֹ רָץ לְקַבֵּל אֶת הָאוֹרְחִים, הֲרֵי זוֹ רְאָיָה שֶׁהַכְנָסַת אוֹרְחִים גְּדוֹלָה מִקַּבָּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה.

בְּתִקּוּנֵי זֹהַר (כג: תיקון ו) אִיתָא שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר: 'זְכָאָה אִיהוּ מַאן דִּמְקַבֵּל אוֹרְחִין בִּרְעוּ שְׁלִים 'כְּאִלּוּ' מְקַבֵּל אַפֵּי שְׁכִינְתָּא' [אַשְׁרָיו שֶׁל מִי שֶׁמְּקַבֵּל אוֹרְחִים בְּרָצוֹן שָׁלֵם כְּאִלּוּ מְקַבֵּל פְּנֵי הַשְּׁכִינָה].

וְלִכְאוֹרָה, מַאֲמַר הַתִּקּוּנֵי זֹהַר הוּא בִּסְתִירָה לְמַאֲמַר הַגְּמָרָא הַנַּ"ל שֶׁ'גְּדוֹלָה' הַכְנָסַת אוֹרְחִים מֵהַקְבָּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה.

הָנֵּה שֶׁמָּצִינוּ לְעִתִּים קְרוֹבוֹת חִלּוּקֵי דֵּעוֹת בְּדִבְרֵי חֲזַ"ל – בִּגְמָרָא וְגַם בֵּין הַגְּמָרָא לְהַזֹּהַר – הֲרֵי בְּעִנְיָן זֶה לֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר שֶׁהַתִּקּוּנֵי זֹהַר חוֹלֵק עַל הַגְּמָרָא, כֵּיוָן שֶׁהַגְּמָרָא לוֹמֶדֶת מִפְּסוּק, וּבְפַעַל, 'מַעֲשֶׂה רַב' מֵאַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁהַכְנָסַת אוֹרְחִים גְּדוֹלָה יוֹתֵר.

רַשְׁבַּ"ץ דִּבֵּר עַל פִּי מַדְרֵגָתוֹ בְּקַבָּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה

וְיוֹבֵן הַדָּבָר בְּהַקְדִּים בְּאוּר מַדְרֵגַת רַשְׁבַּ"ץ שֶׁהוּא בַּעַל הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל בְּתִקּוּנֵי זֹהַר. אֲצֶל רַשְׁבַּ"ץ הָיְתָה תּוֹרָתוֹ אֻמָּנָתוֹ (שבת יא.), וְכֵן הָיָה מִ'בְּנֵי עֲלִיָּה' (סוכה מה:), בְּהֶיוֹתוֹ בְּמַדְרֵגָה כָּזוֹ מוּבָן עַד כַּמָּה גָּבוֹהַּ הָיָה אֲצֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן עִנְיַן קַבָּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה.

וּבִפְרָט לְפִי דִּבְרֵי הַזֹּהַר (ח"ב לח.) מַאן פְּנֵי הָאָדוֹן הֲוָיָה דָּא רַשְׁבַּ"ץ, הֲרֵי מַה שֶּׁלְּפִי עֶרְכֵּנוּ נִקְרָא קַבָּלַת 'פְּנֵי' שְׁכִינָה - קַבָּלַת דַּרְגַּת פְּנִימִיּוּת אֱלֹקוּת, הָיְתָה זוֹ אֲצֶל רַשְׁבַּ"ץ מַדְרֵגָה תְּמִידִית, שֶׁהֵאִירָה אֲצָלוֹ תָּמִיד דַּרְגַּת 'פְּנֵי' (פְּנִימִיּוּת) הָאָדוֹן הֲוָיָה. וּבְהֶכְרֵחַ אִיפֹּה לוֹמַר, שֶׁקַּבָּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה שֶׁלּוֹ הָיְתָה בְּאֹפֶן נַעֲלֶה לְגַמְרֵי.

וּבְהַשְׁוָאָה לְמַדְרֵגָה הַנַּעֲלִית שֶׁל קַבָּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה אֲצֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן - וּכְפִי מַדְרֵגָתוֹ שֶׁלּוֹ, כָּךְ מָדַד אֶת הַנְהָגַת הָעוֹלָם - לֹא הָיְתָה הַכְנָסַת אוֹרְחִים גְּדוֹלָה אֶלָּא שָׁוֶה לְקַבָּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה 'שֶׁלּוֹ'. אֲבָל אִלּוּ שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לְדַרְגָּא הַנַּעֲלִית שֶׁל רַשְׁבַּ"ץ, אֲזֵלָם הַכְנָסַת אוֹרְחִים גְּדוֹלָה מִקַּבָּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה.

בַּהֲבָאַת מְקוֹר הַהֲלָכָה מִן הַפָּסוּק רוֹמֵז הָרַמְבַּ"ם שֶׁהַתִּקּוּנֵי זֹהַר אֵינוֹ סוֹתֵר אֶת דַּעַת הַגְּמָרָא

וְעִנְיָן זֶה בָּא הָרַמְבַּ"ם לְהַבְהִיר בַּהֲבָאַת מְקוֹר הַהֲלָכָה 'גְּדוֹלָה' הַכְנָסַת אוֹרְחִים כוּ'. הַמָּקוֹר מֵהַפָּסוּק מוֹסִיף בְּאוּר בַּהֲלָכָה:

לוּלֵי הֲבָאַת מְקוֹר הַהֲלָכָה הָיָה מָקוֹם לוֹמַר שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּתִקּוּנֵי זֹהַר פָּלִיג עַל הַהֲלָכָה. וַהֲגַם שֶׁכַּאֲשֶׁר יֵשׁ מַחֲלֹקֶת בֵּין תַּלְמוּד בַּבְלִי לְזֹהַר אֲזַי הֲלָכָה כְּבַבְלִי, הֲרֵי אַף עַל פִּי כֵן, 'אִלּוּ וְאִלּוּ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים', כָּךְ, שֶׁגַּם דַּעַת הַזֹּהַר הָיָה לָהּ מָקוֹם אֲצֶל כָּל יְהוּדִי.

וְלָכֵן מֵבִיא הָרַמְבַּ"ם שֶׁמְּקוֹר הַדְּבָרִים הוּא פָּסוּק מְפֹרָשׁ, כְּדֵי לְהוֹרוֹת שֶׁבְּעִנְיָן זֶה אֵין מַחֲלֹקֶת, וְדַעַת רַשְׁבַּ"ץ שֶׁמְּדַבֵּר לְפִי מַדְרֵגָתוֹ אֵינָהּ בִּסְתִירָה לִפְסַק הַגְּמָרָא.

יְדִיעַת הָרַמְבַּ"ם בְּחָכְמַת הַקַּבָּלָה

וְאֵין לְתִמְהַּ עַל כָּךְ שֶׁהָרַמְבַּ"ם מַבְהִיר עִנְיָן הַמּוּבָא בַּזֹּהַר – שֶׁהֲרֵי יָדוּעַ שֶׁהָרַמְבַּ"ם הָיָה מְקֻבָּל, וְרִבּוּי עִנְיָנִים בְּסִפְרָיו מְקוֹרָם בַּזֹּהַר, קַבָּלָה וְכוּ' (בְּכַמָּה סְפָרִים כְּבָר דָּנוּ בָּזֶה. רְאֵה רְשִׁימוֹת הַצְּמַח צֶדֶק עַל מוֹרֵה נְבוּכִים (בסוף ספר החקירה). כֶּסֶף מִשְׁנֶה לְהִלְכוֹת מְזוּזָה (פ"ה ה"ד). סֵפֶר בֶּן יוֹחַאי שַׁעַר ו' מַעֲנֶה קל. הָרַמְבַּ"ם וְהַזֹּהַר (להרב מרגליות). וּרְאֵה צָפְנַת פַּעְנֵחַ עַל הָרַמְבַּ"ם לְהִלְכוֹת עֲבוֹדָה זָרָה (פי"ב ה"ז): פָּחוֹת מִד' הַטַּעַם מְשׁוּם דִּמְבֹאָר בְּסִפְרֵי קַבָּלָה דְּיֵשׁ לַפָּאָה דא"ק ד' שְׁעָרוֹת עַיִן בְּסֵפֶר מַפְתֵּחַ הָעוֹלָמוֹת, עַיֵּן שָׁם).

דִּיּוּק לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם 'וְהוּא הַחֹק שֶׁחָקְקוּ אַבְרָהָם אָבִינוּ וְדֶרֶךְ הַחֶסֶד שֶׁנָּהַג בָּהּ'

עַל פִּי זֶה מוּבָן גַּם לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם 'וְהוּא הַחֹק שֶׁחָקְקוּ אַבְרָהָם אָבִינוּ וְדֶרֶךְ הַחֶסֶד שֶׁנָּהַג בָּהּ', שֶׁבָּזֶה מְבֹאָר הַטַּעַם שֶׁהַהֲלָכָה בְּבַבְלִי אֵינָהּ בִּסְתִירָה לְדַעַת רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּתִקּוּנֵי זֹהַר:

הַכֹּחַ שֶׁיֵּשׁ לָנוּ לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹת שֶׁנִּצְטַוִּינוּ מִסִּינַי הוּא לְפִי שֶׁמַּעֲשֶׂה אָבוֹת סִימָן לַבָּנִים'. וּבְמִצְוַת הַכְנָסַת אוֹרְחִים: עִנְיָן זֶה שֶׁבְּנוֹגֵעַ לְכָל יִשְׂרָאֵל 'גְּדוֹלָה הַכְנָסַת אוֹרְחִים מֵהַקְבָּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה', בָּא מֵהַנְּתִינַת כֹּחַ דְּאַבְרָהָם אָבִינוּ, עַל יְדֵי הַ'חֹק שֶׁחָקְקוּ' בְּמִצְוַת הַכְנָסַת אוֹרְחִים – 'מַעֲשֶׂה אָבוֹת' – בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה שַׁיָּךְ לְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל.

וְזֶהוּ גַּם דִּיּוּק לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם 'וְדֶרֶךְ הַחֶסֶד שֶׁנָּהַג בָּהּ': עֲבוּדָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ הָיְתָה בְּקוֹ הַחֶסֶד, וְלָכֵן קָבַע עִנְיַן הַכְנָסַת אוֹרְחִים שֶׁלּוֹ בְּאֹפֶן הַשַּׁיָּךְ לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲפִלּוּ לְאֵלּוּ הַנִּמְצָאִים בְּמַדְרֵגָה תַּחְתּוֹנָה בְּיוֹתֵר, וּבְכָךְ הִמְשִׁיךְ לָנוּ כֹּחַ עַל קִיּוּם מִצְוַת הַכְנָסַת אוֹרְחִים, שֶׁתִּהְיֶה 'גְּדוֹלָה הַכְנָסַת אוֹרְחִים מֵהַקְבָּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה'.

וְזֹהִי כַּוָּנַת הָרַמְבַּ"ם בִּלְשׁוֹנוֹ 'וְהוּא הַחֹק שֶׁחָקְקוּ אַבְרָהָם אָבִינוּ וְדֶרֶךְ הַחֶסֶד שֶׁנָּהַג בָּהּ'. לוּלֵי עֲבוּדַת אַבְרָהָם אָבִינוּ, לֹא הָיָה לָנוּ הַכֹּחַ לְקַיֵּם מִצְוַת הַכְנָסַת אוֹרְחִים בְּגַשְׁמִיּוּת, וּבְמֵילָא לֹא הָיָה אֶצְלָנוּ הַכְנָסַת אוֹרְחִים בְּאֹפֶן שֶׁגְּדוֹלָה מֵהַקְבָּלַת פְּנֵי הַשְׁכִינָה;

וְרַק אַבְרָהָם אָבִינוּ עַל יְדֵי עֲבוּדָתוֹ הוֹרִישׁ לָנוּ, חָקַק וְהִנְהִיג בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הַחֶסֶד שֶׁלּוֹ, שֶׁהִיא הַתְחָלַת כָּל הַמִּדּוֹת, וּמֵהַמִּדּוֹת הֲרֵי זֶה נִמְשָׁךְ בְּפַעַל מַמָּשׁ – שֶׁזֶּה כָּל הָאָדָם (ח"ג עמ' 768-767):

כִּי עַל כֵּן עֲבַרְתֶּם עַל עַבְדְּכֶם (יח ה)

יַשְׂרֵשׁ יַעֲקֹב

רַבִּי יַעֲקֹב יְהוּדָה מַנְדְּרִזִין זיע"א

הַהֶבְדֵּל בֵּין הַזְמָנַת אַבְרָהָם לְהַזְמָנַת לוֹט

[יֵשׁ] לְדַיֵּק לָמָּה נֶאֱמַר 'עַל' עַבְדְּכֶם, וַהֲוֵי לֵיהּ לְמֵימַר 'אֶל' עַבְדְּכֶם. וּבְלוֹט הוּא אוֹמֵר 'סוּרוּ נָא אֶל בֵּית עַבְדְּכֶם' (יט ב), תֵּבַת 'בֵּית' לְכְאוֹרָה מְיֻתָּר, דְּהָיָה דַּי לֵאמֹר סוּרוּ נָא אֶל עַבְדְּכֶם.

אוּלָם אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם בִּשֵּׁל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל הָאוֹרְחִים, עַל כֵּן אָמַר 'עַל עַבְדְּכֶם, כְּאָדָם שֶׁמַּכְנִיעַ עַצְמוֹ וּמַשְׁפִּיל עַצְמוֹ לָאָרֶץ וְאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ עֲבֹר עָלַי, וְהָאוֹרְחִים יִשְׁתָּרְרוּ עָלָיו.

אֲבָל לוֹט דִּיֵּק בִּלְשׁוֹנָא 'אֶל בֵּית' דַּיְקָא, שֶׁיִּהְיֶה הוּא הַבַּעַל בַּיִת וְהֵם יִהְיוּ אוֹרְחִים, וְהוּא יִשְׁתָּרֵר עֲלֵיהֶם. 'וַיֹּאמְרוּ לֹא כִּי בָרְחוֹב נָלִין', אִם יִהְיֶה בְּאֹפֶן כָּזֶה מוּטָב לָלוּן בָּרְחוֹב:

וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אַיֵּה שָׂרָה אִשְׁתֶּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָּאֹהֶל (יח ט)

מְקוֹר בָּרוּךְ

רַבִּי בָּרוּךְ מִמֶּזְרִיטְשׁ זיע"א

שְׁאֵלַת הַמַּלְאָכִים וּמַעֲנֵה אַבְרָהָם - בְּאוֹר בְּרָכָה צְחוּת

יֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּדֶרֶךְ צַחוּת, כֵּיוָן שֶׁרָאוּ הַמַּלְאָכִים הַכְּנֶסֶת אוֹרְחִים כָּזוֹ, שָׁאֲלוּ 'אַיֵּה שָׂרָה אִשְׁתֶּךָ' – אַיֵּה הַמִּדָּה שֶׁל הַנָּשִׁים וְאֵיךְ יִתְכֵּן הַדָּבָר, וַהֲרֵי יָדוּעַ שֶׁאִשָּׁה עֵינֶיהָ צָרָה בְּאוֹרְחִים (ב"מ פז.).

וְהֵשִׁיב לָהֶם אַבְרָהָם 'הִנֵּה בָאֹהֶל', הַיְנוּ שֶׁשָּׂרָה אֵינָהּ כְּאוֹתָן הַנָּשִׁים הַמְּשׁוֹטְטוֹת כָּל הַיּוֹם בַּחוּצוֹת וּצְרִיכוֹת הַמָּמוֹן עֲבוּר הַמּוֹתָרוֹת וְדִבְרֵי תַּעֲנוּגוֹת, אֶלָּא אִשָּׁה כְּשָׂרָה הִיא הַיּוֹשֶׁבֶת בַּבַּיִת, וְלָכֵן יְכוֹלָה הִיא לְכַבֵּד אֶת הָאוֹרְחִים בְּהַרְחָבָה גְּדוֹלָה:

וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אַחֲרֵי בְלֹתִי הָיְתָה לִּי עֶדְנָה וַאדֹנִי זָקֵן (יח יב)

נֹעַם אֱלִימֶלֶךְ

רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ מִלִּיזֶ'נְסְק זיע"א

כַּאֲשֶׁר הַצַּדִּיק רוֹאֶה נְסִים וְנִפְלָאוֹת אֵינָם חִדּוּשׁ בְּעֵינָיו שֶׁהֲרֵי בִּידֵי הַבּוֹרֵא לַעֲשׂוֹת נִפְלָאוֹת בְּלֹא קֶץ

'וַתִּצְחַק שָׂרָה'. דְּהֶעְנֵן הוּא כָּךְ, שֶׁהַצַּדִּיק צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ כָּל כָּךְ וּלְהַכְנִיר נִפְלָאוֹת וּגְדוּלוֹת הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁיָּבוֹא לְמַדְרֵגָה כָּזוֹ שֶׁגַּם אִם יִרְאֶה אֵיזֶה פֶּלֶא לֹא יַפְלִיא בְּעֵינָיו לְחִדּוּשׁ גָּדוֹל נֶגֶד נִפְלָאוֹת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה, שֶׁבְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת פֶּלֶא פְּלָאוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֵין קֵץ, וְנִמְצָא מַה שֶּׁיִּתְפַּלֵּא הָאָדָם עַל אֵיזֶה פֶּלֶא שֶׁהוּא חִדּוּשׁ גָּדוֹל בְּעֵינָיו, הוּא מְעוּט קְלוּס הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא. עַל דֶּרֶךְ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ"ל (ברכות לג.): סַיְמְתֵיהּ לִשְׁבָחָא דְּמָרָא, מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁמְּקַלְסִין אוֹתוֹ כו'.

בְּאוֹר הַפְּסוּקִים עַל פִּי הַנַּ"ל

וְזֶהוּ וַתִּצְחַק שָׂרָה, פֵּרוּשׁ לְשׁוֹן שְׂמָחָה, שֶׁהָיָה מְשַׂמֵּחַ עַל גְּדֶל הַפֶּלֶא שֶׁעָשָׂה לָהּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרוּךְ הוּא, דְּהַיְנוּ 'אַחֲרֵי בְלֹתִי' כו'. **וַיֹּאמֶר ה' לְמָה זֶּה צָחֲקָה שָׂרָה לֵאמֹר הַאַף אָמְנָם אֵלֵד**, פֵּרוּשׁ מַה זֶּה חִדּוּשׁ וְפֶלֶא גָּדוֹל בְּעֵינֶיהָ הַדָּבָר הַזֶּה. **הֲיִפָּלֵא מֵה' דָּבָר**, רָצָה לוֹמַר וְכִי יֵשׁ לְךָ דָּבָר שֶׁיִּהְיֶה פֶּלֶא לְנֶגֶד כֹּחִי, שֶׁיֵּשׁ בְּיָדִי לַעֲשׂוֹת נִפְלָאוֹת גְּדוֹלוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר.

וְשָׂרָה הָיְתָה יְרֵאָה שֶׁלֹּא יִהְיֶה סוֹבֵר אַבְרָהָם שֶׁהִיא הָיְתָה מְשַׂחֶקֶת וּמְהַתֶּלֶת, דְּצָחֲקָה הוּא גַּם כֵּן לְשׁוֹן שְׂחוֹק וְהִתּוּל, לָכֵן וַתְּכַחֵשׁ שָׂרָה לֵאמֹר לֹא צָחַקְתִּי כִּי יָרֵאָה, דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא הָיָה לִשְׂחוֹק בְּעֵינַי. וְהָאֱמֶת כֵּן הָיָה, רַק שֶׁהָיְתָה מְשַׂמַּחַת עַל גֹּדֶל הַפֶּלֶא שֶׁנַּעֲשָׂה לָהּ כַּנַּ"ל.

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם לֹא כִּי צָחַקְתְּ, רָצָה לוֹמַר גַּם הַשִּׂמְחָה שֶׁהָיִית מְשַׂמַּחַת, נֶחְשָׁב לִשְׂחוֹק וְהִתּוּל חַס וְחָלִילָה, כִּי אֵין זֶה חִדּוּשׁ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְאִלּוּ סַיַּמְתִּיהּ לְשִׁבְחָא דְּמָרָא, וְאֵין זֶה דֶּרֶךְ הַנָּכוֹן לְהַצְדִּיק שֶׁיִּתְפַּלֵּא כַּנַּ"ל, וְקַל לְהָבִין:

אַל נָא אַחַי תָּרֵעוּ (יט ז)

אִמְרֵי יְהוּדָה

רַבִּי אַבְרָהָם זֶרַח אַרְיֵה יְהוּדָה לֵיבּוּשׁ מִבְּרֶעזַאן זיע"א

סְגֻלַּת הַתְּשׁוּבָה לְכַוָּנַת הַלֵּב בַּתְּפִלָּה

אֶפְשָׁר לוֹמַר, דְּאִיתָא אִם אָדָם מִתְפַּלֵּל וְרוֹאֶה שֶׁאֵין תְּפִלָּתוֹ שְׁגוּרָה בְּפִיו, הוּא מֵחֲמַת שֶׁעֲוֹנוֹתָיו גּוֹרְמִים שֶׁמְּבַלְבְּלִים הַתְּפִלָּה, וְאִיתָא הַסְּגֻלָּה שֶׁיַּעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִתְמַלֵּא בְּרַחֲמָיו עָלָיו וְיוּכַל לְהִתְפַּלֵּל וְיִהְיֶה תְּפִלָּתוֹ שְׁגוּרָה בְּפִיו.

וְהַתּוֹרָה הִיא נִצְחִיּוּת בְּכָל אָדָם וּבְכָל עֵת, וְזֶה שֶׁהוֹרָתָה הַתּוֹרָה הַקָּדוֹשָׁה לָאָדָם **אַל נָא**, 'נָא' לְשׁוֹן בַּקָּשָׁה, בְּאֹפֶן שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהִתְפַּלֵּל, אָז יֵשׁ עֵצָה לָזֶה **אַחַי תָּרֵעוּ**' רְאֵשִׁי תֵּבוֹת עֲשׂוּ תְּשׁוּבָה וְיִתְגּוֹלְלוּ רַחֲמָיו עֲלֵיכֶם וְתִוָּשְׁעוּ:

וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר גו', וַיַּרְא וְהִנֵּה עָלָה כִּיטֹר הָאָרֶץ כְּקִיטֹר הַכִּבְשָׁן (יט כז-כח)

פְּרִדֵּס הַמֶּלֶךְ

רַבִּי פִּנְחָס סָאסִיש זיע"א

אַבְרָהָם אָבִינוּ רָאָה בְּכָל דָּבָר אֶת כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ

לְכְאוֹרָה לְמַאי נַפְקָא מִנָּהּ סִפּוּר הַכָּתוּב שֶׁרָאָה קִיטּוֹר הָאָרֶץ כְּקִיטּוֹר הַכִּבְשָׁן. וְיֵשׁ לְרַמֵּז דְּהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה סִפְּרָה לָנוּ שֶׁאַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם לֹא הָיָה רוֹאֶה שׁוּם דָּבָר רַק כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבֹדוֹ' (יחזקאל מג ב), כִּי רַק כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ מֵאִיר בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וּמִי שֶׁעֵינָיו שֶׁכָּל לוֹ, אֵינוֹ רוֹאֶה שׁוּם דָּבָר, כִּי הַכֹּל בָּטֵל בִּמְצִיאוּת נֶגֶד כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

וְהִנֵּה בֶּאֱמֶת כָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא בָרָא אֶלָּא לִכְבוֹדוֹ (אבות פ"ו מי"ב), וְהָיָה כְּצַדִּיק כְּרָשָׁע, כִּדְאִיתָא (שמו"ר ז ד) כְּשֵׁם שֶׁקִּלּוּסוֹ עוֹלֶה מִן הַצַּדִּיקִים, כָּךְ קִלּוּסוֹ עוֹלֶה מִן הָרְשָׁעִים, פֶּה דַּנְתָּ יָפֶה זְכִיתָ כו' (עירובין יט.). וְגַם מָצִינוּ (ילקוט רמז שעח) כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה דִּין בָּרְשָׁעִים שְׁמוֹ הַגָּדוֹל נִתְקַדֵּשׁ וְנִתְרוֹמֵם.

אִם כֵּן כְּמוֹ שֶׁנִּתְקַדֵּשׁ וְנִתְרוֹמֵם כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשָׁעָה שֶׁהִפִּילוּ לְאַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם לְכִבְשַׁן הָאֵשׁ עַל קִדּוּשַׁת שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, כָּךְ כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה דִּין בִּסְדוֹם, שְׁמוֹ הַגָּדוֹל נִתְקַדֵּשׁ וְנִתְרוֹמֵם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'נוֹדַע ה' מִשְׁפָּט עָשָׂה' (תהלים ט יז).

וְזֶהוּ **וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר גו', וַיַּרְא וְהִנֵּה גו' כְּקִיטּוֹר הַכִּבְשָׁן**, שֶׁהָיָה קִיטּוֹר הָאָרֶץ כְּקִיטּוֹר הַכִּבְשָׁן שֶׁהִפִּילוּהוּ בְּתוֹךְ כִּבְשַׁן הָאֵשׁ לְמַעַן כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כָּךְ בְּאוֹתוֹ קִיטּוֹר שֶׁל סְדוֹם רָאָה נַמִּי כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְדוֹ"ק הֵיטֵב:

וַיָּמָל אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק בְּנוֹ בֶּן שְׁמֹנַת יָמִים וְגו' (כא ד)

תּוֹלְדוֹת אָדָם

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מֵאוֹסְטְרוֹבְּצָא זיע"א

אַבְרָהָם אָבִינוּ הָיָה מְשְׁתּוֹקֵק כָּל שְׁמוֹנַת הַיָּמִים לָמוּל אֶת בְּנוֹ

אֲבִי אדומו"ר זצללה"ה זי"ע אָמַר, מָה הַלָּשׁוֹן 'שְׁמוֹנַת יָמִים', הֲוֵי לֵיהּ לוֹמַר שְׁמוֹנָה יָמִים. אַךְ נִרְאֶה הָעִנְיָן הוּא, שֶׁאַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הָיָה מְשְׁתּוֹקֵק לְמִצְוָה זוֹ כָּל שְׁמוֹנַת יָמִים מָתַי יָבֹא לְיָדֵי וַאֲקַיְּמֶנָּה, שֶׁהָיָה מְצַפֶּה וּמְחַכֶּה כָּל הַשְּׁמוֹנַת יָמִים וְלֵילוֹת לְקַיֵּם הַמִּצְוָה הַזֹּאת.

הִשְׁתּוֹקְקוּתוֹ שֶׁל הרה"ק מִבַּרְדִּיטְשׁוֹב זיע"א לִנְטִילַת לוּלָב וְאֶתְרוֹג

כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי בְּשֵׁם כְּבוֹד הָרַב הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ אֱלֹקֵי מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב זצללה"ה זי"ע, בְּעֵת שֶׁהָיָה מַגִּיעַ לְמִצְוַת לוּלָב וְאֶתְרוֹג הָיָה נֵעוֹר כָּל הַלַּיְלָה וְשָׂאג כְּאָרְיֵי וְרָקַד וְשָׂמַח - מִי יִתֵּן וְיַגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁאֶטֹּל הַלּוּלָב וְהָאֶתְרוֹג לְיָדִי וּלְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם. כָּךְ אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הָיָה מִתְלַהֵב וְחוֹשֵׁק לָמוּל אֶת בְּנוֹ יְחִידוֹ שֶׁהוּא הָיָה הָרִאשׁוֹן נִמּוֹל לִשְׁמוֹנָה יָמִים.

לְזֹאת כְּתִיב שְׁמֹנַת יָמִים, שֶׁהָיָה מְצַפֶּה לְמִצְוָה זוֹ כָּל שְׁמוֹנַת הַיָּמִים מִיּוֹם הָרִאשׁוֹן עַד יוֹם הַשְּׁמִינִי מִשּׁוּם דְּכִי הָיָה נֶחְשָׁב כָּל יוֹם מֵהַשְּׁמוֹנָה יָמִים כְּאִלּוּ הָיָה מְקֻיָּם בּוֹ מִצְוַת מִילָה:

קַח נָא אֶת בִּנְךָ אֶת יְחִידְךָ אֲשֶׁר אָהַבְתָּ אֶת יִצְחָק (כב ב)

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

רַבִּי יַעֲקֹב אֲבִיחֲצִירָא זיע"א

מַהוּת הָאַהֲבָה הַנִּצְרֶכֶת לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא

הָאַהֲבָה שֶׁיֹּאהַב הָאָדָם אֶת הַשֵּׁם צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה אַהֲבָה מְפֻלֶּגֶת עַד תַּכְלִית, שׁוּם דָּבָר לֹא יִמְנַע בִּשְׁבִילוֹ, הֵן נַפְשׁוֹ הֵן נֶפֶשׁ בָּנָיו הֵן מָמוֹנוֹ, דְּבָזֶה נִתְעַלָּה אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם כְּשֶׁנִּסָּהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיִצְחָק בְּנוֹ, וּמַה כְּתִיב שָׁם, 'קַח נָא אֶת בִּנְךָ אֶת יְחִידְךָ אֲשֶׁר אָהַבְתָּ אֶת יִצְחָק', דְּקָשֶׁה, דְּלֹא הָיָה לוֹ לוֹמַר רַק 'קַח נָא אֶת יִצְחָק', וְהַכֹּל יָתֵר. וְרַשִׁ"י ז"ל כָּתַב כְּדֵי לָתֵת לוֹ שָׂכָר עַל כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר:

וּלְפִי עִנְיֵנֵנוּ בָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לְהוֹרוֹת לִבְנֵי הָאָדָם הָאַהֲבָה שֶׁיִּקְרָא בָּהּ 'אוֹהֵב הַשֵּׁם', דְּהַדָּבָר הֶחָבִיב עָלָיו בְּיוֹתֵר לֹא יִמְנַע אוֹתוֹ מֵאַהֲבָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שׁוּם דָּבָר לֹא הָיָה חָבִיב עָלָיו יוֹתֵר מִיִּצְחָק, יוֹתֵר מִגּוּפוֹ וּמִמָּמוֹנוֹ, כִּי הֲרֵי הִבְטִיחוֹ ה' (כא יב) 'כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע', וּמַשְׁמַע דְּלֹא יֵשׁ לוֹ עִם שָׂרָה זֶרַע אַחֵר רַק יִצְחָק, וְנוֹלַד לוֹ לְעֵת זִקְנָתוֹ, וַאֲפִלּוּ הָכִי מֵרֹב אַהֲבָתוֹ אֶת הַשֵּׁם לֹא הִרְהֵר אַחַר מִדּוֹתָיו.

וְזֶה שֶׁאָמַר **קַח נָא אֶת בִּנְךָ**, שֶׁזֶּה נִקְרָא 'בִּנְךָ' שֶׁהוּא זֶרַע כָּשֵׁר, לְאַפּוּקֵי יִשְׁמָעֵאל. וְעוֹד, **אֶת יְחִידְךָ**, שֶׁאֵין לְךָ מִשָּׂרָה עוֹד בֵּן זוֹלַת זֶה. וְעוֹד, **אֲשֶׁר אָהַבְתָּ**, יוֹתֵר מִגּוּפְךָ. וְעוֹד, **אֶת יִצְחָק**, שֶׁזֶּה הַבֵּן מֻבְדָּל מֵהַבָּנִים שֶׁהוּא קָדוֹשׁ וְיָרֵא אוֹתִי בְּתַכְלִית. וְכָל זֶה אִם אַהֲבָתִי עַזָּה עָלֶיךָ יוֹתֵר מִן הַכֹּל הַעֲלֵהוּ לְעוֹלָה לְפָנַי. וּמֵרֹב אַהֲבָתוֹ אֶת הַשֵּׁם עָשָׂה בְּשִׂמְחָה וְלֹא עִכֵּב, דִּכְתִיב (כב ג) 'וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר'.

וּכְדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ בָּאֵי עוֹלָם שֶׁמָּא אַבְרָהָם לֹא עָשָׂה כָּל זֶה אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁיָּדַע שֶׁהַ' יִתְבָּרַךְ לֹא יַנִּיחֶנּוּ לְשָׁחֳטוֹ, לָכֵן אָמַר לוֹ ה' יִתְבָּרַךְ (פסוק יב שם) 'כִּי עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי יְרֵא אֱלֹהִים אַתָּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת בִּנְךָ אֶת יְחִידְךָ מִמֶּנִּי', דְּקָשֶׁה הֵיאַךְ הוּא יָדַע לְסוֹף דַּעְתּוֹ וְגִלָּה שֶׁדַּעְתּוֹ הָיָה לְשָׁחֳטוֹ, וּבִפְרָט לְמַה שֶׁכָּתְבוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (ספר הרוקח, כב יד) כִּי שָׁחַט בּוֹ מִקְצָת:

הַטַּעַם שֶׁעָלָה בְּדַעַת אַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁחֹט אֶת יִצְחָק

אַכָּל מִכָּל מָקוֹם קָשֶׁה, מֶה עָלָה עַל דַּעַת אַבְרָהָם אָבִינוּ וְהֵיאַךְ הֶאֱמִין דָּבָר זֶה שֶׁכְּבָנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁחֹט אֶת בְּנוֹ. וְנִרְאֶה לְפָנֵיוּת דַּעְתִּי אִם אֶפְשָׁר, מִשּׁוּם דְּאַבְרָהָם הָיָה חֶסֶד גָּמוּר וְיִצְחָק הָיָה גְּבוּרָה מִדַּת הַדִּין, וּרְצוֹן הַשֵּׁם הוּא שֶׁיִּהְיֶה הַדִּין נִכְנָע תַּחַת הַחֶסֶד, חָשַׁב אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שֶׁרְצוֹן הַשֵּׁם שֶׁיִּשְׁחֹט יִצְחָק, שֶׁזֶּה הוּא הַכְנָעָה גְּמוּרָה שֶׁל הַדִּין וְתִגְבֹּרֶת הַחֶסֶד, וְכֵיוָן שֶׁחָשַׁב שֶׁזֶּהוּ דַּעַת עֶלְיוֹן וּרְצוֹנוֹ עָשָׂה בְּשִׂמְחָה וְלֹא עִכֵּב.

וּמִזֶּה נוֹדַעַת אַהֲבַת אַבְרָהָם הַשְׁלֵמָה, דְּכֵיוָן שֶׁסָּבַר שֶׁזֶּה רְצוֹן הַשֵּׁם וְזֶה שְׁלֵמוּת אִילָן הָעֶלְיוֹן עָשָׂה בְּאַהֲבָה רַבָּה. וּלְפִיכָךְ אָמַר לוֹ ה' **כִּי יְרֵא אֱלֹהִים אַתָּה**, דְּהֵינוּ יְרֵא מִמִּדַּת הַדִּין שֶׁהוּא 'אֱלֹהִים', וּלְפִיכָךְ עָשִׂיתָ זֶה לְהַכְנִיעַ הַדִּין:

וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם מֵרָחֹק (כב ד)

אַךְ פְּרִי תְּבוּאָה

רַבִּי צְבִי הִירְשׁ מִלִּיסְקָא זיע"א

תְּלִיַּת הַבִּטָּחוֹן בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא הַסִּבָּה הָרִחוֹקָה

יֵשׁ לוֹמַר עַל פִּי מַה דְּמִבֹּאָר בְּחוֹבַת הַלְּבָבוֹת זלל"ה, דְּיֵשׁ בָּעוֹלָם סִבָּה קְרוֹבָה וְסִבָּה רְחוֹקָה, וְהִנֵּה פְּשׁוּטֵי הָעָם הֵם סוֹבְרִים דְּהַסִּבָּה הַקְּרוֹבָה גּוֹרֶמֶת לְהַדָּבָר שֶׁנַּעֲשָׂה, אֲבָל בֶּאֱמֶת הָעִקָּר הוּא הַסִּבָּה הָרְחוֹקָה.

וְהֵבִיא מָשָׁל עַל זֶה, לְמֶלֶךְ אֶחָד שֶׁגָּזַר עַל הַשּׁוֹטֵר שֶׁיְּבִיאֵהוּ אֶת אֶחָד, וְהִנֵּה הַשּׁוֹטֵר הוּא הַסִּבָּה הַקְּרוֹבָה, וּבֶאֱמֶת אֵין בְּיָדוֹ לְשַׁנּוֹת כְּלָל, רַק הַמֶּלֶךְ הוּא יָכוֹל לְשַׁנּוֹת, וְהוּא הַסִּבָּה הָרְחוֹקָה, וְלָכֵן הַצַּדִּיקִים אֵין תּוֹלִין בְּטִחוֹנָם בְּהַטֶּבַע שֶׁהִיא הַסִּבָּה הַקְּרוֹבָה, רַק בִּרְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא הַסִּבָּה הָרְחוֹקָה.

הֶרְמֵז בִּלְשׁוֹן הַפָּסוּק

וְכָזֶה אָמַרְתִּי עַל הַפָּסוּק 'וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם מֵרָחֹק', וּמְבֹאָר בַּמִּדְרָשׁ (זוהר ח"א קכ.) שֶׁרָאָה אֶת יַעֲקֹב יוֹצֵא מִמֶּנּוּ. וְהִנֵּה קָשֶׁה הֵאֵיךְ יָכוֹל יַעֲקֹב לָצֵאת מִמֶּנּוּ, כֵּיוָן שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לִשְׁחֹט אֶת בְּנוֹ.

אֲמָנָם וַדַּאי עַל דֶּרֶךְ הַטֶּבַע - שֶׁהוּא הַסִּבָּה הַקְּרוֹבָה - אֵינוֹ יָכוֹל לִהְיוֹת, אֲבָל עַל יְדֵי הָרָצוֹן שֶׁל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לִהְיוֹת, וְכַאֲשֶׁר בֶּאֱמֶת הָיָה עַל יְדֵי עֲקֵדָתוֹ נִתְבָּרֵךְ יִצְחָק אָבִינוּ בְּזֶרַע שֶׁל קַיָּמָא, וְזֶה 'וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם מֵרָחֹק' (פרשת שמות):

וַיֹּאמֶר אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנַּעַר וְאַל תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה (כב יב)

קְדֻשַּׁת לֵוִי

רַבִּי לֵוִי יִצְחָק מִבַּרְדִּיטְשׁוֹב זיע"א

עֲשִׂיַּת הַמִּצוֹת לְשֵׁם שָׁמַיִם

'וַיֹּאמֶר אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנַּעַר וְאַל תַּעַשׂ וְכוּ' כִּי עַתָּה יָדַעְתִּי כוּ' וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת בִּנְךָ אֶת יְחִידְךָ מִמֶּנִּי'. וְיֵשׁ לְדַקְדֵּק לָמָּה כָּתַב כָּאן 'מִמֶּנִּי', וַאֲחַר כָּךְ כָּתִיב (להלן פסוק טז) 'וַיֹּאמֶר בִּי נִשְׁבַּעְתִּי כוּ' וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת בִּנְךָ אֶת יְחִידֶךָ', וְלֹא כָּתִיב 'מִמֶּנִּי'.

וְנִרְאֶה לְתָרֵץ, וּמִתְּחִלָּה נָבֹאר הַגְּמָרָא (שבת סג.) הָעוֹשֶׂה מִצְוָה כְּמַאֲמָרָהּ אֵין מְבַשְּׂרִין לוֹ כוּ', וְקָשֶׁה מַאי לְשׁוֹן כְּמַאֲמָרָהּ.

וְהָעִנְיָן, כָּל מַה שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה אוֹ לוֹמֵד תּוֹרָה, צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל שֶׁיִּהְיֶה כַּוָּנָתוֹ בִּלְתִּי לַה' לְבַדּוֹ לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרוֹ יִתְעַלֶּה, אָמְנָם אַחַר הַמַּעֲשֶׂה, לֹא יַעֲלֶה בִּלְבּוֹ חָלִילָה שֶׁכְּבָר עָשָׂה רְצוֹן הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאִם יַחְשֹׁב כָּךְ וַדַּאי אֵין מַעֲשָׂיו רְצוּיִין כְּלָל, וַעֲדַיִן בֶּן זוֹמָא מִבַּחוּץ (ע"ז חגיגה טו.), וְלֹא קָרַב אֶל פֶּתַח הָעֲבוֹדָה, אֲפִלּוּ שֶׁאִם הָיָה בֶּאֱמֶת שֶׁעָשָׂה אֵיזֶה נַחַת רוּחַ לְהַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא, יִהְיֶה מַכִּיר בִּשְׁפָלוּתוֹ שֶׁעֲדַיִן לֹא הִתְחִיל לַעֲבֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, מִכֹּחַ יִרְאַת הַבּוֹרֵא שֶׁהִיא נוֹפֶלֶת עָלָיו.

כְּמָשָׁל, מִי שֶׁזָּכָה לָבוֹא לְפָלְטִין הַמֶּלֶךְ, מִי שֶׁבָּא לְהֵיכָל יוֹתֵר פְּנִימִי, רוֹאֶה יוֹתֵר גְּדֻלַּת הַמֶּלֶךְ וְעָשְׂרוֹ, סְגֻלַּת מַלְכִים וַאֲדַרְכְּמוֹנִים. כָּךְ מַה שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה יוֹתֵר הַמִּצְוָה זֹאת בְּדִחִילוּ וּרְחִימוּ, זוֹכֶה וְנִכְנָס יוֹתֵר לְהֵיכַל הַמֶּלֶךְ יוֹתֵר פְּנִימִי, וְכָל מַה שֶּׁנִּכְנָס יוֹתֵר פְּנִימִי, יוֹתֵר רוֹאֶה שָׁם גְּדֻלַּת הַמֶּלֶךְ מַלְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְרוֹמְמוּתוֹ. וְנִתְחַיֵּב מִזֶּה, כְּשֶׁנּוֹפֵל בְּדַעַת הָעוֹשֶׂה אֵיזֶה עוֹבָדָא שֶׁעָשָׂה מְאוּמָה נַחַת רוּחַ לְהַבּוֹרֵא, וַדַּאי רָחוֹק עֲדַיִן, וְאֵל פֶּתַח הָעֲבוֹדָה לֹא בָּא לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְהִנֵּה לְשׁוֹן מִצְוָה פֵּרוּשׁ לְשׁוֹן חִבּוּר כַּנּוֹדָע, לְשׁוֹן צַוָּתָא חֲדָא. וְזֶהוּ פֵּרוּשׁ כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה כְּמַאֲמָרָהּ, כְּפֵרוּשָׁהּ שֶׁל מִצְוָה, שֶׁמִּתְחַבֵּר עַצְמוֹ עַל יְדֵי כֵּן לְהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְכוּ'.

וְיֵשׁ מִצּוֹת שֶׁאֵין בָּהֶם שׁוּם הֲנָאָה גּוּפָנִיּוּת, כְּמוֹ תְּפִלִּין וְצִיצִית וּדוֹמִין לָהֶן, וְיֵשׁ מִצּוֹת שֶׁבָּהֶם יֵשׁ הֲנָאַת הַגּוּף, כְּגוֹן מַאֲכָלוֹת שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב, וְהַנִּפְקוּתָא שֶׁבְּאֵלּוּ הַמִּצּוֹת חִמְרָא גְּדוֹלָה שֶׁלֹּא יְהֵא לוֹ פְּנִיָּה בָּהֶן.

וְזֹאת מִתֹּרֶן בְּפָרָשַׁת עֵקֶב ׳אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנַּעַר וְכוּ׳ כִּי עַתָּה כוּ״, פֵּרוּשׁ עַתָּה כְּשֶׁאֲנִי רוֹאֶה שֶׁאַפִּלּוּ מַה שֶּׁאַתָּה מוֹרִידוֹ מִן הָעֵקֶדָה גַּם כֵּן בְּלִבִּי שׂוּם פְּנִיָּה, מִזֶּה ׳יָדַעְתִּי כִּי יְרֵא אֱלֹהִים אַתָּה׳.

וְעַל דֶּרֶךְ זֶה נִרְאֶה מַה שֶּׁאָמַר ׳יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ׳, וְלֹא נֶאֱמַר ׳מִמֶּנִּי׳, כִּי שָׁם מְדַבֵּר עַל הָעֲלָאָה לַעֵקֶדָה כְּמַשְׁמָעוּת לְשׁוֹן ׳עָשִׂיתָ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה׳, וּבְהַעֲלָאָה אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַשְׁמִיעֵנוּ, כִּי אָז בְּוַדַּאי עָשָׂה לְאַהֲבַת יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְלֹא הָיָה שׂוּם פְּנִיָּה, אֲבָל עַתָּה מְדַבֵּר עַל הַיְרִידָה, וְזֶה ׳מִמֶּנִּי׳, שֶׁאַפִּלּוּ הַיְרִידָה הָיָה גַּם כֵּן מִמֶּנִּי, בְּלִי שׂוּם פְּנִיָּה. וְהָבֵן:

וַיָּשָׁב אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו וַיָּקֻמוּ וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו
(כב יט)

אִמְרוֹת מֹשֶׁה
רַבִּי מֹשֶׁה מִקּוֹבְּרִין זיע״א

אַבְרָהָם אָבִינוּ לֹא הֶחֱזִיק לְעַצְמוֹ כָּל טוֹבָה עַל מַעֲשֵׂה הָעֵקֵדָה

בַּפְּסוּקִים הַקּוֹדְמִים (ו-ח) פֵּרֵשׁ רַשׁ״י ׳וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו׳, אַבְרָהָם שָׂוֶה בְּשִׂמְחָתוֹ לְיִצְחָק שֶׁלֹּא יָדַע עֲדַיִן. וְאַחַר כָּךְ בְּפַעַם שְׁנֵיָּה נֶאֱמַר שׁוּב ׳יַחְדָּו׳, הֲגַם שֶׁיִּצְחָק יָדַע כְּבָר הָיָה דּוֹמֶה הָיָה לְאַבְרָהָם. וְיֵשׁ לְהָבִין, מַה הוֹסִיף כָּאן ׳יַחְדָּיו׳.

אָכֵן הַכַּוָּנָה בְּאָמְרוֹ **וַיָּשָׁב אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו** וְגוֹ׳, בְּעִנְיַן הַהִתְפַּעֲלוּת מִנִּסָּיוֹן הָעֵקֵדָה, שֶׁהָיָה בְּעֵינֵי עַצְמוֹ כְּמוֹ ׳נְעָרָיו׳ שֶׁלֹּא עָשׂוּ כְּלוּם, וְלֹא הֶחֱזִיק טוֹבָה לְעַצְמוֹ מִמַּעֲשֵׂה הָעֵקֵדָה:

• חֲזַק וְנִרְחַזֵּק •

לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב זיע״א

עַל הָאָדָם לְהִתְגַּבֵּר נֶגֶד הַיֵּצֶר בְּאוֹתָהּ מִדָּה שֶׁרוֹאֶה שֶׁמְּנַסֶּה לְהַפִּילוֹ

מִי שֶׁחָס עַל חַיָּיו הָאֲמִתִּיִּים הַנִּצְחִיִּים, כָּל מַה שֶּׁרוֹאֶה שֶׁהַסִּטְרָא אַחֲרָא שֶׁהֵם בְּחִינַת הַיִּכְלֵי הַתְּמוּרוֹת מִתְגַּבְּרִים וּמִשְׁתַּטְּחִים וּמִתְפַּשְּׁטִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כְּמוֹ כֵן הוּא מִתְגַּבֵּר וּמִתְאַמֵּץ וּמִזְדָּרֵז יוֹתֵר לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מֵחֲמַת שֶׁרוֹאֶה שֶׁרוֹצִים חַס וְשָׁלוֹם לִדְחוֹתוֹ לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם, וְזֶה בְּחִינַת הִתְרַחֲקוּת תַּכְלִית הִתְקָרְבוּת, יְרִידָה תַּכְלִית הֲעָלִיָּה.

וְזֶה בְּחִינַת **הוּא שָׁנָתַן לוֹ עָצָה עַל הַמִּילָה** (רש״י) — דְּהַיְנוּ לָמוּל עָרְלַת לִבּוֹ, כִּי דַּיְקָא עַל יְדֵי בְּחִינַת ׳מַמְרֵא׳, בְּחִינַת הַיִּכְלֵי הַתְּמוּרוֹת שֶׁהִתְגַּבְּרוּ וְהִשְׁתַּטְּחוּ עָלָיו כָּל כָּךְ, עַל יְדֵי זֶה דַּיְקָא נִתְעַצֵּל לָמוּל אֶת לִבּוֹ.

וְזֶה **וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל כְּחֹם הַיּוֹם** (יח א), יְשִׁיבָה לְשׁוֹן עַכָּבָה זְמַן רַב, כְּמוֹ ׳וַתֵּשְׁבוּ בְקָדֵשׁ יָמִים רַבִּים׳ (דברים א מה), הַיְנוּ שֶׁזָּכָה לָזֶה שֶׁיִּתְגַּלֶּה אֵלָיו ה׳, עַל יְדֵי שֶׁיָּשַׁב וְנִתְעַכֵּב יָמִים רַבִּים אֶצֶל פֶּתַח הָאֹהֶל, שֶׁהוּא פֶּתַח הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת מַלְכוּת שֶׁהִיא מַדְרֵגָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁצְּרִיכִין לַעֲלוֹת דֶּרֶךְ שָׁם עַד שֶׁיָּבוֹא לְהַשָּׂגַת הַנַּ״ל, שֶׁהִיא נִקְרֵאת פֶּתַח וְשַׁעַר כַּיָּדוּעַ, בְּחִינַת ׳זֶה הַשַּׁעַר לַה״.

אֲבָל כְּשֶׁרוֹצִין לְכְנֹס לְשָׁם, מִתְגַּבְּרִין וּמִתְפַּשְּׁטִין כְּנֶגְדּוֹ הַסִּטְרָא אַחֲרָא שֶׁהֵם הַיִּכְלֵי הַתְּמוּרוֹת מְאֹד, וְכָל מַה שֶּׁהוּא סָמוּךְ יוֹתֵר אֶל הַפֶּתַח, מִתְגַּבְּרִין וּמִתְפַּשְּׁטִין כְּנֶגְדּוֹ מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה שֶׁכְּבָר הָיוּ אֲצֵל הַפֶּתַח, וְחָזְרוּ רַחֲמָנָא לְצַלָּן, מֵחֲמַת שֶׁלֹּא יָדְעוּ שֶׁכְּבָר הֵם אֲצֵל הַפֶּתַח, אוֹ שֶׁמִּשְׁתַּטְּחִין כְּנֶגְדּוֹ מְאֹד מְאֹד עַד שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לְשָׁבְרָם, כַּמְבֹאָר מִזֶּה בִּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים (בלקוטי תנינא בסימן נא). אֲבָל הוּא יָשַׁב וְנִתְעַכֵּב פֶּתַח הָאֹהֶל (הלכות אישות ה״ד):

מְבַשֵּׂר טוֹב
רַבִּי בֶּן-צִיּוֹן מִבִּיאַלָא זיע״ע

יְזָהֵר מִלְּהַשְׁגִּיחַ תָּדִיר בָּעָבָר שֶׁלֹּא יִפֹּל לִידֵי עַצְבוּת

צָרִיךְ זְהִירוּת רַבָּה, שֶׁלֹּא יָשִׂית אֶת לִבּוֹ לְטַעֲנוֹת הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁמְּסַמֵּא אֶת עֵינָיו וּמַרְאֶה לוֹ בְּעֵת הַמְּצָוָה אֶת כָּל חֶסְרוֹנוֹתָיו וּמְגֹרְעוֹתָיו, וּמְנַסֶּה בְּכָל כֹּחוֹ לְהַפִּילוֹ לְעַצְבוּת.

אֶלָּא לְהֶפֶךְ, יִדְחֶה מַחֲשָׁבוֹת אֵלּוּ וִימַלֵּא אֶת נַפְשׁוֹ בְּשִׂמְחָה וְחֶדְוַת הַלֵּב עַל כָּךְ שֶׁזּוֹכֶה לְקַיֵּם מִצְוָתָיו יִתְבָּרַךְ, וְשֶׁעַל יְדֵי מִצְוָתָיו שָׁמַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִתְפָּאֵר בּוֹ, וּבְכָךְ חֲזָקָה שֶׁתַּעֲשֶׂה עָלָיו הַמִּצְוָה רשֹׁם, וְתִפְעַל אֶת פְּעֻלָּתָהּ לְטוֹבָה.

וּכְלָל גָּדוֹל זֶה נִתְפָּרֵשׁ מִדִּבְרֵי הַפָּסוּק ׳וַיְהִי כְּהוֹצִיאָם אֹתָם הַחוּצָה, וַיֹּאמֶר הִמָּלֵט עַל נַפְשֶׁךָ, אַל תַּבִּיט אַחֲרֶיךָ, וְאַל תַּעֲמֹד בְּכָל הַכִּכָּר, הָהָרָה הִמָּלֵט פֶּן תִּסָּפֶה׳ (יט יז).

רוֹצֶה לוֹמַר, מֵאַחַר שֶׁיָּצָאתָ הַחוּצָה מִן הַהֶפְכָּה הַקָּשָׁה, וְהִיא כְּבָר מֵאַחוֹרֶיךָ, תָּחִישׁ מֵעַתָּה לְהִמָּלֵט עַל נַפְשֶׁךָ, ׳אַל תַּבִּיט אַחֲרֶיךָ׳, לְהִסְתַּכֵּל כָּל הָעֵת לְאָחוֹר כַּמָּה גָּרוֹעַ הָיִיתִי לְשֶׁעָבַר וְכַמָּה הִרְבֵּיתִי לַחֲטֹא וְלִפְשֹׁעַ. - כִּי אִם לְהַבִּיט קָדִימָה, לְהִמָּלֵט הָהָרָה, וּבָזֶה תִּתְרַחֵק מִמְּקוֹם הַסַּכָּנָה שֶׁלֹּא תָּשׁוּב חָלִילָה אֶל אוֹתוֹ מַצָּב שֶׁבּוֹ הָיִיתָ קֹדֶם.

וְזֶהוּ כְּלָל גָּדוֹל בְּכָל דַּרְכֵי הַחַיִּים בִּכְלָל, וּבְעִנְיְנֵי עֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת בִּפְרָט, **אַל תַּבִּיט אַחֲרֶיךָ**, שֶׁלֹּא לַחְשֹׁב וּלְהִסְתַּכֵּל תָּדִיר עַל חֶסְרוֹנוֹת הֶעָבָר וּנְפִילוֹת שֶׁוְּא שֶׁנִּכְשַׁל בָּהֶם, שֶׁכֵּן לֹא יוֹעִיל לוֹ הַדָּבָר בְּמְאוּמָה, וְרַק יַכְנִיס בִּלְבּוֹ עַצְבוּת וּמֹרֶךְ וְיֵאוּשׁ וְיִמְנַע מִמֶּנּוּ לְהִתְעֵר מִכָּל אוֹתָהּ זְהֲמָא שֶׁדָּבְקָה בּוֹ.

וְהֵן אֶמְנָם וַדַּאי צָרִיךְ הָאָדָם לַחְזֹר בִּתְשׁוּבָה, אַף כְּאָמוּר, לְשֵׁם כָּךְ צָרִיךְ לְיַחֵד לְעַצְמוֹ זְמַן מְיֻחָד וּלְהַרְהֵר רַק בְּמַה שֶּׁצָּרִיךְ כְּדֵי לְזַכּוֹת עַצְמוֹ, בַּחֲרָטָה עַל הֶעָבָר וְקַבָּלָה עַל הֶעָתִיד, לַעֲשׂוֹת וְלִפְעֹל הַטּוֹב מִכָּאן וּלְהַבָּא, וְלֹא לִשְׁקֹעַ בְּצַעַר וְעֶגְמַת נֶפֶשׁ עַל מַה שֶּׁהָיָה וּמַה שֶּׁנַּעֲשָׂה.

כִּי הֶעָבָר אַיִן, וְצָרִיךְ לְהִתְחַדֵּשׁ מִכָּאן וּלְהַבָּא וּלְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לְהִשְׁתַּנּוֹת לְטוֹבָה, אַף לֹא לְפֹל חָלִילָה לְעַצְבוּת מִתּוֹךְ חֲרָטָה זוֹ, וְאֵין תּוֹעֶלֶת וְחֵפֶץ כְּלָל אִם יַחְשֹׁב כָּל הַיּוֹם עַל מַעֲשָׂיו כַּמָּה רָחוֹק הוּא מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכוּ׳ וְכוּ׳, כִּי אִם אַדְרַבָּה, יִתְנַעֵר מֵהָרַע הָאוֹפֵף אוֹתוֹ וְיִקַּבֵּל עַל עַצְמוֹ לְהֵיטִיב דַּרְכּוֹ וְלַעֲבֹד מַעֲתָּה אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב (ויגבה לבו בדרכי השם׳ עמ׳ קלב):

אוֹצָרוֹת גְּאוֹנֵי הַדּוֹרוֹת

וַיֵּרָא אֵלָיו ה׳ בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל כְּחֹם הַיּוֹם (יח א)

אוֹרְחוֹת חַיִּים
רַבִּי אֱלִיָּהוּ הַכֹּהֵן זַצ״ל

מֵהַמִּילָה וּמֵהַדִּינִים מוּכָח שֶׁיֵּשׁ עֲדִיפוּת לְמַעֲשֵׂי הָאָדָם

פֵּרַשׁ רַשׁ״י, ״יֹשֵׁב״, ׳יָשַׁב כָּתוּב. בִּקֵּשׁ לַעֲמֹד, אָמַר לוֹ הקב״ה שֵׁב, וַאֲנִי אֶעֱמֹד. וְאַתָּה סִימָן לְבָנֶיךָ, שֶׁעְתִיד אֲנִי לְהִתְיַצֵּב בַּעֲדַת הַדַּיָּנִים וְהֵם יוֹשְׁבִים, שֶׁנֶּאֱמַר ״אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל״ (תהלים פב, א)׳. יֵשׁ לְבָאֵר, מַדּוּעַ אַחַר מִילַת אַבְרָהָם, נָתַן לוֹ ה׳ סִימָן דַּוְקָא עַל יְשִׁיבַת הַדַּיָּנִים בְּדִין.

וְיוֹבֵן, בְּהַקְדִּים אֶת מִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא (תזריע סי׳ ה), ׳מַעֲשֶׂה שֶׁשָּׁאַל טוּרְנוּסְרוּפוּס הָרָשָׁע אֶת רַבִּי עֲקִיבָא, אִלּוּ מַעֲשִׂים נָאִים,

שֶׁל הקב״ה אוֹ שֶׁל בָּשָׂר וָדָם. אָמַר לוֹ, שֶׁל בָּשָׂר וָדָם נָאִים. אָמַר לוֹ טוּרְנוּסְרוּפוּס, הֲרֵי הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, יָכוֹל אָדָם לַעֲשׂוֹת כַּיּוֹצֵא בָּהֶם. אָמַר לוֹ ר״ע, לֹא תֹּאמַר לִי בְּדָבָר שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִן הַבְּרִיּוֹת שֶׁאֵין שׁוֹלְטִים עָלָיו, אֶלָּא אֲמֹר דְּבָרִים שֶׁהֵם מְצוּיִים בִּבְנֵי אָדָם. אָמַר לוֹ, לָמָּה אַתֶּם מוּלִין, אָמַר לוֹ אֲנִי הָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁעַל דָּבָר זֶה אַתָּה שׁוֹאֲלֵנִי, וּלְכָךְ הִקְדַּמְתִּי וְאָמַרְתִּי לְךָ שֶׁמַּעֲשֵׂה בְּנֵי אָדָם נָאִים מִשֶּׁל הקב״ה.

עוֹד יֵשׁ לְהַקְדִּים, אֶת דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׂרָאֵל יַעֲקֹב אֶלְגַּאזִי בְּסִפְרוֹ ׳שְׁמַע יַעֲקֹב׳ (פר׳ משפטים), שֶׁהַטַּעַם שֶׁצִּוָּה ה׳ לְמִנּוֹת דַּיָּנִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה בְּעַצְמוֹ אֶת הַדִּינִים, עַל אַף שֶׁנִּקְרָא ״אֱלֹהֵי הַמִּשְׁפָּט״ (מלאכי ב, יז), הוּא כְּדֵי לְהַשְׁרִישׁ אֶת שֹׁרֶשׁ הָאֱמוּנָה שֶׁמַּעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם עָדִיף, וּלְהוֹצִיא מִדַּעַת הָאֶפִּיקוֹרְסִים שֶׁמַּעֲשֵׂה שָׁמַיִם עָדִיף.

מֵעַתָּה יוּבַן, מִכַּיּוֹן שֶׁמִּמְּצִוַּת בְּרִית הַמִּילָה מוּכָח שֶׁמַּעֲשֵׂה הָאָדָם עָדִיף עַל מַעֲשֵׂה שָׁמַיִם, וְגַם מֵהַדַּיָּנִים מוּכָח שֶׁמַּעֲשֵׂה הָאָדָם עָדִיף, מִשּׁוּם כָּךְ ה׳ הוֹדִיעַ לְאַבְרָהָם אֶת עִנְיַן הַדַּיָּנִים בְּסִמִיכוּת לְמִצְוַת מִילָה, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר לוֹ ׳וְאַתָּה סִימָן לְבָנֶיךָ, שֶׁעָתִיד אֲנִי לְהִתְיַצֵּב בַּעֲדַת הַדַּיָּנִים וְהֵם יוֹשְׁבִים׳.

(באדיבות ׳מכון חכמי ספרד׳ נתיבות)

אֵרֵדָה נָּא וְאֶרְאֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עָשׂוּ כָלָה וְאִם לֹא אֵדָעָה (יח כא)

וַיֹּאמֶר שָׁאוּל

רַבִּי שָׁאוּל נַחְמִיאַס זַצַ״ל

תְּשׁוּבַת אֻמּוֹת הָעוֹלָם אֵינָהּ מִתְקַבֶּלֶת

וּלְפִי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל רַשׁ״י זַ״ל שֶׁפֵּרֵשׁ ׳וְאִם לֹא יַעֲמְדוּ בְּמִרְדָּן ׳אֶדָּעָה׳ מָה אֶעֱשֶׂה לְהַפְרַע מֵהֶם בְּיִסּוּרִין, וְלֹא אַכְלֶה אוֹתָם׳. ע״כ. יִקְשֶׁה אִם לֹא עָמְדוּ בְּמִרְדָּן וְעָשׂוּ תְּשׁוּבָה לָמָּה עוֹד יִפָּרַע מֵהֶן, הֲלֹא אֵין דָּבָר עוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לג יא) ׳אִם אֶחְפֹּץ בְּמוֹת הָרָשָׁע כִּי אִם בְּשׁוּב רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ וְחָיָה׳, אִם כֵּן לָמָּה יִפָּרַע מֵהֶם.

וְאֶפְשָׁר הוּא עַל פִּי מַה שֶׁאָמְרוּ זַ״ל שֶׁאֵין תְּשׁוּבַת אֻמּוֹת הָעוֹלָם מִתְקַבֶּלֶת, מִטַּעַם שֶׁאָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, אוֹ מִצַּד שֶׁאֵינָם בָּנִים וּמֶלֶךְ שֶׁמָּחַל עַל כְּבוֹדוֹ אֵין כְּבוֹדוֹ מָחוּל, אוֹ מִטַּעַם שֶׁלֹּא נִצְטַוּוּ כִּי אִם בְּשֶׁבַע מִצְוֹת בְּנֵי נֹחַ וְהָיָה לָהֶם לְקַיְּמָם, וּלְכָךְ אֵין תְּשׁוּבָתָם מִתְקַבֶּלֶת. וְהִקְשׁוּ זַ״ל מַאי שְׁנָא מֵאַנְשֵׁי נִינְוֵה שֶׁנִּתְקַבְּלָה תְּשׁוּבָתָם, וְתִרְצוּ שֶׁלֹּא נִתְקַבְּלָה אֶלָּא לְפִי שָׁעָה, אֲבָל אַחַר כָּךְ נִפְרַע מֵהֶם עַל יְדֵי הָרַעַשׁ בִּימֵי נַחוּם הָאֶלְקֹשִׁי.

נִמְצָא שֶׁאֵין תְּשׁוּבַת בְּנֵי נֹחַ מִתְקַבֶּלֶת אֶלָּא לְפִי שָׁעָה, אֲבָל אַחַר כָּךְ נִפְרָע מֵהֶם הַכֹּל. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּכָאן גַּם כֵּן אֵדָעָה מָה אֶעֱשֶׂה וְאֶפָּרַע מֵהֶן בִּיסוּרִין, וְלֹא אֲכַלֶּה אוֹתָם לְפִי שָׁעָה, רְצוֹנוֹ לוֹמַר כְּמוֹ בְּאַנְשֵׁי נִינְוֵה שֶׁנִּפְרַע מֵהֶם אַחַר כָּךְ.

וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמַר הַאַף תִּסְפֶּה צַדִּיק עִם רָשָׁע (יח כג)

בִּרְכַּת יוֹסֵף

רַבִּי יוֹסֵף צְבִי הַלֵּוִי זַצַ״ל

הַצָּלַת הַמְּכֻנֶּה בְּשֵׁם ׳צַדִּיק׳ כְּנֶגֶד הָרֶשַׁע

וְצָרִיךְ לְהָבִין מַהוּ לְשׁוֹן צַדִּיק ׳עִם רָשָׁע׳, אַךְ נוֹכַל לוֹמַר דְּהַפֵּרוּשׁ הוּא כָּךְ, דְּהִנֵּה אִיתָא בְּרַשׁ״י עַל פָּסוּק (יח יט) ׳כִּי יְדַעְתִּיו׳ תִּדְבָּקֵנִי הָרָעָה וָמָתִי׳, פֵּרֵשׁ רַשׁ״י כְּשֶׁהָיִיתִי אֹצֶל סְדוֹם הָיָה הקב״ה רוֹאֶה מַעֲשַׂי וּמַעֲשֵׂה בְּנֵי הָעִיר וְהָיִיתִי נִרְאֶה צַדִּיק, וּכְשֶׁאֲנִי בָּא אֵצֶל אַבְרָהָם אֲנִי כְּרָשָׁע, וְכֵן אָמְרָה הַצַּרְפִית לְאֵלִיָּהוּ ׳בָּאתָ אֵלַי לְהַזְכִּיר אֶת עֲוֹנִי׳ וכו׳.

וְהִנֵּה אַבְרָהָם יָדַע בֶּאֱמֶת שֶׁחַס וְשָׁלוֹם הש״ת לֹא יַעֲשֶׂה עַוְלָה לְהָמִית צַדִּיק הָאֱמֶת, אַךְ טָעַן לִפְנֵי הש״ת שֶׁאֲפִילּוּ מִי שֶׁמְּכֻנֶּה בְּשֵׁם צַדִּיק נֶגֶד רָשָׁע גַּם כֵּן יִנָּצֵל, וְזֶה שֶׁאָמַר **הַאַף תִּסְפֶּה צַדִּיק עִם רָשָׁע**, הֵינוּ רַק בְּהִיוֹתוֹ אֵצֶל רָשָׁע מְכֻנֶּה בְּשֵׁם צַדִּיק גַּם כֵּן חָלִילָה לְךָ לְהָמִית אוֹתוֹ.

וְעַל זֶה הֵשִׁיב הש״ת **אִם אֶמְצָא בְּסְדֹם חֲמִשִּׁים צַדִּיקִם בְּתוֹךְ הָעִיר**, שֶׁאֲפִילּוּ אִם יִהְיוּ נֶחְשָׁבִים רַק נֶגֶד אַנְשֵׁי הָעִיר צַדִּיקִים גַּם כֵּן **נָשָׂאתִי לְכָל הַמָּקוֹם בַּעֲבוּרָם.**

וַתֹּאמֶר שָׂרָה צְחֹק עָשָׂה לִי אֱלֹהִים כָּל הַשֹּׁמֵעַ יִצְחַק לִי (כא ו)

אַבְרָהָם אָנֹכִי

רַבִּי אַבְרָהָם פַּאלַאג׳י זַצַ״ל

רְאִיַּת נִסָּיוֹן הָעֲקֵדָה

פְּרֹשׁ הָרַב אַדְמַת יְאוּדָה אֲשֶׁר בְּסִפְרוֹ צֶמַח דָּוִד נַאג׳אר שִׁיטָה, דְּרַשׁ״י פֵּרֵשׁ דִּנְקְרָא ׳יִצְחָק׳ עַל שֵׁם יוּ״ד נִסְיוֹנוֹת, דְּהָעֲשִׂירִי הָאַחֲרוֹן הָיָה הָעֲקֵדָה, וְהַ׳ שְׁנוֹת שָׂרָה, וְהַח׳ שְׁמוֹנָה יְמֵי הַמִּילָה, וְהַק׳ שְׁנוֹת אַבְרָהָם.

וְאִם כֵּן אִמְרָה **צְחֹק עָשָׂה לִי אֱלֹקִים**, אוֹתִיּוֹת ׳צְחֹק׳ רָאִיתִי בְּעֵינָי, שֶׁהִגְעָתִי לְתִשְׁעִים שָׁנָה, וְרָאִיתִי לְיִצְחָק שֶׁנִּמּוֹל לִשְׁמוֹנָה, וּלְאַבְרָהָם בֶּן מֵאָה שָׁנָה, אֲבָל חָסֵר מִמֶּנִּי לִרְאוֹת הַשְׁלָמַת הַיּוּ״ד נִסְיוֹנוֹת, דְּהוּא הָעֲקֵדָה לְהַשְׁלִים אוֹת יוּ״ד דְּ׳יִצְחָק׳, דַּהֲרֵי מִתָּה בָּעֲקֵדָה וְכִדְפֵרֵשׁ רַשׁ״י (כג ב) ׳וְכִמְעַט שֶׁלֹּא נִשְׁחַט פָּרְחָה נִשְׁמָתָהּ וָמֵתָה׳, וְלֹא יָדְעָה אִם נִתְקַיֵּם הַנִּסָּיוֹן, וְלֹא רָאֲתָה פְּנֵי יִצְחָק בְּשׁוּבוֹ מִבְּאֵר שָׁבַע, וְלָזֶה אָמְרָה כָּל הַשֹּׁמֵעַ ׳יִצְחַק׳ לִי, יִשְׁמְעוּ דְּנִשְׁלַם ׳יִצְחָק׳.

כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל קוֹל הַנַּעַר בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם (כא יז)

אֶבֶן יָשְׁפֵּה - אִמְרֵי יִצְחָק

רַבִּי יִצְחָק מֵאִיר הַלֵּוִי קַאצֶנֶלְנְבּוֹגֶן זַצַ״ל

קַבָּלַת תְּפִלַּת יִשְׁמְעֵאל בְּמָקוֹם הַמִּקְדָּשׁ

שָׁמַעְתִּי מֵאֲבִי מוֹרִי הַגָּאוֹן זַצַ״ל שֶׁאָמַר בְּשֵׁם אֲדוֹנִי זְקֵנִי הגר״מ זַצַ״ל, שֶׁבְּאֵר זֶה עַל דֶּרֶךְ הַפָּסוּק (כא טו) ׳וַתִּשְׁלֹךְ אֶת הַיֶּלֶד תַּחַת אַחַד הַשִּׂיחִם׳, וְדָרְשׁוּ בַּמִּדְרָשׁ ׳תַּחַת אַחַד הַשִּׂיחִם׳ הֵינוּ בְּמָקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁשָּׁחוּ שָׁם אֲבוֹתֵינוּ בְּתִפְלָה, מִלְּשׁוֹן ׳יִשְׁפּוֹךְ שִׂיחוֹ׳, וְהֵינוּ ׳אַחַד הַשִּׂיחִם׳ מָקוֹם הַמְיֻחָד לְהִתְפַּלֵּל.

וְהִנֵּה בִּמְלָכִים (א׳ ח מא-מג) כַּאֲשֶׁר גָּמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ע״ה בְּנִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הִתְפַּלֵּל ׳וְגַם אֶל הַנָּכְרִי אֲשֶׁר לֹא מֵעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל הוּא׳ אֲשֶׁר יָבוֹא לִמְקוֹם הַמִּקְדָּשׁ לְהִתְפַּלֵּל, ׳אַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם מְכוֹן שִׁבְתֶּךָ וְעָשִׂיתָ כְּכֹל אֲשֶׁר יִקְרָא אֵלֶיךָ הַנָּכְרִי׳ וכו׳.

וּמֵעַתָּה יִהְיֶה הַבֵּאוּר בַּפָּסוּק **בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם** הֵינוּ בִּמְקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כִּדְבְרֵי הַמִּדְרָשׁ הַנַּ״ל, וְלָכֵן שָׁמַע ה׳ לְקוֹלוֹ, כִּי תְּכוּנַת הַמָּקוֹם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה הָיָה שֶׁנִּתְקַבֵּל שָׁם תְּפִלַּת כָּל מִתְפַּלֵּל אֲפִילּוּ נָכְרִי כִּתְפִלַּת שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ע״ה הַנַּ״ל, וְלָכֵן לֹא נִתְקַבֵּל מַה שֶּׁאָמְרוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לִפְנֵי הש״ת מִי שֶׁעָתִידִין בָּנָיו לְהָמִית בְּנָיִךְ בַּצָּמָא אַתָּה מַעֲלֶה לוֹ אֶת הַבְּאֵר כִּדְאִיתָא בְּרַשׁ״י בַּחֲמָשׁ שָׁם.

וְעַתָּה הִשָּׁבְעָה לִי בֵּאלֹהִים הֵנָּה (כא כג)

גִּבְעַת פִּנְחָס

רַבִּי פִּינְחָס בִּילִיצֶר זַצַ״ל

שְׁבוּעָה בְּשֵׁם מְצוּיִם אַף בְּנֵי נֹחַ

הִנֵּה בְּשׁו״ת חַיִּים שְׁאַל (ח״א סי׳ עא) הִקְשָׁה מַה הָיָה מְהַנֵּי הַשְׁבוּעָה אֲשֶׁר הִשְׁבִּיעַ יַעֲקֹב אֶת יוֹסֵף שֶׁלֹּא יִקְבְּרוּהוּ בְּמִצְרַיִם, הֲלֹא הַשְׁבוּעָה אֵינָהּ מֹשֶׁבַע מִצְוֹת בְּנֵי נֹחַ וְאֵינוֹ מְחֻיָּב לְקַיְּמָהּ, וְכִי תֵּימָא שֶׁשָּׁמְרוּ הָאָבוֹת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, הֲלֹא מִצְרַיִם הָיָה חוּץ לָאָרֶץ, וּבְחוּץ לָאָרֶץ לֹא קִיְּמוּ הָאָבוֹת הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַמְבַּ״ן פָּרָשַׁת תּוֹלְדוֹת (כו ה), וְתֵרֵץ שֶׁהִשְׁבִּיעוֹ בַּשֵּׁם, וְעַל בְּרָכַת הַשֵּׁם גַּם בְּנֵי נֹחַ מְצֻוִּים, עַיֵּן שָׁם.

וּמֵעַתָּה זֶה שֶׁאָמַר גַּם כֵּן וְעַתָּה הִשָּׁבְעָה לִּי 'בֵּאלֹהִים' דַּיְיקָא, דְּהַיְנוּ בַּשֵּׁם, וְכִי תֵּימָא מַאי טַעֲמָא אֵין אֲנִי מַאֲמִין לְךָ בִּשְׁבוּעָה סְתָם גַּם בִּלְתִּי הַזְכָּרַת הַשֵּׁם, עַל זֶה אָמַר הוֹאִיל וְהֵנָּה, רָצָה לוֹמַר אֲנוּ יוֹשְׁבִים הֵנָּה בְּחוּץ לָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית כ א) 'וַיֵּשֶׁב בֵּין קָדֵשׁ וּבֵין שׁוּר', וְכָתַב הַתַּרְגּוּם רֶקֶם וְחֶגֶר, וְרֶקֶם וְחֶגֶר הוּא חוּץ לָאָרֶץ כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הָרִאשׁוֹנִים רֵישׁ גִּיטִּין, וּבְחוּץ לָאָרֶץ אֵינָכֶם מְקוֹמִים הַתּוֹרָה, עַל כֵּן צָרִיךְ אֲנִי שֶׁתִּשָּׁבַע לִי בֵּאלֹהִים דַּיְיקָא, דְּהַיְנוּ שְׁבוּעָה בַּשֵּׁם.

וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי בְנִי וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים וְאַיֵּה הַשֶּׂה לְעֹלָה (כב ז)

אָבִי שֹׁר שָׁלוֹם

רַבִּי מַסְעוּד בֶּן יְצ'וּ (בנישו) זַצַ"ל

כְּשֶׁנּוֹדַע לְיִצְחָק עַל עֶקְדָּתוֹ הִצְטַעֵר עַל זַרְעוֹ

מוּבָא בְּמִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא (וירא סי' כג) עה"פ, 'בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נָפַל פַּחַד וְיִרְאָה גְּדוֹלָה עַל יִצְחָק, שֶׁלֹּא רָאָה בְּיָדוֹ כְּלוּם לְהִתְקָרֵב וְהִרְגִּישׁ בַּדָּבָר, בְּמַה שֶׁעָתִיד לִהְיוֹת, בִּקֵּשׁ לוֹמַר "אַיֵּה הַשֶּׂה לְעֹלָה". אָמַר לוֹ, הוֹאִיל וְאָמַרְתָּ, הקב"ה בָּחַר בְּךָ. אָמַר, אִם בָּחַר בִּי, חֲרֵי נַפְשִׁי נְתוּנָה לוֹ. עַל דָּמִי צַר לִי מְאֹד'. יֵשׁ לְבָאֵר, מַהִי כַּוָּנַת יִצְחָק בְּאוֹמְרוֹ 'חֲרֵי נַפְשִׁי נְתוּנָה לוֹ. עַל דָּמִי צַר לִי מְאֹד'.

וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ עַל פִּי הַמִּשְׁנָה בְּסַנְהֶדְרִין (לז.), 'דִּינֵי נְפָשׁוֹת, דָּמוֹ וְדַם זַרְעִיּוֹתָיו (צאצאיו) תְּלוּיִים בּוֹ עַד סוֹף הָעוֹלָם, שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּקַיִן שֶׁהָרַג אֶת אָחִיו, שֶׁנֶּאֱמַר "דְּמֵי אָחִיךָ צֹעֲקִים" (בראשית ד, י), אֵינוֹ אוֹמֵר 'דַּם אָחִיךָ' אֶלָּא "דְּמֵי אָחִיךָ", דָּמוֹ וְדַם זַרְעִיּוֹתָיו'.

אַךְ עוֹלָה שְׁאֵלָה, מַדּוּעַ דַּם זַרְעוֹ שֶׁל הֶבֶל צָעַק, חֲרֵי נִשְׁמוֹתֵיהֶם יְכוֹלוֹת לָצֵאת עַל יְדֵי אֲחֵרִים? וְאֶפְשָׁר לוֹמַר, שֶׁמִּכַּיוָן שֶׁקַּיִן הָיָה רָשָׁע וְאִלּוּ הֶבֶל הָיָה צַדִּיק, הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהָיוּ עֲתִידוֹת לָצֵאת מֵהֶבֶל הִצְטַעֲרוּ וְלֹא רָצוּ לָצֵאת מִקַּיִן, אֶלָּא רַק מֵהֶבֶל. וּמִסְּבָּה זוֹ הֵן צָעֲקוּ וְהִצְטַעֲרוּ.

וְאֶפְשָׁר שֶׁזּוֹ כַּוָּנַת הַמִּדְרָשׁ. שֶׁאָמַר יִצְחָק לְאַבְרָהָם אָבִיו, 'אִם בָּחַר בִּי, חֲרֵי נַפְשִׁי נְתוּנָה לוֹ. עַל דָּמִי צַר לִי מְאֹד', הַיְנוּ עַל דָּמִי וְדַם זַרְעִי יֵשׁ לִי צַעַר גָּדוֹל. וְאִם תְּשִׁיבֵנִי, אֵיזֶה צַעַר יֵשׁ לָהֶם, חֲרֵי יְכוֹלִים הֵם לָצֵאת עַל יְדֵי אֲחֵרִים, דְּהַיְנוּ עַל יְדֵי יִשְׁמָעֵאל אָחִי? אֶלָּא שֶׁיִּשְׁמָעֵאל אָחִי רָשָׁע הוּא, וְלָכֵן הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהָיוּ עֲתִידוֹת לָצֵאת מִמֶּנּוּ אֵינָן חֲפֵצוֹת לָצֵאת מִיִּשְׁמָעֵאל. מִשּׁוּם כָּךְ אֲנִי מִצְטַעֵר עַל דָּמִי וְדַם זַרְעִי.

(באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים וְאַיֵּה הַשֶּׂה לְעֹלָה (כב ז)

בִּנְיַן דָּוִד

רַבִּי דָּוִד דַּבּ מֵייזְלֶש זַצַ"ל

הַר הַמּוֹרִיָּה הָיָה דִּינוֹ כְּמִזְבַּח וּלְפִיכָךְ הֵבִיא אַבְרָהָם עֵצִים לְהַקְרָבָה

וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ עַל פִּי דִּבְרֵי זְקֵנֵי הַגָּאוֹן זַ"ל בַּחֲנֻכַּת הַתּוֹרָה, דְּיִצְחָק חָשַׁב שֶׁהוּא לֹא יִהְיֶה הָעוֹלָה, דְּהָא אִם יִשְׁחֹט אָבִיו אוֹתוֹ יִהְיֶה אוֹנֵן וּפָסוּל לְהַקְרִיב, עַיֵּן שָׁם.

וְהֵנָּה אִם נֵימָא דְּהַר הַמּוֹרִיָּה הָיָה לוֹ דִּין בָּמָה וְלֹא דִּין מִזְבֵּחַ, אִם כֵּן הָיָה יָכוֹל לִהְיוֹת הָעוֹלָה, דִּבְבָמָה מַקְרִיב אוֹנֵן גַּם כֵּן, כִּדְאִמְרִינַן בִּזְבָחִים (טז.) 'וּמֵאן לֵימָא לָן דְּאוֹנֵן אָסוּר בְּבָמָה דִּלְמָא שָׁרֵי בְּבָמָה', אֲבָל אִם נֹאמַר דְּהָיָה לוֹ דִּין מִזְבֵּחַ אוֹנֵן פָּסוּל לְהַקְרִיב, וּכְבָר הֶאֱרִיכוּ בָּזֶה אִי הַר הַמּוֹרִיָּה הָיָה לוֹ דִּין בָּמָה אוֹ מִזְבֵּחַ [עִי' בְּרַמְבַּ"ם זַ"ל הִלְכוֹת בֵּית הַבְּחִירָה (פ"ב ה"א-ב) שֶׁמָּקוֹם הַמִּזְבֵּחַ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ הוּא אֲשֶׁר נֶעֱקַד עָלָיו יִצְחָק].

וְהֵנָּה מִבֹּאָר בְּאוֹר צְבִי לְגָאוֹן קַדְמוֹן זַ"ל, דְּאַף עַל גַּב דִּמְנַדְּבִים עֵצִים לְקָרְבָּן לְהַקְרִיב בַּמִּזְבֵּחַ, אֲבָל לֹא לְבָמָה, דְּאָמְרוּ חַזַ"ל בִּזְבָחִים (קיט:) דְּאֵין מַקְרִיבִין עוֹפוֹת וּמִנְחָה בְּבָמָה, דְּנֶאֱמַר 'זְבָחִים' וְלֹא עוֹפוֹת, 'זְבָחִים' וְלֹא מִנְחָה, אִם כֵּן הוּא הַדִּין דְּאֵין מַקְרִיבִין עֵצִים בְּבָמָה.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר יִצְחָק הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים, וּבְוַדַּאי הָעֵצִים הֻמָּה לְהַקְרָבָה, דְּהַר הַמּוֹרִיָּה יֵשׁ לוֹ דִּין מִזְבֵּחַ, אִם כֵּן אוֹנֵן פָּסוּל לְהַקְרִיב. אֲבָל אֵיפֹה הַשֶּׂה לְעוֹלָה, דְּאִי אֶפְשָׁר לְהַקְרִיב אוֹתוֹ (-אֶת יִצְחָק), דְּהָא אוֹנֵן פָּסוּל לְהַקְרִיב.

וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת יָדוֹ וַיִּקַּח אֶת הַמַּאֲכֶלֶת לִשְׁחֹט אֶת בְּנוֹ (כב י)

תּוֹרַת הרא"ם

בְּשֵׁם רַבִּי מֹשֶׁה רַפּוֹפּוֹרְט מִלִּיטֶע"נְסְק זַצַ"ל

עֶקְדָּתוֹ שֶׁל יִצְחָק הָיְתָה בְּמִתִּינוּת גְּדוֹלָה מִגֹּדֶל חֲבִיבוּת צִוּוּי הַמָּקוֹם

אָמַר נָכֶד הַגָּאוֹן הַמְחַבֵּר, שָׁמַעְתִּי מִפִּי כ"ק מו"ח הָרַב הַגָּאוֹן רַבִּי מֹשֶׁה ברז"פ רַאפָּאפּוֹרְט נ"י הָאבד"ק לִיטֶע"נְסְק לְפָרֵשׁ הַפָּסוּק 'וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת יָדוֹ וַיִּקַּח אֶת הַמַּאֲכֶלֶת לִשְׁחֹט אֶת בְּנוֹ', וְדִקְדֵּק הַכָּפֶל וְיִתּוּר לָשׁוֹן, הֲלֹא יָדוּעַ הוּא אִם צָרִיךְ לִקַּח אֵיזֶה דָּבָר - נָחוּץ לִשְׁלֹחַ אֶת יָדוֹ לְקַבְּלָהּ, מַה מְּלַמְּדֵנוּ הַתּוֹרָה בְּזֶה שֶׁאַבְרָהָם שָׁלַח אֶת יָדוֹ לִקַּח אֶת הַמַּאֲכֶלֶת.

וְאָמַר עַל פִּי דִּבְרֵי הָרַמְבַּ"ם זַ"ל (אבות פ"ג מט"ז), שֶׁכָּתַב בְּעִנְיְנֵי צְדָקָה כִּי גְּדוֹל הַנִּפָּיוֹן אִישׁ אֲשֶׁר יְפַזֵּר לָעֲנִי בְּכָל פַּעַם וּפַעַם, אַף כִּי בְּכָל נְתִינָה בִּפְנֵי עַצְמוֹ נוֹתֵן לוֹ דָּבָר מוּעָט, אַף בְּהִצְטָרְפוּת יַחַד יַעֲלֶה לְחֶשְׁבּוֹן כְּגוֹן מֵאָה כֶּסֶף, מֵאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לָעֲנִי פַּעַם אֶחָד מֵאָה כֶּסֶף, אַף כִּי יֵשׁ לוֹ נְפָיוֹן גָּדוֹל שֶׁנּוֹתֵן בְּפַעַם אֶחָד סַךְ מר"כ, אֲבָל אֵינוֹ צָרִיךְ לְמִלְחֶמֶת הַיֵּצֶר רַק פַּעַם אֶחָד, וּבְנֵיקַל לָאִישׁ לַעֲמֹד כְּנֶגְדּוֹ וְלָכוֹף אֶת יִצְרוֹ בְּפַעַם אֶחָד וְשָׁעָה מוּעָטֶת, אֲבָל הָאִישׁ הַנּוֹתֵן מָמוֹנוֹ לָעֲנִי בְּכָל פַּעַם, אַף כִּי בְּכָל פַּעַם הַמַּתָּנָה מוּעָטֶת, אֲבָל יֵשׁ לוֹ נְפָיוֹן וּכְפִיַּת יֵצֶר הַרְבֵּה פְּעָמִים בְּכָל נְתִינָה וּנְתִינָה, וְאָדָם בָּהוּל עַל מָמוֹנוֹ הֵן רַב הֵן מְעַט, וּבְהִצְטָרֵף עוֹלֶה לְחֶשְׁבּוֹן גָּדוֹל כְּמוֹ הָאִישׁ הַשֵּׁנִי.

הָעוֹלֶה מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ הָרַמְבַּ"ם זַ"ל, שִׁנּוּי לָאָדָם לַעֲמֹד בְּנִסָּיוֹן שָׁעָה קַלָּה וּמוּעָטֶת, וְעַל כֵּן סִפְּרָה לָנוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה צִדְקַת אָבִינוּ הַזָּקֵן וְאַהֲבַת אֵיתָן לַאֲדוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר צִוָּה עָלָיו השי"ת לִשְׁחֹט בְּנוֹ בְּיָדוֹ, אִם הָיָה רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת דָּבָר זֶה בְּמְהִירוּת בְּשָׁעָה קַלָּה, כְּמוֹ אָדָם אֲשֶׁר נָחוּץ לַעֲשׂוֹת דָּבָר נֶגֶד טִבְעוֹ הוּא עוֹשֶׂה הַדָּבָר בְּמְהִירוּת גָּדוֹל, לֹא הָיָה בְּזֶה רִבּוּתָא לְפָנֵי אַבְרָהָם, אַף כִּי עוֹמֵד בְּנִסְיוֹנוֹ מִילְּתָא זוּטַרְתָּא הוּא לְגַבֵּיהּ, הֲלֹא אֵין בְּיָדוֹ לַעֲבוֹר עַל מִצְוֹת בּוֹרְאוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְלֹא כֵן הוּא אַבְרָהָם אָבִינוּ רָצָה לְקַיֵּם פְּקוּדַת הַמָּקוֹם בְּאַהֲבָה רַבָּה וְנִסָּיוֹן וּכְפִיַּת יֵצֶר גָּדוֹל וּמִתְּנוּת גָּדוֹל, עַד שֶׁבְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה חָשַׁב בְּלִבּוֹ אֲנִי עוֹשֶׂה עֲשִׂיָּה זוֹ בִּכְדֵי לְקַיֵּם מִצְוֹת בּוֹרְאִי לִשְׁחֹט אֶת בְּנִי. וְזֶה הַפֵּרוּשׁ **וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת יָדוֹ וַיִּקַּח אֶת הַמַּאֲכֶלֶת**, הַכֹּל עָשָׂה בִּמְתִינוּת גָּדוֹל, עַד שֶׁבְּכָל עוֹבָדָא וְעוֹבָדָא הָיָה מְכַוֵּן לִשְׁחֹט אֶת בְּנוֹ, וְעַל כֵּן פָּרְטָה הַתּוֹרָה כָּל עוֹבָדָא בִּפְנֵי עַצְמוֹ לְהוֹדִיעַ וּלְהַגְלוֹת אֵיךְ עָבַד לַה' בְּכָל תְּנוּעָה בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ.

רְפוּאָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ

רַבֵּנוּ בְּחַיֵּי

רַבִּי בְּחַיֵּי ב"ר אָשֵׁר זַצַ"ל

רְפוּאַת אַבְרָהָם אָבִינוּ עַל יְדֵי הִתְגַּלּוּת הַשְּׁכִינָה

גִּלּוּי הַשְּׁכִינָה שֶׁל אַבְרָהָם, כִּי מִפְּנֵי שֶׁהִשְׁתַּדֵּל בְּמִצְוַת הַמִּילָה זָכָה לְגִלּוּי

שְׁכִינָה, וְזֶהוּ 'בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים' (משלי טז טו), כִּי מִלַּת 'חַיִּים' כּוֹלֶלֶת רְפוּאָה מִלְּשׁוֹן 'וַיְחִי מֶחָלְיוֹ' (ישעיה לח ט), וְכָתוּב (שם לח טז) 'וְתַחֲלִימֵנִי וְהַחֲיֵנִי', וְכֵן אַבְרָהָם הִגִּיעָה לוֹ רְפוּאָה בְּגִלּוּי שְׁכִינָה שֶׁהָיָה חוֹלֶה בְּמִצְוַת מִילָה, וְאָז נִתְרַפֵּא כַּאֲשֶׁר נִרְאָה לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. (וכן כתב הרמב"ן)

אוֹר הַחַיִּים

רַבִּי חַיִּים בֶּן עָטָר זַצ"ל

רְפוּאַת אַבְרָהָם בְּעֵת רְאִית הַמַּלְאָכִים

וַיַּרְא וַיָּרץ לִקְרָאתָם מִפֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּשְׁתַּחוּ אָרְצָה (יח ב). וְאָמְרוֹ 'וַיַּרְא' הָיָה נִרְאֶה לוֹמַר שֶׁרְאִיָּה זוֹ שֵׁנִית הִיא הַבָּרָתָם הֱיוֹתָם מַלְאָכִים, אֶלָּא שֶׁאֵין צֹרֶךְ לָזֶה, וּכְבָר רָמַז הַכָּתוּב שֶׁהִכִּירָם, אֶלָּא שֶׁמּוֹדִיעַ הַכָּתוּב שֶׁבִּרְאִיָּה שֶׁרָאָה אוֹתָם נִתְרַפֵּא מִמַּכְאוֹבוֹ וְעָמַד וְרָץ לִקְרָאתָם, כִּי הַמַּלְאָךְ יִרְאֶה מֻרְחָק, וְאֵין הֶבְדֵּל לִבְחִינַת הָרוּחָנִיּוּת לְמִנַּע הָרְפוּאָה, וְתֵכֶף וּמִיָּד עָשָׂה שְׁלִיחוּתוֹ רְפָאֵל וַיִּרְפָּאֵהוּ, וּלְצַד הַרְגָּשָׁה זוֹ 'וַיִּשְׁתַּחוּ אָרְצָה' לְמִשְׁרָתִי עֶלְיוֹן.

מַעֲשֵׂי ה'

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אַשְׁכְּנַזִי זַצ"ל

'כֵּן תַּעֲשֶׂה כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ' - בְּרִכַּת הַמַּלְאָכִים לְאַבְרָהָם שֶׁיִּתְרַפֵּא

אַחַר שֶׁנִּתְעוֹרֵר שֶׁרַבּוֹתֵינוּ זַ"ל אָמְרוּ (ב"מ פו:) שֶׁאֶחָד מִן הַמַּלְאָכִים בָּא לְרַפְּאוֹת אֶת אַבְרָהָם, וְלֹא מָצִינוּ רֶמֶז בַּכָּתוּב אֶל הָרְפוּאָה הַזֹּאת. לָכֵן יֵרָאֶה שֶׁזּוֹ הָיְתָה בְּרָכָה לְאַבְרָהָם שֶׁנִּתְרַפֵּא, שֶׁכַּאֲשֶׁר אָמַר אַבְרָהָם **וְאֶקְחָה פַּת לֶחֶם**, שֶׁרָצָה לוֹמַר לַעֲשׂוֹת לָהֶם סְעוּדָה וְהוּא הָיָה חוֹלֶה מִן הַמִּילָה, הִנֵּה אָמְרוּ לוֹ **כֵּן תַּעֲשֶׂה כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ**, כְּלוֹמַר דֶּרֶךְ בְּרָכָה שְׁתִתְרַפֵּא וְשֶׁאַתָּה תַּעֲשֶׂה בְּעַצְמְךָ. וּלְכָךְ נֶאֱמַר **וַיִּמֹּל אַבְרָהָם הָאֱלֹהִים**, וְכֵן נֶאֱמַר שֶׁרָץ אֶל הַבָּקָר, לוֹמַר שֶׁתֵּכֶף שֶׁאָמְרוּ לוֹ 'כֵּן תַּעֲשֶׂה' נִתְרַפֵּא וּמִהֵר וְרָץ אֶל הַבָּקָר.

וּבְזֶה יִתְיַשֵּׁב מַה שֶּׁנֶּאֱמַר **וַיָּרץ לִקְרָאתָם מִפֶּתַח הָאֹהֶל**, שֶׁפְּשׁוּטִים הַדְּבָרִים אַחֲרֵי שֶׁכְּבָר סִפֵּר שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל, וְאָמַר שֶׁרָאָה וְרָץ לִקְרָאתָם, וַדַּאי מִפֶּתַח הָאֹהֶל רָץ. וְעוֹד מַה טַּעַם לוֹמַר מֵאֵיזֶה מָקוֹם רָץ, וְהָיָה מַסְפִּיק אוֹמְרוֹ אֶל הַמָּקוֹם שֶׁרָץ, דְּהַיְנוּ לִקְרָאתָם, מִבְּלִי שֶׁיְּסַפֵּר מֵאֵיזֶה מָקוֹם רָץ.

אֲבָל הַדְּבָרִים מַגִּיעִים לְהוֹדִיעַ שֶׁלֹּא רָץ הַרְבֵּה לִקְרָאתָם מִפְּנֵי חָלְיוֹ, אֲבָל רַק נָעְתַּק מִעַט מִפֶּתַח הָאֹהֶל לִקְרָאתָם, אָמְנָם כָּאן רָץ אֶל הַבָּקָר וּבִמְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁהָיָה 'יוֹשֵׁב' מֻחֲמַת צַעַר הַמִּילָה, אָמַר מֵעַתָּה הֱיוֹתוֹ 'עֹמֵד עֲלֵיהֶם', שֶׁנִּתְרַפֵּא מִכָּל וָכָל בְּמַה שֶׁאָמְרוּ לוֹ 'כֵּן תַּעֲשֶׂה', וְזֶהוּ טַעַם אֶל מָה שֶׁהָלַךְ הוּא בְּעַצְמוֹ אֶל הַבָּקָר וְלֹא שָׁלַח אֶחָד מִמְּשָׁרְתָיו.

שַׁעַר בַּת רַבִּים

רַבִּי חַיִּים אַרְיֵה לֵיב פִּנְסְטֶר זַצ"ל

רְפוּאָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ בְּרִאִית מַלְאַךְ רְפָאֵל

אוֹ יֹאמַר מִשּׁוּם דְּאַבְרָהָם הָיָה חוֹלֶה מֵהַמִּילָה שָׁלַח ה' אֶת רְפָאֵל הַמַּלְאָךְ לְרַפְּאוֹתוֹ, וְאִיתָא בַּסְּפָרִים דִּרוֹפֵא צַדִּיק כַּאֲשֶׁר בָּא לְבֵית הַחוֹלֶה בָּא עִמּוֹ רְפָאֵל הַמַּלְאָךְ, וּכְשֶׁהַחוֹלֶה רוֹאֶה אוֹתוֹ מִתְרַפֵּא וְאֵין צָרִיךְ לִתֵּן לוֹ רְפוּאוֹת. וְאִיתָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ פָּרָשַׁת תְּרוּמָה (ח"ב קמז.) דִּרְפָאֵל אֵינוֹ מְרַפֵּא אֶלָּא לְחוֹלֶה שֶׁחָזַר בִּתְשׁוּבָה, וְכֵן רָאִינוּ אֵצֶל נְחַשׁ הַנְּחֹשֶׁת דִּכְתִיב (במדבר כא ח) 'וְהָיָה כָּל הַנָּשׁוּךְ וְרָאָה אוֹתוֹ וָחָי', וְאָמְרוּ חַזַ"ל (ר"ה כט.) וְכִי נָחָשׁ מֵמִית וּמְחַיֶּה וְכוּ'.

לָכֵן אַבְרָהָם כַּאֲשֶׁר רָאָה אֶת רְפָאֵל, מִיָּד נִתְרַפֵּא וְהֶחְלִיף כֹּחַ לָרוּץ לִקְרָאתָם, וְזֶה שֶׁאָמַר **וַיַּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נִצָּבִים עָלָיו**, מִתְּחִלָּה רָאָה שְׁלֹשָׁה מַלְאָכִים בְּיַחַד, וְאַחַר כָּךְ **וַיַּרְא** רָאָה וְהִבִּיט בִּרְפָאֵל הַמַּלְאָךְ וּמִיָּד נִתְרַפֵּא, וְעַל יְדֵי זֶה **וַיָּרץ לִקְרָאתָם. לָכֵן וַיִּשְׁתַּחוּ אָרְצָה** לַה' לְהוֹדוֹת לוֹ עַל רְפוּאָתוֹ אוֹתוֹ, **וַיֹּאמַר אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ** בְּזֶה שֶׁרִפֵּא אוֹתוֹ, **אַל נָא תַּעֲבֹר מֵעַל עַבְדֶּךָ** עַד שֶׁאַכְנִיס הָאוֹרְחִים.

וּבְזֶה נִיחָא פְּרוּשׁ רַשִׁ"י 'וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים' אֶחָד לְבַשֵּׂר אֶת שָׂרָה וְכוּ', לְפִי שֶׁאֵין מַלְאָךְ אֶחָד עוֹשֶׂה שְׁתֵּי שְׁלִיחוּת (וְהַטַּעַם לְהוֹדִיעַ שֶׁאֵין מִסְפָּר לִגְדוּדָיו יִתְבָּרַךְ וְאֵין עֲנָיוּת בִּמְקוֹם עֲשִׁירוּת), וּרְפָאֵל שֶׁרִפֵּא אֶת אַבְרָהָם הָלַךְ מִשָּׁם לְהַצִּיל אֶת לוֹט. וְהִקְשָׁה הָרַב מִזְּרְחִי אֵיךְ עָשָׂה רְפָאֵל שְׁתֵּי שְׁלִיחוּת רְפוּאַת אַבְרָהָם וְהַצָּלַת לוֹט.

וּלְפִי דְּבָרֵינוּ הַנַּ"ל לְרִפּוּאַת אַבְרָהָם הָיָה בְּרִאוֹתוֹ אוֹתוֹ, הֲרֵי לֹא עָשָׂה רְפָאֵל מַעֲשֶׂה, וַחַזַ"ל דִּיקוּ בִּלְשׁוֹנָם וְאָמְרוּ 'אֵין מַלְאָךְ אֶחָד עוֹשֶׂה שְׁתֵּי שְׁלִיחוּת', דְּבְמִידֵי דְּעוֹבָדָא לֹא עָבִיד תַּרְתֵּי, וַהֲרֵי לֹא עָבִיד עוֹבָדָא אֶלָּא בְּהַצָּלַת לוֹט. [מעין מים]

מַעֲשֵׂי צַדִּיקִים

הִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים וְגוֹ' (יח ב)

בְּרֵ"שׁ, וּרְפָאֵל שֶׁרִפֵּא אֶת אַבְרָהָם הָלַךְ מִשָּׁם לְהַצִּיל אֶת לוֹט.

הַגִּיעַ הרה"ק **רַבִּי חַיִּים יִצְחָק מִלּוֹיֶעב** זיע"א לְשִׁמְחַת בְּרִית מִילָה בָּהּ הִתְכַּבֵּד בְּסַנְדְּקָאוּת, בְּשָׁעָה שֶׁאֶחָד מִבְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה הָיָה חוֹלֶה בְּמַחֲלָה מְסַכֶּנֶת, וְאַחַר הַבְּרִית הוּא פָּתַח וְסִפֵּר.

זְקֵנִי הרה"ק **רַבִּי מְנַחֵם נָחוּם מִטְשֶׁרנוֹבִיל** זיע"א בַּעַל **הַמְּאוֹר עֵינַיִם** הִזְדַּמֵּן לִבְרִית מִילָה, וּבְנֵי הַמִּשְׁפָּחָה אָמְרוּ לוֹ בְּצַעַר כִּי כָּעֵת דַּעְתָּם אֵינָהּ פְּנוּיָה לַעֲרִיכַת הַבְּרִית, מֵאַחַר וְכָעֵת אֲבִי הַבֵּן נוֹטֶה לָמוּת, אַף הוּא צִוָּה לַעֲשׂוֹת הַבְּרִית מִיָּד, וּבְעֶזְרַ השי"ת אֲבִי הַבֵּן יַבְרִיא וְיָקוּם עַל מִשְׁעַנְתּוֹ. **אַחַר** הִסְבִּיר אֶת הַדָּבָר, מָצִינוּ שֶׁכַּאֲשֶׁר אַבְרָהָם אָבִינוּ הָיָה חוֹלֶה, הִגִּיעוּ שְׁלוֹשָׁה אוֹרְחִים לְבַקְּרוֹ, מִיכָאֵל גַּבְרִיאֵל וּרְפָאֵל, אֶחָד לְבַשֵּׂר אֶת שָׂרָה, אֶחָד לַהֲפֹךְ אֶת סְדוֹם וְאֶחָד לִרְפּוֹאוֹת אֶת אַבְרָהָם, יַעַן כִּי אֵין מַלְאָךְ אֶחָד עוֹשֶׂה שְׁתֵּי שְׁלִיחוּיוֹת, וּרְפָאֵל שֶׁרִפֵּא אֶת אַבְרָהָם, הָלַךְ מִשָּׁם לְהַצִּיל אֶת לוֹט.

לְבָאוֹרָה תָּמוּהַּ, מַדּוּעַ לֹא שָׁלְחוּ מַלְאָךְ מְיֻחָד לְהַצִּיל אֶת לוֹט, אֶלָּא לְפִעָמִים אֵין זְכוּת לְאוֹתוֹ אָדָם שֶׁיָּבוֹא מַלְאָךְ בִּשְׁבִילוֹ לְרַפְּאוֹתוֹ, רַק מֵאַחַר וְהוּא מַגִּיעַ בִּשְׁבִיל אַחֵר, הוּא יָכוֹל גַּם לְרַפְּאוֹתוֹ, כָּךְ הָיָה בְּלוֹט שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ זְכוּת שֶׁיִּשְׁלְחוּ מַלְאָךְ בִּשְׁבִילוֹ, רַק מֵאַחַר וְהוּא בָּא לְרַפְּאוֹת אֶת אַבְרָהָם, הוּא הָלַךְ לְהַצִּיל אֶת לוֹט.

סִיּם הַמְּאוֹר עֵינַיִם שָׁכֵן הַדָּבָר כָּאן, אֲבִי הַבֵּן חוֹלֶה, וְאוּלַי אֵין לוֹ זְכוּת שֶׁיָּבוֹא מַלְאָךְ מְיֻחָד לְרַפְּאוֹתוֹ, אֲבָל מֵאַחַר וְאֵלְיָהוּ מַלְאַךְ הַבְּרִית יַגִּיעַ לְרַפְּאוֹת אֶת הָרַךְ הַנִּמּוֹל, הוּא יָכוֹל לְרַפְּאוֹת גַּם אֶת הָאָב.

זֹאת סִפֵּר רַבִּי יִצְחָק מִלּוֹיֶעב וְסִיֵּם, "וְכֵן כָּאן, יַעֲזֹר השי"ת שֶׁאֵלְיָהוּ מַלְאַךְ הַבְּרִית שֶׁהִגִּיעַ לְרַפְּאוֹת אֶת הָרַךְ הַנִּמּוֹל, יְרַפֵּא גַּם אֶת הַחוֹלֶה", מִיָּתֵר לְצַיֵּן שֶׁכֵּן הָיָה, מַצָּבוֹ שֶׁל הַחוֹלֶה הָלַךְ וְהִשְׁתַּפֵּר עַד שֶׁהָיְתָה לוֹ רְפוּאָה שְׁלֵמָה. (אורות גליון יב)

כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה וגו' וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט (יח יט)

מַעֲשֶׂה נוֹרָא הָיָה אֵצֶל **הָרַב מִבְּרֶעזַאן רַבִּי שָׁלוֹם מָרְדְּכַי שְׁבַדְרוֹן** זַצ"ל, שֶׁהָיָה מִגְּדוֹלֵי חֲסִידֵי הרה"ק **רַבִּי יִצְחָק אַייזִיק מִזִּידִיטְשׁוֹב** זיע"א, כְּפִי שֶׁמֵּעִיד בְּנוֹ בַּהַקְדָּמָה לְסִפְרוֹ **תִּבְלַת מָרְדְּכַי** וְזֶה לְשׁוֹנוֹ.

"שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ כִּי אַחֲרֵי פְּטִירַת הרה"ק רַבִּי אוּרִי מִסְּטָרָעטִין זיע"א, נֶחֱלָה הָרַב מִבֶּערְזַאן בְּמַחֲלַת הַטִּיפּוּס רַחֲמָנָא לִצְלַן, וּבְתוֹךְ יְמֵי הַמַּחֲלָה חָלַם שֶׁהוּא עוֹמֵד לִפְנֵי בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה וְהֵם דָּנִים אֶת דִּינוֹ, בַּמָּקוֹם הָיוּ מַיְמִינִים וּמַשְׂמְאִילִים בַּדִּין, עַד שֶׁיָּצָא גְּזַר דִּינוֹ לְמִיתָה.

מָסְרוּ אוֹתוֹ לְשָׁלִיחַ שֶׁכְּבָר עָף עִמּוֹ בָּאֲוִיר, וּבְתוֹךְ כָּךְ הִגִּיעַ שָׁלִיחַ אַחֵר וְצָעַק שֶׁיַּחֲזִירוּהוּ לְבֵית הַמִּשְׁפָּט, הַשָּׁלִיחַ הֶחֱזִירוֹ וְהֶעֱמִידוֹ לִפְנֵי בֵּית הַדִּין, שָׁם עָמַד לִצְדָּם אָדָם חָשׁוּב, שֶׁהָרַב בְּאוֹתוֹ זְמַן כְּלָל לֹא הִכִּירוֹ.

הָאוֹרֵחַ הֶחָשׁוּב שָׁאַל מַדּוּעַ חִיְּבוּ אֶת הָאַבְרֵךְ בַּדִּין, הֲלֹא הוּא מַתְמִיד גָּדוֹל בְּלִמּוּד יוֹמָם וָלַיְלָה, וְאֶחָד מֵהַמַּשְׂמְאִילִים הֵשִׁיב, אֲנִי אֶפְיַח פַּעַם אַחַת בְּרוּחַ פִּי, וְכָל הַתּוֹרָה שֶׁהוּא לָמַד תִּתְעוֹפֵף מִיָּד, עָנָה לוֹ הָאוֹרֵחַ בְּכַעַס, "הַאִם גַּם בִּזְמַנֵּינוּ אֵלֶּה תַּבִּיטוּ עַל מִי שֶׁיּוֹשֵׁב וְלוֹמֵד, כֵּיצַד הוּא לוֹמֵד, הֲכִי בִּרְצוֹנְכֶם שֶׁיִּלְמְדוּ גַּם בַּזְּמַן הַזֶּה בְּאֹרַח הַגָּלוּת בְּכָל הַכַּוָּנוֹת לִשְׁמָהּ", וּבֵית הַדִּין קִבְּלוּ אֶת דְּבָרָיו וּפָטְרוּ אוֹתוֹ.

אַחַר כָּךְ שָׁאַל הָרַב מִי הוּא זֶה שֶׁלִּמֵּד עָלַי זְכוּת, וְאָמְרוּ לוֹ שֶׁזֶּה הוּא הרה"ק **רַבִּי יִצְחָק אַייזִיק מִזִּידִיטְשׁוֹב** זיע"א, אָז הֵקִיץ מֵחֲלוֹמוֹ וַתִּפָּעֶם רוּחוֹ, אֲבָל הוּא לֹא סִפֵּר אֶת דְּבַר הַחֲלוֹם לְאִישׁ, וְהַמַּחֲלָה הָלְכָה וְהִתְגַּבְּרָה מִדֵּי יוֹם.

כִּשְׁמֹעַ אָחִיו רַבִּי יַעֲקֹב שֶׁהִתְגּוֹרֵר בָּעִיר קָאלְמַיֶּיע כִּי אָחִיו חוֹלֶה מְסֻכָּן, הוּא מִהֵר לְהַגִּיעַ אֵלָיו לִזְלָאטְשׁוֹב לְבַקְּרוֹ, וְכִרְאוֹתוֹ כִּי הַמַּחֲלָה מִתְגַּבֶּרֶת וְהוֹלֶכֶת, הִזְדָּרֵז לִנְסֹעַ לְרַבּוֹ רַבִּי יִצְחָק אַייזִיק מִזִּידִיטְשׁוֹב לְהַזְכִּיר אֶת אָחִיו הַגּוֹסֵס וְנוֹטֶה לָמוּת, כְּשֶׁהוּא נוֹתֵן עֲבוּרוֹ פִּדְיוֹן נֶפֶשׁ.

הֵשִׁיב רַבִּי יִצְחָק אַייזִיק שֶׁיֵּסַע מִיָּד בַּחֲזָרָה וְיֹאמַר לַחוֹלֶה שֶׁלֹּא יִפְחַד כְּלָל וּכְלָל, כִּי בְּקָרוֹב יִתְרַפֵּא בְּגוּף וּבְנֶפֶשׁ, שְׁמוֹ שָׁלוֹם, וְיִהְיֶה שָׁלוֹם בְּגוּפוֹ שָׁלוֹם בְּמָמוֹנוֹ שָׁלוֹם בְּתוֹרָתוֹ, וְכֵן הָיָה, מַצַּב הַחוֹלֶה הֵחֵל לְהִשְׁתַּפֵּר מִיּוֹם לְיוֹם, וְכַעֲבֹר מִסְפַּר יָמִים הוּא הִתְרַפֵּא וְשָׁב לְאֵיתָנוֹ.

מִשֶּׁהִתְחַזֵּק מְעַט אָמַר בְּלִבּוֹ לִסַּע לְזִידִיטְשׁוֹב וְכֵן עָשָׂה, בְּרֶגַע שֶׁעָמְדוּ רַגְלָיו עַל מִפְתַּן חֲדַר הָרַבִּי, הוּא הִכִּיר כִּי זֶה הָאִישׁ שֶׁעָמַד לִפְנֵי הַבֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה וְהִמְלִיץ טוֹב בַּעֲדוֹ, הוּא נִבְהַל מְאֹד, וְנִשְׁאַר עוֹמֵד זְמַן מָה סָמוּךְ לַפֶּתַח.

מִשֶּׁשָּׁבָה עָלָיו רוּחוֹ הוּא קִבֵּל שָׁלוֹם מֵאֵת הָרַבִּי, וְהָרַבִּי שָׁאַל הַאִם הוּא יוֹשֵׁב וְלוֹמֵד בְּהִתְמָדָה, אַחַר אָמַר הָרַבִּי, יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁעָתִיד אַתָּה לִהְיוֹת מוֹרֵה הוֹרָאָה בְּיִשְׂרָאֵל, תֵּדַע שֶׁלֹּא טוֹב לְהוֹסִיף חֲמָרוֹת עַל כְּלַל יִשְׂרָאֵל, כִּי זֶה מוֹסִיף דִּינִים חֲלִילָה, אֶלָּא כֹּחָא דְּהָתֵירָא עָדִיף. מֵאָז הִמְשִׁיךְ רַבִּי שָׁלוֹם מָרְדְּכַי לִנְסֹעַ לְזִידִיטְשׁוֹב, עַד שֶׁהִסְתַּלֵּק רַבִּי יִצְחָק אַייזִיק לְגַנְזֵי מְרוֹמִים. (הקדמה לספרו תבלת מרדכי, פאר יצחק)

חֲלִלָה לְךָ מֵעֲשׂוֹת כַּדָּבָר הַזֶּה לְהָמִית צַדִּיק עִם רָשָׁע וְהָיָה כַּצַּדִּיק כָּרָשָׁע חָלִלָה לְךָ הַשֹּׁפֵט כָּל הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט (יח כה)

בְּיוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה קֹדֶם תְּקִיעַת שׁוֹפָר, עָמַד **רַבָּה שֶׁל בּוּסְרֶשְׁט הַמַּלְבִּי"ם** זַצ"ל וְהִשְׁמִיעַ דְּרוּשׁ קָצָר בְּאָזְנֵי בְּנֵי קְהִלָּתוֹ, "כָּתוּב בַּתּוֹרָה שֶׁאַבְרָהָם אָבִינוּ טָעַן לִפְנֵי הקב"ה קֹדֶם מַהֲפֵכַת סְדוֹם, 'חָלִילָה לְךָ מֵעֲשׂוֹת כַּדָּבָר הַזֶּה לְהָמִית צַדִּיק עִם רָשָׁע וְהָיָה כַּצַּדִּיק כָּרָשָׁע חָלִלָה לְךָ הַשֹּׁפֵט כָּל הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט'.

לְכְאוֹרָה נִרְאֶה כִּי יֵשׁ בְּדִבְרֵי הַפָּסוּק כָּפֶל לָשׁוֹן, וְנִרְאֶה לִי לְבָאֵר זֹאת אַחַר שֶׁאֲנִי הָיִיתִי רַב בְּשָׁלוֹשׁ קְהִלּוֹת, לוּנְטְשִׁיץ קָנִיגְסְבֶּרְג וּבוּסְקָרֶשְׁט, וְיָדוּעַ כִּי צְבוּר הוּא רָאשֵׁי תֵּבוֹת צַ'דִּיקִים בֵּ'ינוֹנִים ר'שָׁעִים, כִּי בְּכָל עִיר יֵשׁ צְבוּר הַכּוֹלֵל אֶת שְׁלֹשֶׁת הַסּוּגִים הַלָּלוּ.

אָמְנָם טִיבָם שֶׁל אוֹתָם סוּגִים מִשְׁתַּנֶּה לְפִי הָעֲרִים הַשּׁוֹנוֹת, בְּלוּנְטְשִׁיץ קוֹרְאִים צַדִּיק לִיהוּדִי הַיּוֹשֵׁב כָּל הַיּוֹם בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה, הַבֵּינוֹנִי מִתְפַּלֵּל בַּבֹּקֶר בְּמִנְיָן וְאַחַר כָּךְ פּוֹרֵשׂ לַעֲסָקָיו וְלִפְנוֹת עֶרֶב חוֹזֵר לְעַיֵּן בְּסֵפֶר, וְאִלּוּ הָרָשָׁע, אֵין בְּיָדוֹ אֶלָּא תְּפִלָּה בְּצִבּוּר וְאֵינוֹ נִפְנֶה כְּלָל לְתַלְמוּד תּוֹרָה.

בְּקָנִיגְסְבֶּרְג מְכֻנֶּה צַדִּיק אֶחָד שֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן וְלִפְנֵי תְּפִלַּת הַמִּנְחָה לוֹמֵד מַעַט, הַבֵּינוֹנִי מִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן וְאֵינוֹ לוֹמֵד כְּלָל, וְהָרָשָׁע, מִתְפַּלֵּל בַּבַּיִת וְאֵינוֹ לוֹמֵד מְאוּמָה, וְאִלּוּ בְּבוּסְקָרֶשְׁט, הַצַּדִּיק מִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן וְאֵינוֹ לוֹמֵד כְּלָל, הַבֵּינוֹנִי מִתְפַּלֵּל בְּיִחִידוּת בְּבֵיתוֹ, וְהָרָשָׁע, אֵינוֹ מִתְפַּלֵּל כָּל עִקָּר.

מֵעַתָּה נִמְצָא כִּי הָרָשָׁע שֶׁל לוּנְטְשִׁיץ, הוּא הַצַּדִּיק שֶׁל בּוּסְקָרֶשְׁט, זֶה אֲשֶׁר אָמַר אַבְרָהָם אָבִינוּ, 'וְהָיָה כַּצַּדִּיק כָּרָשָׁע', כְּלוֹמַר הַצַּדִּיק שֶׁל בּוּסְקָרֶשְׁט הוּא הָרָשָׁע שֶׁל לוּנְטְשִׁיץ, אִם כָּךְ רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אֵיךְ תּוּכַל לְדוֹנוֹ, הֲלֹא אַתָּה אֵינְךָ רַק הַשּׁוֹפֵט שֶׁל לוּנְטְשִׁיץ, אֶלָּא 'הַשֹּׁפֵט כָּל הָאָרֶץ', וְאֵיךְ תָּמִית 'צַדִּיק עִם רָשָׁע', הֵינוּ אֶחָד כָּזֶה שֶׁהוּא צַדִּיק כְּלַפֵּי עִיר אַחַת וְרָשָׁע כְּלַפֵּי עִיר אַחֶרֶת, הֲכִי לֹא תַּעֲשֶׂה מִשְׁפַּט צֶדֶק. (צנצנת המן)

וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר עָמַד שָׁם אֶת פְּנֵי ה' (יט כז)

בְּעֵת שֶׁהֶחֱלוּ לְדַבֵּר נִכְבָּדוּת לְר' אֱלִיָּהוּ מָרְדְּכַי, צְעִיר בָּנָיו שֶׁל **רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים זוֹנֶנְפֶלְד** זַצ"ל, לֹא שָׁת רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים לִבּוֹ לְכָל הַצָּעוֹת שֶׁהָעֱלוּ, דָּבָר שֶׁהָיָה בִּנְגוּד לְדַרְכּוֹ וּמִנְהָגוֹ, שֶׁהֲרֵי מִשְׁתַּדֵּל הָיָה לְהַשִּׁיא אֶת צֶאֱצָאָיו סָמוּךְ לְהַגִּיעָם לְפִרְקָם.

בַּת חֶכְמָה וְצִדְקָנִית הָיְתָה לוֹ, שֶׁהָיְתָה מְכַלְכֶּלֶת עִנְיְנֵי הַבַּיִת מֵחֲמַת שֶׁאִמָּהּ שֶׁכְּבָה צְמוּדָה לְמִטָּתָהּ שָׁנִים רַבּוֹת, וְהִיא שָׁאֲלָה אֶת אֲבִיהָ מַה נִּשְׁתַּנָּה עִנְיָן זֶה שֶׁל אַחֵינוּ הַצָּעִיר, שֶׁאַבָּא אֵינוֹ נוֹטֶה אׇזֶן לִשְׁמֹעַ הַצָּעוֹת עֲבוּרוֹ.

הֵשִׁיב רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים וְאָמַר, כִּי דַּרְכּוֹ מֵאָז וּמִתָּמִיד בְּהַגִּיעַ אֶחָד מִצֶּאֱצָאָיו לְפִרְקוֹ לְהִזְכִּירוֹ וּלְהִתְפַּלֵּל עָלָיו בִּימֵי הַדִּין וְהָרַחֲמִים, שֶׁאָז שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם פְּתוּחִים, וְהִנֵּה הַשְּׁתָּא יָצָא מִזִּכְרוֹנוֹ עִנְיָן זְוּוגוֹ שֶׁל בְּנוֹ הַצָּעִיר, וּמִזֶּה לָמַד כִּי טָרֵם הִגִּיעָה הַשָּׁעָה, וַה' הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה.

עַד הֵיכָן הִגִּיעַ גֹּדֶל בְּטָחוֹנוֹ בְּכֹחַ הַתְּפִלָּה אֲפִלּוּ בִּדְבָרִים פְּעוּטִים לְכְאוֹרָה, יִלַּמְּדֵנוּ הַסִּפּוּר הַבָּא, מֵאֲמַצִּים רַבִּים הִשְׁקִיעַ בַּאֲפִיַּת הַמַּצּוֹת שֶׁיִּהְיוּ בְּתַכְלִית הַהִדּוּר, וְהִנֵּה קָרָה שֶׁאֶחָד מֵעוֹזְרָיו בִּשְׁעַת הָאֲפִיָּה הֵעִיר, כִּי אַחַד הָעוֹבְדִים מִתְרַשֵּׁל קְצָת בְּגִלְגּוּל הָעִסָּה, וְכִי מִן הָרָאוּי שֶׁהָרַב יִגְעַר בּוֹ וְיִזָּרְזוּ.

עָנָה רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים זֹאת לֹא אֶעֱשֶׂה, לְצַעֵר פּוֹעֵל עָנִי וְלִגְעֹר בּוֹ מִשּׁוּם שֶׁחָפֵץ אֲנִי בְּמַצּוֹת מְהֻדָּרוֹת, אֲנִי מִצִּדִּי עוֹשֶׂה כָּל מַה שֶּׁבִּיכָלְתִּי, אֵינֶנִּי חוֹסֵךְ בְּהוֹצָאוֹת וּמִתְפַּלֵּל לַה' שֶׁיְּזַכֵּנִי בְּמַצּוֹת בֵּיתְרוֹן הַהִדּוּר וְהַכַּשְׁרוּת, סָמוּךְ וּבָטוּחַ אֲנִי שֶׁהקב"ה יְקַבֵּל תְּפִלָּתִי כִּי הוּא בּוֹחֵן לְבָבוֹת, וְיוֹדֵעַ כַּמָּה עַז רְצוֹנִי לְקַיֵּם מִצְוָה זוֹ כְּהִלְכָתָהּ. (האיש על החומה)

וַיִּטַּע אֶשֶׁל בִּבְאֵר שָׁבַע וַיִּקְרָא שָׁם בְּשֵׁם ה' קֵל עוֹלָם (כא לג)

סִפֵּר רַבִּי יַעֲקֹב מֵאִיר שֶׁכְּטֶר, אֲבִי הֶחָסִיד **רַבִּי דָּוִד שֶׁכְּטֶר** זַצ"ל פָּגַשׁ אֶת **רַבִּי אֶפְרַיִם'ל**

קַרְקֹבְסְקִי מִפְּשֶׁעדְבָּארז' בַּעַל **עִנֵּג שַׁבָּת** לָרִאשׁוֹנָה בַּכָּתָל הַמַּעֲרָבִי, הוּא רַק רָאָה אוֹתוֹ, וּמִיָּד הִכִּיר בּוֹ וְהִזְמִין אוֹתוֹ הַבַּיְתָה אֲפִלּוּ בְּלִי לְהַוָּעֵץ בְּאִמּוֹ.

אוֹתָהּ תְּקוּפָה שָׂכְבָה אֲחוֹתִי עַל מִטַּת חָלְיָהּ, הִיא חָלְתָה בְּטִיפּוּס רח"ל וְהָיְתָה בְּמַצָּב שֶׁל פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ, וְהִנֵּה רוֹאֶה אִמִּי שֶׁאֲבִי חוֹזֵר עִם אוֹרַחַ, הִיא הִתְפַּלְאָה מְאֹד, עַכְשָׁו אוֹרַחַ, אֵיךְ אֶפְשָׁר לְהָבִיא אוֹרֵחַ בְּזִמַּן כָּזֶה, אֲבָל הִיא הָיְתָה צַדְקָנִית וְשָׁתְקָה.

אוּלָם כָּל זֶה עַד שֶׁהִיא רָאֲתָה אֶת צוּרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, בְּרֶגַע שֶׁהִיא רָאֲתָה אוֹתוֹ, הִיא הֵבִינָה שֶׁזֶּה לֹא סְתָם אוֹרֵחַ, זֶה הָרְפוּאָה בְּעַצְמָהּ, אָבִי הִקְדִּישׁ לוֹ חֶדֶר בְּבֵיתֵנוּ, וְשָׁם הָיָה עוֹבֵד אֶת ה' בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַיּוֹם.

בְּכָל בֹּקֶר יוֹצֵא הָיָה רַבִּי אֶפְרַיִם מֵחַדְרוֹ מְעֻטָּר בְּטַלִּית וּתְפִלִּין, נִגַּשׁ לִמְטָתָהּ שֶׁל אֲחוֹתִי הַחוֹלָה אֲנוּשׁוֹת כְּשֶׁהוּא מַחֲזִיק אֶת אַרְבַּעַת צִיצִיּוֹתָיו, וְלֹא זָז מֵהַמָּקוֹם עַד שֶׁהָיָה בָּטוּחַ שֶׁהִיא רָאֲתָה אֶת צִיצִיּוֹתָיו, כִּי בִּלְקוּטֵי מוֹהֲר"ן כָּתוּב "סְגֻלָּה לַחוֹלֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל הַצִּיצִית", הוּא הִקְפִּיד לַעֲשׂוֹת כָּךְ בְּכָל יוֹם, עַד שֶׁהִיא אָכֵן זָכְתָה לִרְפוּאָה, וּב"ה הִיא הֶעֱמִידָה דּוֹר יְשָׁרִים מְבֹרָךְ.

(משיב נפש גליון 9)

וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו וַיָּקֻמוּ וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו אֶל בְּאֵר שָׁבַע וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם בִּבְאֵר שָׁבַע (כב יט)

סִפֵּר הַמַּשְׁפִּיעַ **רַבִּי מֶענְדֶל פּוּטְרַפַּס** זצ"ל, מְקֻבָּל בְּיָדֵינוּ שֶׁפַּעַם יָשַׁב אֶחָד מִנְּכָדָיו שֶׁל רַשַׁ"י הַקָּדוֹשׁ וְשָׁאַל אֶת זְקֵנוֹ, בְּפָרָשַׁת הָעֲקֵדָה נֶאֱמְרָה הַמִּלָּה 'יַחְדָּיו' שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, א. בַּתְּחִלָּה (פס' ו) כָּתוּב 'וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת עֲצֵי הָעֹלָה וַיָּשֶׂם עַל יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ אֶת הָאֵשׁ וְאֶת הַמַּאֲכֶלֶת וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו', וְאַתָּה רַשַׁ"י כָּתַבְתָּ הֶסְבֵּר לַפָּסוּק בְּפֵרוּשְׁךָ עַל הַתּוֹרָה, 'אַבְרָהָם שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוֹלֵךְ לִשְׁחֹט אֶת בְּנוֹ, הָיָה הוֹלֵךְ בְּרָצוֹן וְשִׂמְחָה כִּיצְחָק שֶׁלֹּא הָיָה מַרְגִּישׁ בַּדָּבָר'.

בַּהֲמִשֶּׁךָ (פס' ח) נֶאֱמַר 'וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֱלֹקִים יִרְאֶה לּוֹ הַשֶּׂה לְעֹלָה בְּנִי וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו', וְכָתַבְתָּ בְּפֵרוּשְׁךָ 'וְאַף עַל פִּי שֶׁהֵבִין יִצְחָק שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְהִשָּׁחֵט, 'וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו' בְּלֵב שָׁוֶה'.

בַּשְּׁלִישִׁית, אַחַר הָעֲקֵדָה, נֶאֱמַר (פס' יט) 'וַיָּשָׁב אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו וַיָּקֻמוּ וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו אֶל בְּאֵר שָׁבַע וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם בִּבְאֵר שָׁבַע', שָׁם לֹא פֵּרַשְׁתָּ מְאוּמָה, מַה בָּאָה לוֹמַר כָּאן הַמִּלָּה 'יַחְדָּיו', עָנָה לוֹ רַשַׁ"י הַקָּדוֹשׁ, "זֹאת הִשְׁאִירָתִי לְךָ לְפָרֵשׁ".

מִיָּד פָּתַח הַנֶּכֶד הַשּׁוֹאֵל וְאָמַר, "אֲנִי חוֹשֵׁב שֶׁכָּאן בָּא הַכָּתוּב לְלַמְּדֵנוּ לְמוּד חָשׁוּב בְּיוֹתֵר, שֶׁלַּמְרוֹת שֶׁאַבְרָהָם וְיִצְחָק עָמְדוּ בְּנִסָּיוֹן הָעֲקֵדָה בְּמִסִּירוּת נֶפֶשׁ מֻחְלָטֶת, הֵם לֹא הִרְגִּישׁוּ שׁוּם גַּבְהוּת הַלֵּב מִמַּה שֶּׁעָשׂוּ, אֶלָּא 'וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו', שָׁוֶה בְּשָׁוֶה בְּיַחַד עִם הַנְּעָרִים יִשְׁמָעֵאל וֶאֱלִיעֶזֶר, כְּשֵׁם שֶׁהֵם לֹא הִתְגָּאוּ כָּךְ גַּם אַבְרָהָם וְיִצְחָק לֹא הִתְגָּאוּ כְּלָל, וְיוֹתֵר מִזֶּה, בְּשָׁוֶה גַּם עִם הַחֲמוֹר, שֶׁבְּוַדַּאי לֹא הָיְתָה לוֹ הִרְגָּשַׁת גַּדְלוּת וְגַבְהוּת. (ר' מענדל)

כִּי בָרֵךְ אֲבָרֶכְךָ וְהַרְבָּה אַרְבֶּה אֶת זַרְעֲךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכַחוֹל אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם וְיִרַשׁ זַרְעֲךָ אֵת שַׁעַר אֹיְבָיו (כב יז)

מוֹשֵׁל הָעִיר דֶעבְּרְצִין הָיָה רָשָׁע מְרֻשָּׁע, שֶׁכְּפִי רִשְׁעוּתוֹ כָּךְ גָּדוֹל הָיָה עָשְׁרוֹ וְתוֹשָׁבֵי הָעִיר שָׁנְאוּ אוֹתוֹ וְקִלְלוּ אוֹתוֹ בְּלִבָּם, לְעֻמָּתוֹ שִׂמֵּשׂ בְּדֶעבְּרְצִין רַב יְהוּדִי צַדִּיק וְקָדוֹשׁ, שֶׁכָּל תּוֹשָׁבֵי הָעֲיָרָה יְהוּדִים וּלְהַבְדִּיל גַּם גּוֹיִים הֶעֱרִיכוּ אוֹתוֹ וְכִבְּדוּהוּ, וְגַם הַגּוֹיִים נָהֲגוּ לִשְׁאֹל בַּעֲצָתוֹ.

הַדָּבָר הָיָה לִצְנִינִים בְּעֵינֵי הַמּוֹשֵׁל, הוּא לֹא מְסֻגָּל הָיָה לְעַכֵּל אֶת הָעֻבְדָּה שֶׁהוּא הַמּוֹשֵׁל הַכֹּל יָכוֹל וְכֹה שָׁנוּא וְאִלּוּ אֶת הָרַב כֻּלָּם אוֹהֲבִים וְתָמִיד שׁוֹאֲלִים בַּעֲצָתוֹ, הַקִּנְאָה בָּרַב הַנַּעֲרָץ הָפְכָה לִשְׂנְאָה עַזָּה, וְהַמּוֹשֵׁל הָרָשָׁע טָכַס עֵצוֹת כֵּיצַד לְהַפְטֵר מֵאוֹתוֹ רַב צַדִּיק.

לְבַסּוֹף עָמַד הַמּוֹשֵׁל וְהֶעֱלִיל עַל הָרַב שֶׁכְּבָיְכוֹל רִגֵּל נֶגֶד הַשִּׁלְטוֹן, הַשּׁוֹפֵט הָיָה הַמּוֹשֵׁל עַצְמוֹ וְחֶבֶר הַמִּשְׁבָּעִים הָיוּ מֻאֲנָשָׁיו, וְהָרַב נִשְׁפַּט וְנִדּוֹן לְמָוֶת, לְאַחַר הוֹצָאַת פְּסַק הַדִּין שָׂמַח הַמּוֹשֵׁל בְּלִבּוֹ שֶׁסּוֹף סוֹף הִצְלִיחַ לְהַפְטֵר מֵהָרַב, עָלָה עַל מֶרְכַּבְתּוֹ, וְנָסַע לְבֵיתוֹ.

בַּדֶּרֶךְ בִּהְיוֹתָם בְּלֵב יַעַר, נִשְׁבַּר אֶחָד מִגַּלְגַּלֵּי הַכַּרְכָּרָה, הִיא הִתְהַפְּכָה וְהוּא יָצָא בְּנֵס, אֲבָל הָרוֹכֵב שֶׁלּוֹ נִפְגַּע קָשֶׁה מְאֹד, חָשַׁב הַמּוֹשֵׁל שֶׁאֵין זוֹ סְתָם תַּקְרִית, אֶלָּא וַדַּאי מִישֶׁהוּ חִבֵּל בָּעֲגָלָה כְּדֵי שֶׁהוּא יֵהָרֵג.

בְּשָׁעָה שֶׁבָּנֵי לְוָיָתוֹ נִסּוּ לְתַקֵּן אֶת הַגַּלְגַּל הַשָּׁבוּר, נִשְׁמַע לְפֶתַע קוֹל שְׁקִשׁוּק גַּלְגַּלִּים שֶׁל עֲגָלָה מִתְקָרֶבֶת, הַמּוֹשֵׁל צִוָּה עַל אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו לַעֲצֹר אֶת הָעֲגָלָה, וּלְהוֹרוֹת לָעֲגָלוֹן לְהַסִּיעוֹ לַאֲחֻזָּתוֹ, הָעֲגָלָה הָיְתָה רְעוּעָה, הַמּוֹשָׁבִים שְׁבוּרִים, וְהַמּוֹשֵׁל הֶעְשִׁיר מִיָּמָיו לֹא נָסַע בַּעֲגָלָה מֵעֵין זוֹ, אַף לֹא הָיְתָה לוֹ בְּרֵרָה.

בְּהַגִּיעוֹ לַאֲחֻזָּתוֹ, עוֹדוֹ יוֹשֵׁב בָּעֲגָלָה טָרַם הִסְפִּיק לְהֻרְגַּע מֵהַקּוֹרוֹת אוֹתוֹ, הִגִּיעוּ שְׁנֵי שׁוֹטְרִים וְהוֹדִיעוּהוּ כִּי הָרַב שֶׁל דֶעבְּרְצִין בָּרַח מִתָּא כִּלְאוֹ וְהִגִּיעָה שְׁמוּעָה שֶׁהוּא מִתְכַּוֵּן לְהַבְרִיחַ אֶת הַגְּבוּל, אִם הוּא יָצָא מִגְּבוּלוֹת הַמְּדִינָה כְּבָר לֹא נִתָּן יִהְיֶה לַעֲצֹר אוֹתוֹ.

הַמּוֹשֵׁל הַנִּזְעָם הִתְחִיל לִצְעֹק, אֲנִי אֶתְפֹּס אוֹתוֹ לְבַדִּי, הוּא צִוָּה לְהַחֲלִיף מִיָּד אֶת הַסּוּסִים הַכְּחוּשִׁים שֶׁהָיוּ רְתוּמִים לָעֲגָלָה הָרְעוּעָה בְּסוּסִים הַמֻּבְחָרִים בְּיוֹתֵר שֶׁיֵּשׁ בָּאַרְמוֹן, וְצִוָּה עַל שְׁנֵי הַשּׁוֹטְרִים לָבוֹא בְּעִקְבוֹתָיו, כְּשֶׁהוּא מוֹרֶה לְאוֹתוֹ עֲגָלוֹן לָצֵאת לְכִוּוּן הַגְּבוּל הַסָּמוּךְ, בְּמִרְדָּף אַחַר הָרַב הַבּוֹרֵחַ.

הֵם שָׂמוּ פַּעֲמֵיהֶם בְּמְהִירוּת לְעֵבֶר הַגֶּשֶׁר שֶׁהָוָה אֶת קַו הַגְּבוּל, כַּאֲשֶׁר הַסּוּסִים הַמֻּבְחָרִים בְּמְהִירוּת הַבָּזָק, אֲבָל גַּם כְּשֶׁהִגִּיעוּ סָמוּךְ לַנָּהָר הַמְּהַוֶּה אֶת קַו הַגְּבוּל לַמְּדִינָה הַסְּמוּכָה, הִמְשִׁיךְ הָעֲגָלוֹן בִּנְסִיעָה מְהִירָה.

הַמּוֹשֵׁל הִתְחִיל לִצְעֹק עָלָיו שֶׁיַּעֲצֹר מִיָּד אֶת הָעֲגָלָה, אֲבָל הָעֲגָלוֹן כְּאִלּוּ לֹא שׁוֹמֵעַ וְעָלָה עִם הָעֲגָלָה עַל הַגֶּשֶׁר, בַּצַּד הַצַּר, רַק בְּהִיוָתָם בְּאֶמְצַע הַגֶּשֶׁר, בַּצַּד שֶׁכְּבָר שַׁיָּךְ לַמְּדִינָה הַסְּמוּכָה עָצַר הָעֲגָלוֹן, אֲבָל הַגֶּשֶׁר הָיָה צַר מְאֹד וְרָחְבּוֹ הָיָה כְּרֹחַב הָעֲגָלָה, כָּךְ שֶׁהַמּוֹשֵׁל לֹא הָיָה יָכוֹל לָרֶדֶת מֵהָעֲגָלָה.

הַמּוֹשֵׁל זָעַם עַל הָעֲגָלוֹן הַמִּתְעַלֵּל בּוֹ, וּבְרֶגַע זֶה קָפַץ הָעֲגָלוֹן מֵעַל מוֹשָׁבוֹ, נִתֵּק אֶת אַחַד הַסּוּסִים מִן הָעֲגָלָה, וְאָז פָּנָה אֶל הַמּוֹשֵׁל וְאָמַר, "הַאִם אַתָּה מַכִּיר אוֹתִי אֲדוֹנִי הַמּוֹשֵׁל, אֲנִי הָרַב שֶׁל דֶעבְּרְצִין, וַאֲנִי מוֹדָה לְךָ שֶׁהֶעֱמַדְתָּ לִרְשׁוּתִי שְׁנֵי סוּסִים מֻבְחָרִים אֵלּוּ, כִּי הַסּוּסִים שֶׁלִּי בֶּאֱמֶת הָיוּ כְּחוּשִׁים וְלֹא הָיוּ עוֹמְדִים בְּדֶרֶךְ שֶׁכָּזֹאת, כְּמוֹ כֵן אֲנִי מוֹדֶה לְךָ עַל שֶׁהִסַּעְתָּ אוֹתִי עַד הַגְּבוּל, וַאֲנִי מְקַוֶּה שֶׁמֵּהַיּוֹם וְאֵילָךְ תִּתְנַהֵג יוֹתֵר טוֹב לַיְּהוּדִים שֶׁבִּשָּׁטָח שִׁפּוּטְךָ".

בְּסִיְּמוֹ אֶת דְּבָרָיו קָפַץ עַל הַסּוּס הַמֻּבְחָר וְנֶעֱלַם בִּמְהִירוּת מֵהַמָּקוֹם, בֵּינְתַיִם הִגִּיעוּ שְׁנֵי הַשּׁוֹטְרִים שֶׁהָיוּ מֵאָחוֹר וּלְתַדְהֵמָתָם שָׁמְעוּ אֶת צַעֲקוֹת הַמּוֹשֵׁל שֶׁיִּתְפְּסוּ מַהֵר אֶת הַיְּהוּדִי הַבּוֹרֵחַ, אֲבָל כְּאָמוּר הַגֶּשֶׁר הָיָה צַר, וְהַשּׁוֹטְרִים לֹא הִצְלִיחוּ לַעֲקֹף אֶת הָעֲגָלָה בָּהּ יָשַׁב הַמּוֹשֵׁל, מִלְּבַד לְנוֹפֵף בְּחַרְבוֹתֵיהֶם וְלִקְרֹא "עֲצֹר", לֹא הָיָה לְאֵל יָדָם לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה.

בְּרֹב חֲרוֹנוֹ נִתְקַף הַמּוֹשֵׁל בְּשִׁעוּל עַז, עַד כְּדֵי שֶׁמֵּרֹב שִׁעוּל אִבֵּד אֶת שִׁוּוּי מִשְׁקָלוֹ וְנָפַל הַיְשֵׁר לְמֵי הַנָּהָר הַזּוֹרֵם בְּשֶׁצֶף מִתַּחַת לְגֶשֶׁר, וּמֵאוֹתוֹ הַיּוֹם וָהָלְאָה שָׁבָה הַשַּׁלְוָה לִשְׁכֹּן בְּדֶעבְּרְצִין, "כֵּן יֹאבְדוּ כָּל אוֹיְבֶיךָ ה". (תפארת שמשון ויקרא)

פרשת וירא

שעועית מרובת טעמים

מבוכה רבתית הייתה מנת חלקם של אנשי העיר קאסוב בכל פעם שאורח היה מגיע לעירם. לא חלילה מפני שאנשי קאסוב לא היו מכניסי אורחים, או שעיניהם היו צרות מלפרוס מפיתם לאחרים, שכן ההיפך הוא הנכון: טובי עין וגומלי חסדים היו, ודלתות בתיהם פתוחות לכל אורח באשר הוא. אדרבה, המבוכה באה דוקא מן הצד ההפוך.

אברך בן עלייה היה בקאסוב ושמו רבי מנחם מנדל, נצר מגזע אראלים ותרשישים, בנו של הרה"ק רבי יעקב קאפיל חסיד זיע"א, תלמידו של רבינו אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א. רבי מנחם מנדל למד תורה וחסידות מפי גדולי דורו, ובהם הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זיע"א ועוד, ובטוב לבו היה מבקש להרבות בצדקה ובמעשים טובים.

במיוחד חיבב רבי מנחם מנדל עד מאוד את המצוה הגדולה של הכנסת אורחים. בכל פעם שהיה רואה אורח הנוטה ללון בעירו, היה פונה אליו ומזמינו בסבר פנים יפות לבוא ולהתארח במעונו. שמחה יתרה הייתה לו כאשר הזדמן לעיר אורח בערב שבת קודש, שכן עז היה רצונו שבסעודות השבת יסבו אורחים על שולחנו.

דא עקא, שרבי מנחם מנדל עני ואביון היה. לא הייתה בידו פרוטה לפורטה כדי לקנות לחם לאכול ובגד ללבוש עבור עצמו ובני משפחתו, ועל אחת כמה וכמה שלא היה בידו ממון כדי להאכיל ולהשקות את האורחים שביקש להזמין לביתו. היו אלו הימים שבהם עדיין לא זרח אורו הקדוש ברבים, וחסידים ואנשי מעשה טרם באו להסתופף בצילו. במשך כל ימות השבוע היה עוסק בתלמודו, ובקושי רב התקיימה המשפחה מן המעט שהשיגה יד הרבנית, שכוחה היה בהטלאת בגדים ובתיקונים זעירים.

לקראת שבת היה רבי מנחם מנדל נוטל כמה פרוטות נחושת ופונה אל השוק, לקנות נרות שבת, יין פשוט לקידוש ולהבדלה, חלות קטנות ללחם משנה ומעט קטניות עבור תבשיל לכבוד היום. בקושי רב הספיק האוכל לבני המשפחה עצמם, כך שלאורחים בוודאי לא היה שם די כדי לאכול ולשבוע.

היו מן האורחים שכבר בשעה שרבי מנחם מנדל ניגש אליהם במאור פניו והזמינם לאכול אצלו, הבחינו במלבושיו הבלויים ובנעליו המטולאות והבינו כי אמנם איש טוב ומיטיב הוא, אך חסר יכולת. אם ברצונם לאכול ולשבוע, מוטב להם להמציא איזו אמתלה מנומסת שבגינה אינם יכולים להיענות להזמנה, ולחפש לעצמם מקום מסודר יותר.

אך היו גם אורחים שמחמת הלחץ והדחק לא נתנו בתחילה את דעתם על טיב בגדיו של רבי מנחם מנדל, ונענו להזמנתו, לשמחתו הגדולה. אלא שאורחים אלו, מיד כשעמדו על מפתן הבית וראו את קורות ביתו של אדם המעידות על עניותו המרובה, את השולחן הדל ואת הכיסאות הרעועים, מצאו אמתלה כלשהי ונעלמו מן המקום כלעומת שבאו, לבלי שוב.

רבי מנחם מנדל מצידו לא אמר לכל אותם אורחים כלום. מחל על כבודו והבין לרוחם, שבוודאי מחפשים הם אכסניה הגונה יותר. אולם ממנהגו הטוב לא חדל, וכל אורח שבא לעיר זכה לקבל מפיו ברכת 'שלום עליכם' חמה ולבבית, ועמה הזמנה לבוא ולאכול על שולחנו.

כיון שראו אנשי העיר את מנהגו של רבי מנחם מנדל, שאינו חדל מלהזמין אליו את האורחים, לא נותרה להם ברירה אלא להקדים ולהודיע לכל אורח, יהיה מי שיהיה, כי אם יבוא אליו רבי מנחם מנדל ויזמינו לאכול בביתו, עליו לדעת שעני מרוד הוא, איש אינו יודע להסביר מהיכן ירק זה חי, וזו היא סעודה שאינה מספקת לבעליה.

מובן שהודעה זו הייתה כרוכה במבוכה רבה. האורחים לא ידעו את נפשם לשמע אזהרה משונה שכזו, שכמותה לא ראו ולא שמעו בשום עיר אחרת. אלא שאנשי קאסוב היו ממהרים לסדר להם מקום אכסניה הגון וראוי אצל אחד מבני העיר, ואף מלמדים אותם כיצד להשיב בדרך כבוד: להודות לרבי מנחם מנדל על הזמנתו ולהוסיף שכבר מוזמנים ועומדים הם אצל אדם אחר. ואכן כך היה. בכל פעם שרבי מנחם מנדל היה פונה לאורח, התשובה כבר הייתה סדורה בפיו: כבר מסודר אנכי במקום פלוני, ותשואות חן על הזמנתכם, וכל החושב לעשות מצוה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.

ויהי היום, ואל העיר קאסוב הגיע אדם נכבד לרגל מסחרו. האיש, ר' משולם, מחשובי חסידיו של הרה"ק רבי צבי הירש מנדבורנה זיע"א, היה נוסע ממקום למקום כדי למכור סחורה שאותה היה מייבא, ובאותו ערב שבת הגיע אל העיר קאסוב. כיון שמורגל היה בנסיעות, ידע ר' משולם להכין עצמו כראוי בצידה לדרך, על כל צרה שלא תבוא. לקראת כל שבת ושבת היה מקדים וקונה את צרכי השבת בהרחבה, כמובן רק את אותם מאכלים שניתן לטלטלם בדרכים ולא מרק או חמין, כדי שסעודות השבת יהיו מזומנות לו באכסנייתו אם לא ימצא מקום טוב להתארח בו.

גם כאשר הגיע ר' משולם לקאסוב ניגשו אליו רבים מבני העיר וקידמוהו בברכת 'שלום עליכם'. אדהכי והכי סיפרו לו גם על אותו אברך, רבי מנחם מנדל שמו, שנפשו חשקה לקיים מצות הכנסת אורחים, והוא מזמין אל ביתו כל אורח שהוא רואה בעיר, אלא שלרש אין כל ואין ביכולתו באמת לארח. כיון שכך, ראוי שיידע מעלתו כי אל לו להיענות להפצרותיו, מחשש סעודה שאינה מספקת לבעליה. ולעומת זאת, יש בעיר כהנה וכהנה בעלי בתים שישמחו לארח את מעלתו על הצד היותר טוב.

הקשיב ר' משולם לדבריהם, אך בלבו החליט שלא לשעות לעצתם. למרות כל ההסברים המנומקים על אותו אברך שביתו ריקן ואין בידו להאכיל אורחים, חשב ר' משולם לעצמו כי דווקא ברצונו להכיר ולדעת את טיבו של אברך בן עלייה שכלל אינו חושב על עצמו וכל רצונו להדר במצוות.

וכך חשב ר' משולם: וכי מה בכך שלא יהיו לי מאכלים בביתו של אברך זה, והרי סעודת שבת שלמה מוכנה ומזומנת לי ממה שכבר קניתי לעצמי. אם אכן אראה שאין לו אוכל עבורי, אוכל אחר כך באכסניה על הצד היותר טוב, ומאומה לא יארע אם אתאחר במקצת.

את מחשבותיו לא הסגיר ר' משולם בפני כל אלו שפנו אליו בעניינו של רבי מנחם מנדל. לכולם הנהן בראשו, ולאלו שביקשו לסדר לו מקום אירוח לפי כבודו השיב כי הוא כבר מסודר על הצד היותר טוב.

כמה גדולה הייתה שמחתו של ר' משולם, כאשר לאחר תפילת ערבית ניגש אליו האברך המדובר, רבי מנחם מנדל, והזמינו לאכול על שולחנו את סעודת השבת. אולם גדולה עוד יותר הייתה שמחתו של רבי מנחם מנדל, כאשר ר' משולם השיב לו בחיוב.

לא סגי נהור היה רבי מנחם מנדל. הוא ראה היטב שבמשך התקופה האחרונה איש מן האורחים אינו מסכים לבוא ולהתארח אצלו. הוא גם הבין שידם של בני העיר במעל הזה. ואף שלימד עליהם זכות, שוודאי כוונתם

לטובה, עדיין עז היה רצונו לזכות במצוה זו של הכנסת אורחים. עתה, כאשר ר' משולם הסכים וקיבל את הזמנתו, הייתה שמחתו גדולה עד מאוד.

איש מבני העיר לא הצליח להסתיר את פליאתו למראה המחזה המוזר שאותו לא פללו ולא מללו: האורח הנכבד, הסוחר הגדול, משתרך והולך אחר רבי מנחם מנדל כדי לאכול על שולחנו. במיוחד התפלאו אלו שהקדימו והתריעו בפני ר' משולם שלא יהין לעשות כן ולאכול מסעודה שאינה מספקת לבעליה. הלא הציעו לו מקומות נכבדים להתארח בהם, והוא דחה אותם בתואנה כי הוא כבר מסודר, והנה מתברר כי למרות הכל בחר האורח לאכול דווקא בביתו של אותו עני ואביון.

משיצאו השניים מבית המדרש נעשו רגליהם קלות ללכת. איש כבר לא הביט אחריהם, והם עצמם היו שקועים במחשבותיהם. רבי מנחם מנדל הלך כשאור השבת נסוך על פניו, כאילו אין עשיר גדול ממנו, והראה את הדרך לר' משולם שהלך אחריו. כך הלכו השניים עד שהגיעו לפאתי העיר, שם שכן ביתו הדל והקטן של רבי מנחם מנדל.

בהיכנסם אל הבית פנימה השתומם ר' משולם למראה הדלות הנוראה שזעקה מכל פינה. השולחן היה מכוסה בבד לבן ופשוט, ומוכן לסעודת שבת. פמוטי חרס קטנים עמדו עליו ובהם נרות קטנים שהאירו באור יקרות, ולצידם בקבוק יין קטן ושתי חלות קטנות. הציץ ר' משולם לכאן ולכאן וניסה לראות שמא מצויים אי שם סירי דגים, מרק או בשר, אך עד מהרה נוכח לראות כי מכל אלה אין שם מאומה. על אחת כמה וכמה שלא היו שם מטעמים אחרים, כמיני פשטידות וקינוחי סעודה לכבוד שבת.

על עצמו לא היה ר' משולם מודאג כלל. הוא ידע כי לא יארע לו מאומה אם יאכל לאחר מכן את סעודת השבת ממיטב המעדנים המוכנים לו באכסניה. אולם על רבי מנחם מנדל התפלא מאוד: לשמחה גדולה זו מה היא עושה? האיש נראה כאילו כל מלאכתו עשויה וכאילו שולחנו ערוך בכל טוב, במעדנים ובמשמנים, בעוד שלמעשה השולחן כמעט ריק לחלוטין.

ועוד יותר התפלא ר' משולם: הרי רבי מנחם מנדל נראה אדם פיקח וחכם, והרי סוף מעשה במחשבה תחילה. מה אכן בדעתו להגיש לי לאכול בסעודת השבת?

את מחשבותיו שמר ר' משולם בלבו, והתבונן ברבי מנחם מנדל שבמאור פנים הכריז ברכת 'שבתא טבא' ופצח בקול ערב בשירת 'שלום עליכם' ו'אשת חיל' כמנהג ישראל. קולו המתוק של רבי מנחם מנדל התנשא ועלה במתיקות רבה, ור' משולם מצא את עצמו שר ומזמר יחד עמו בהתרגשות גדולה.

לאחר שקידש על היין בקול חוצב להבות אש, כמי שנעשה שותף למעשה בראשית, נטל רבי מנחם מנדל את ידיו ובצע על הפת, כשגם אורחו ר' משולם מחזיק אחריו. למרבה הפלא, אף שהחלה שנבצעה החזיקה כמה כזיתים ולא יותר, ולמראית עין לא היה בה כדי להשביע, נדמה היה כאילו ברכה מיוחדת שרויה בעיסה זו. ר' משולם הרגיש בנפשו שיש בה כדי להשביע כל נפש רעבה. אותו 'כזית' חלה שאכל היה דומה בעיניו כאילו אכל שלוש או ארבע פרוסות נכבדות מן החלות הגדולות והמשובחות שאשתו הייתה נוהגת להכין בביתם.

מירכתי הבית הוציאה הרבנית קערה גדולה של 'בונדלעך', אשר יש הקוראים להם 'בובעס', הלוא הם מיני קטניות מסוג שעועית לבנה גדולה, מבושלים ומתוקנים מבעוד יום, והניחה את הקערה לפני רבי מנחם מנדל.

נטל רבי מנחם מנדל שתיים מאותם 'בונדלעך' שהוגשו לפניו, ואמר בלשון קדשו: 'הרי אלה דגים לכבוד שבת קודש', ואכלם. גם ר' משולם עשה כמארחו, נטל שתי 'בונדלעך' ואמר כלשון הזה.

לפליאתו הגדולה הרגיש ר' משולם באותן קטניות טעם משובח של דגים, טעם שכמותו לא טעם אפילו בדגים הגדולים והמשובחים שעלו על שולחנו מדי שבת בשבתו, ואף היה בהן כדי להשביעו כאילו אכל מנה גדולה של דגים טובים.

באותה מידה נהג רבי מנחם מנדל גם באכילת המרק והבשר. בכל פעם נטל שתי 'בונדלעך' ואמר: יהא זה כנגד זה, כנגד המרק וכנגד הבשר. והיה טעמן של הקטניות מופלא ומשובח עד שאין בדומה לו, כאילו אכן היו אלו מרק ובשר ממש.

לאחר ששוררו זמירות שבת ורבי מנחם מנדל אמר דברי תורה מרוממים ונפלאים, הוסיפו ואכלו עוד 'בונדלעך', אלו כנגד מיני הפשטידות שנהגו לאכול בשבת ואלו כנגד הלפתן. וכמעשהו בראשונה כך מעשהו באלו. טעמן היה כצפיחית בדבש, וכאותו מן שהיה משתנה לבני ישראל כפי רצונם, כך השתנו הקטניות מדגים למרק, וממרק לבשר, וכן הלאה.

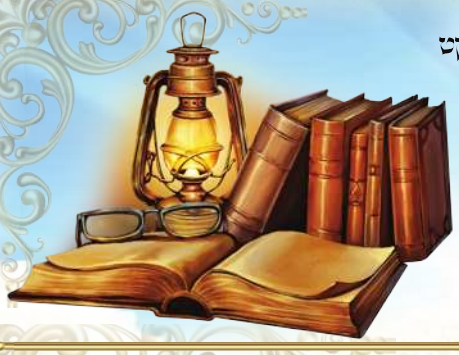
למחרת היום סיפר ר' משולם לאנשי קאסוב על הפלא הגדול שהיה מנת חלקו בביתו של רבי מנחם מנדל. אנשי העיר שמרו את הדברים בלבם, וכאשר נוכחו לדעת כי איש אלוקים קדוש הוא, שוב לא עמדו בדרכו כאשר ביקש להזמין אורחים לביתו, ולא הוסיפו להסית את האורחים לבל ילכו אליו.

ובהגיע העת שבה עלה רבי מנחם מנדל על כס הנהגת קהל עדת ישראל ברמה, ומכל קצוות הארץ היו החסידים מכתתים את רגליהם ובאים להסתופף בצילו, היו בני העיר חוזרים ומספרים מעשה נפלא זה ששמעו מר' משולם, למען יידעו צדיק מה פעל ועד כמה נשגבים היו דרכיו והליכותיו בקודש.

על הפסוק (בראשית יח א) **'וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל כְּחֹם הַיּוֹם'**, כתב הרה"ק רבי מנחם מנדל מקאסוב זיע"א בספרו 'אהבת שלום': פירש רש"י, 'ישב' חסר כתיב. יש לפרש הכוונה, על דרך הידוע שהצדיק מסתכל תמיד על עצמו שעדיין לא התחיל לעבוד אותו יתברך שמו, ובכל פעם שבא למדריגה יותר גבוהה רואה שפלותו יותר ויותר. והנה אברהם אבינו ע"ה אחז במדת החסד, לקיים מצות הכנסת אורחים בכל מיני התלהבות ושמחה, ולא נתקררה דעתו לעולם, כי היה נדמה לו שעדיין לא התחיל לקיים המצוה כראוי, והוא חסר ממנה, וזהו 'ישב' חסר כתיב וד"ל.

ועוד הוסיף לפרש את דברי הפסוק (שם פסוק ג) **'וַיֹּאמַר אֲדֹנָי אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אַל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדֶּךָ'**: אמרו חז"ל (שבועות לה.) גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה. ולכאורה הלשון כפול, 'גדולה' ו'יותר'. ויש לפרש, דהנה ידוע שבודאי לא תתייחס ותתדמה ערך הכנסת אורחים הדיוטים לאורחים חשובים, וקל וחומר שלא תתדמה עם ערך הכנסת אורחים צדיקים. והנה הצדיקים נקראים אנפי שכינתא (זוהר ח"ב קסג:), וזהו 'גדולה הכנסת אורחים', פירוש שהכנסת אורחים היא תמיד מצוה גדולה, אפילו אורחים הדיוטים, ועוד יותר גדולה כשיש בה 'הקבלת פני השכינה' גם כן, היינו אורחים צדיקים שנקראים אנפי שכינתא וד"ל.

והחוט המשולש בענין זה של הכנסת אורחים: בגמרא (ב"מ פז.) על הפסוק (יח ו) 'קמח סולת', כתיב 'קמח' וכתיב 'סולת'. וכתב רש"י **'הוא אמר קמח והיא אמרה סולת, מכאן שהאשה צרה עיניה באורחים יותר מן האיש'**, וכבר צווחו קמאי. ויש לפרש על פי פשוט, דהנה בנוהג שבעולם, כשאדם מזמין אורח ומרבה בשבילו בפעם ראשונה שעדיין חביב האורח וחשוב בעיני בעל הבית למאוד, אזי ברבות הזמן נופלת חשיבות האורח ומתרשלים ידי בעל הבית, מחמת שצריך להרבות בשבילו. ובפרט שאם האורח מרגיש בזה שבעל הבית מרבה בשבילו, אזי הוא מתבייש מאוד, והכנסת אורחים כזו אינה באפשר שתהא תמידית. ועל כן אין לך עין צרה גדולה מזו, במה שלקחה הסולת בשבילם, כי לא יוכלו להיות שם זמן ארוך.

מִילְתָא חַדְתָא

מילין יקירין וחידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי הוד הו אביהצירא שליט"א

חַדְתָא דְאוֹרַיְיתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

הַתְּפִלָּה רְאוּיָה בְּכָל עֵת

ה' יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה - אַף מִיהוּדֵי הַפָּשׁוּט בְּיוֹתֵר

כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל קוֹל הַנַּעַר בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם (כא יז). אַל יֹאמַר הָאָדָם עַתָּה אֵין לִי מֹחַ הָרָאוּי לְתִפְלָה וְלָכֵן לֹא אֶתְפַּלֵּל עַכְשָׁו, רַק כְּשֶׁאֶפָּנֶה אֶתְפַּלֵּל כָּרָאוּי וּכְנָכוֹן, אֶלָּא תָּמִיד בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה אֶפְשָׁר לְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל לְהִתְפַּלֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ **הרה"ק רַבִּי נַפְתָּלִי מֵרוֹפְשִׁיץ בַּעַל זֶרַע קֹדֶשׁ ע"ה** (ואתחנן ד"ה ואתחנן הב): 'וְאַתְחַנַּן אֶל ה' בָּעֵת הַהִיא לֵאמֹר' (דברים ג כג), שֶׁלֹּא אָמַר בְּאֵיזֶה עֵת דִּבֵּר שֶׁעָלֶיהָ אָמַר 'בָּעֵת הַהִיא', לְלַמְּדֵנוּ שֶׁבְּכָל עֵת וְעֵת יִתְפַּלֵּל הָאָדָם לְפִי הָעֵת הַהִיא שֶׁנִּמְצָא עוֹמֵד בָּהּ, יִהְיֶה הָעֵת אֵיזֶה עֵת שֶׁרַק יִהְיֶה.

כָּךְ הוּא מַמָּשׁ בִּבְחִינַת נֶפֶשׁ, שֶׁאֵין אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵינוֹ מְסֻגָּל לְהִתְפַּלֵּל וְלַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבְכָל מַדְרֵגָה שֶׁהוּא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵעַ בְּקוֹלוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים בִּתְפִלַּת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה 'כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים', שֶׁאַף אִם הַתְּפִלָּה הָיְתָה בִּבְחִינַת 'פֶּה', דְּהַיְינוּ מִן הַשָּׂפָה וְלַחוּץ וּבְלִי כַּוָּנָה, אַף עַל פִּי כֵן הוּא יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ וּמְקַבֵּל צַעֲקָתֵינוּ.

הָאָדָם נִדּוֹן לְפִי מַעֲשָׂיו בְּאוֹתָהּ שָׁעָה

וְכָךְ מִפֹּרָשׁ בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה אֵצֶל יִשְׁמָעֵאל (כא יז) 'כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל קוֹל הַנַּעַר בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם', וּבַגְּמָרָא (ר"ה טז:) פֵּרְשׁוּ שֶׁהָאָדָם נָדוֹן לְפִי מַעֲשָׂיו בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וְלֹא לְפִי מַה שֶׁהוּא עָתִיד לַעֲשׂוֹת, וּמִמֵּילָא יֵדַע כָּל אָדָם וְיַחֲזֵק בְּלִבּוֹ אֱמוּנָה זֹאת שֶׁעַל אַף שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא 'הַגָּדוֹל, הַגִּבּוֹר, וְהַנּוֹרָא', וְ'לוֹ דְמִיָּה תְּהִלָּה' (עפ"י תהלים סה ב), אַף עַל פִּי כֵן נָקָר בְּעֵינָיו דִּבְרֵיהֶם שֶׁל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וּמַגִּיעַ מֵהֶם תַּעֲנוּג לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, אֲפִלּוּ מִמִּי שֶׁהוּא חַס וְשָׁלוֹם בְּדִיּוֹטָא תַּחְתּוֹנָה, וּבְוַדַּאי אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹאֵס חַס וְשָׁלוֹם בִּשּׁוּם תְּפִלַּת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל.

הַכֹּחַ מֵאַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה

וְהִנֵּה גַּם בָּזֶה כְּבָר סָלַל אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה אֶת הַדֶּרֶךְ בִּשְׁבִילֵנוּ בָּנָיו אַחֲרָיו, שֶׁנֵּדַע כִּי בְּכָל מָקוֹם וּבְכָל עֵת יָכוֹל כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁנִּזְכַּר בְּפָסוּק (כב ד) 'וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם מֵרָחוֹק', שֶׁרָאָה מִמֶּרְחַקִּים אֶת הַתַּעֲנָה הַזֹּאת שֶׁיֵּשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁבָּהֶם אֵין אֶפְשָׁרוּת לְעָבְדוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֶלָּא יָדַע שֶׁבְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבוֹא אֵלֶיךָ וּבֵרַכְתִּיךָ' (שמות כ כא), וְהַדָּבָר אֶפְשָׁרִי בְּכָל מָקוֹם.

מִילְתָא דְפַלְיָאתָה

הֶבְדֵּל צְחוֹק אַבְרָהָם מִשָּׂרָה

הַהֶבְדֵּל בֵּין הַצְּחוֹק שֶׁל אַבְרָהָם וְהַצְּחוֹק שֶׁל שָׂרָה

וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אַחֲרֵי בְלֹתִי הָיְתָה לִי עֶדְנָה וַאדֹנִי זָקֵן. וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָהָם לָמָּה זֶּה צָחֲקָה שָׂרָה לֵאמֹר הַאַף אָמְנָם אֵלֵד וַאֲנִי זָקַנְתִּי (יח יב-יג). כְּשֶׁנִּתְבַּשְּׂרוּ אַבְרָהָם אָבִינוּ וְשָׂרָה אִמֵּנוּ עַל לֵדַת יִצְחָק אָבִינוּ מָצִינוּ שֶׁצָּחֲקוּ שְׁנֵיהֶם, אֵצֶל אַבְרָהָם נֶאֱמַר 'וַיִּפֹּל אַבְרָם עַל פָּנָיו וַיִּצְחָק', וְכֵן אֵצֶל שָׂרָה נֶאֱמַר (להלן יח יב) 'וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר', וְצָרִיךְ לְהָבִין מַדּוּעַ הִקְפִּיד ה' עַל שָׂרָה דַּוְקָא וְלֹא עַל אַבְרָהָם.

הַצְּחוֹק שֶׁל אַבְרָהָם בְּדֶרֶךְ שִׂמְחָה הָיָה

נִרְאֶה שֶׁהִרְגִּישׁ בְּכָךְ אוּנְקְלוֹס, וְאֵצֶל אַבְרָהָם תִּרְגֵּם צְחוֹק לְשׁוֹן שִׂמְחָה, שֶׁשָּׂמַח אַבְרָהָם בִּבְשׂוֹרַת לֵדַת בְּנוֹ, אֲבָל אֵצֶל שָׂרָה תִּרְגֵּם הוּא לְשׁוֹן צְחוֹק כְּפִשּׁוּטוֹ שֶׁצָּחֲקָה עַל הַבְּשׂוֹרָה וְזִלְזְלָה בָּהּ, וּבָזֶה מוּבָן מַדּוּעַ הָיְתָה הַטַּעֲנָה עַל שָׂרָה וְלֹא עַל אַבְרָהָם. אֶלָּא שֶׁעֵדַיִן צָרִיךְ לְהָבִין מַדּוּעַ נֶאֱמַר אֵצֶל שְׁנֵיהֶם לָשׁוֹן שָׂוָה, מֵאַחַר שֶׁאֵצֶל אַבְרָהָם הָיָה זֶה עִנְיָן שֶׁל שִׂמְחָה וְאִלּוּ אֵצֶל שָׂרָה עִנְיָן שֶׁל צְחוֹק, וְהָיָה רָאוּי לְשַׁנּוֹת אֶת הַלָּשׁוֹן כְּדֵי שֶׁלֹּא נָבוֹא לִידֵי טָעוּת.

שָׂרָה לֹא שָׂמְחָה עַד שֶׁרָאֲתָה הַנֵּס בְּעֵינֶיהָ

פֵּרֵשׁ **הָאוֹר הַחַיִּים הַקָּדוֹשׁ** (בראשית יח יג) כִּי גַּם הַצְּחוֹק שֶׁל שָׂרָה הָיָה בְּדֶרֶךְ שִׂמְחָה וּבְכָל זֹאת הִקְפִּיד עָלֶיהָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כִּי אַבְרָהָם שָׂמַח מִיָּד כְּשֶׁשָּׁמַע אֶת הַנְּבוּאָה מֵה', וְאַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא רָאָה בְּעֵינָיו שׁוּם שִׁנּוּי, בְּכָל זֹאת צָחַק וְשָׂמַח מֵחֲמַת חֹזֶק אֱמוּנָתוֹ שֶׁכִּדְבַר ה' כֵּן יִהְיֶה, אֲבָל שָׂרָה לֹא נֶאֱמַר בָּהּ הַצְּחוֹק כִּי אִם אַחַר שֶׁכְּבָר הָיְתָה לָהּ עֶדְנָה, אֲבָל קֹדֶם עֶדְנָתָהּ לֹא הֶאֱמִינָה וְלֹא צָחֲקָה, וְרַק אַחַר שֶׁהִתְעַדְּנָה בְּשָׂרָהּ וְנוֹכְחָה לָדַעַת שֶׁדִּבֶּר ה' הוּא יָקוּם, אָז צָחֲקָה וְשָׂמְחָה גַּם הִיא, וְעַל כָּךְ הָיְתָה הַטַּעֲנָה כְּלַפֶּיהָ עַל שֶׁלֹּא שָׂמְחָה קֹדֶם שֶׁרָאֲתָה בְּעֵינֶיהָ.

ברזא דאמ"ד
רמזים נפלאים על סדר הפרשה

אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה - עֵצָה לַעֲמֹד בְּנִסָּיוֹן

אֱמוּנָה תְּמִימָה בְּלִי שׂוּם הִרְהוּר

וַיַּקְרֵא אֵלָיו מַלְאַךְ ה' מִן הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי. וַיֹּאמֶר אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנַּעַר וְאַל תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה וְגוֹ' (כב יא-יב).

הַמַּאֲמִין בַּה' יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ מַעֲלֶה עַל לִבּוֹ שׂוּם הִרְהוּר אַחַר דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, וְגַם אִם אֵין הַנְהָגַת ה' יִתְבָּרַךְ בְּרוּרָה וּמוּבָנֶת לוֹ, אֵינוֹ נִמְשָׁךְ לְהַרְהֵר בָּזֶה, אֶלָּא מִתְגַּבֵּר עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא לְהִתְהוֹת וּלְהַרְהֵר בְּכָךְ, וּפְעָמִים שֶׁלְּאַחַר זְמַן זוֹכֶה וּמִן הַשָּׁמַיִם יְבָרְרוּ לוֹ הָאֱמֶת שֶׁאֵין שׂוּם קְשָׁיָא וּתְמִיהָה כְּלָל, כִּי 'מִשְׁפְּטֵי ה' אֱמֶת צָדְקוּ יַחְדָּו' (תהלים יט י).

בְּתוֹרַת ה' מָצָאנוּ מַיִם חַיִּים לְנֶפֶשׁ כָּל חַי וְהוּא הַדָּבָר שֶׁרוֹאִים אָנוּ בְּפָרָשַׁת הָעֲקֵדָה, כֵּיוָן שֶׁנִּצְטַוָּה אַבְרָהָם לְהַקְרִיב אֶת בְּנוֹ יְחִידוֹ, לֹא הִרְהֵר אַחַר מִצְוַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא הִזְדָּרֵז בְּאַהֲבָה הַמְקַלְקֶלֶת אֶת הַשּׁוּרָה לַעֲשׂוֹת כְּכָל אֲשֶׁר הִצְטַוָּה, וְרַק לְאַחַר שֶׁעָמַד בַּנִּסָּיוֹן וְהֶעֱלָה אֶת בְּנוֹ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, אוֹ אָז הִתְגַּלָּה אֵלָיו מַלְאַךְ ה' וְאָמַר לוֹ 'אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנַּעַר וְאַל תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה', וְצִוָּהוּ לְהַקְרִיב הָאַיִל תַּחַת בְּנוֹ.

וּבֶאֱמֶת הָיָה אַבְרָהָם תָּמֵהַּ וּמֵהַרְהֵר בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, מַהוּ שֶׁמִּתְחִלָּה הִצְטַוָּה לְהַעֲלוֹת אֶת בְּנוֹ שֶׁנִּתַּן לוֹ בְּהַבְטָחַת ה' יִתְבָּרַךְ, וְעַכְשָׁיו שֶׁכְּבָר עָמַד בַּנִּסָּיוֹן, כְּבָיְכוֹל חָזַר בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמַר לוֹ שֶׁיּוֹרִיד אֶת בְּנוֹ מֵעַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, וּבֵאֵר לוֹ הַמַּלְאָךְ פְּשׁוּטוֹ שֶׁל דָּבָר, שֶׁמַּעוֹלָם לֹא הָיָה הַצִּוּוּי לִשְׁחֹט אֶת בְּנוֹ, אֶלָּא רַק לְהַעֲלוֹתוֹ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, וְכֵיוָן שֶׁעָמַד בַּנִּסָּיוֹן וְהֶעֱלָה אוֹתוֹ, כְּבָר נַעֲשְׂתָה מִצְוָתוֹ, וּמִשָּׁכָךְ הִגִּיעָה הָעֵת לְהוֹרִידוֹ מִן הַמִּזְבֵּחַ.

בְּשִׁעַת הַנִּסָּיוֹן אֵין לְהַרְהֵר כְּלָל אַחַר הַנְהָגַת ה' יִתְבָּרַךְ

בְּשׂוֹם שֵׂכֶל בַּדָּבָר נִרְאֶה שֶׁהִרְהוּרוֹ שֶׁל אַבְרָהָם ע"ה וּתְשׁוּבַת הַמַּלְאָךְ לֹא הָיוּ כִּי אִם לְאַחַר הָעֲקֵדָה, וְאִלּוּ קֹדֶם הָעֲקֵדָה לֹא מָצִינוּ שֶׁהִתְגַּלָּה הַמַּלְאָךְ לְהַסְבִּיר לְאַבְרָהָם מַדּוּעַ עָלָיו לְהַקְרִיב אֶת בְּנוֹ אֲשֶׁר נִתַּן לוֹ בְּהַבְטָחַת ה' יִתְבָּרַךְ, וְגַם לֹא אָמְרוּ שֶׁהָיָה אַבְרָהָם מְהַרְהֵר בַּדָּבָר כְּלָל, כִּי בְּשָׁעַת הַנִּסָּיוֹן אֵין מַגְלִים לָאָדָם אֶת הָאֱמֶת, וְהוּא צָרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר עַל עַצְמוֹ וְלַעֲשׂוֹת בְּלִי הֶבְנָה מִתּוֹךְ הִתְגַּבְּרוּת וּכְפִיַּת הַיֵּצֶר, וְרַק אַחֲרֵי שֶׁכְּבָר עָמַד בַּנִּסָּיוֹן בִּשְׁלֵמוּת אָזַי הִגִּיעָה הָעֵת שֶׁיִּזְכֶּה לְהָבִין שֶׁבֶּאֱמֶת לֹא הָיָה כָּאן שׂוּם שִׁנּוּי, כִּי לֹא נֶאֱמַר לוֹ אֶלָּא לְהַעֲלוֹת אֶת בְּנוֹ וַעֲתָה שֶׁהֶעֱלָהוּ יָכוֹל הוּא לְהוֹרִידוֹ.

וּכָךְ שֶׁזֶּה נִדְרָשׁ וּמְלַמֶּדֶת לְכָל יְהוּדִי, שֶׁלֹּא לְחַפֵּשׂ לְהָבִין אֶת הַנְהָגַת ה' בִּשְׁעַת הַנִּסָּיוֹן אֶלָּא לְהִתְגַּבֵּר עַל עַצְמוֹ בְּלִי שׂוּם הֶבְנָה, רַק לְאַחַר שֶׁיַּעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן בְּעֵזֶר ה' יִתְּכֵן שֶׁיִּזְכֶּה אוֹתוֹ מִן הַשָּׁמַיִם לְהָבִין אֶת הַנְהָגַת ה' עִמּוֹ הֵיאַךְ הִיא לְטוֹבָה וּמִלְכְּתְחִלָּה הָיְתָה לְטוֹבָה, רַק שֶׁהָאָדָם אֵינוֹ יָכוֹל לְהָבִין זֹאת.

קֹדֶם שֶׁבָּא הַכָּתוּב הַשְּׁלִישִׁי אֵין לְחַשֵּׁב וּלְהָבִין שְׁנֵי כְּתוּבִים הַמַּכְחִישִׁים

בְּתוֹסֶפֶת בֵּאוּר הִסְבִּיר **הַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים מִבְּרִיסְק ע"ה**, כִּי לְעוֹלָם אָסוּר לִיהוּדִי לְהַרְהֵר אַחַר הַנְהָגַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמּוֹ, וְזֶהוּ הַטַּעַם שֶׁלֹּא הָיָה אַבְרָהָם מְהַרְהֵר מַדּוּעַ יְצָוֶּה אוֹתוֹ ה' יִתְבָּרַךְ לְהַעֲלוֹת בְּנוֹ לְעוֹלָה אַחַר שֶׁכְּבָר הִבְטַח 'כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע', אָמְנָם לְאַחַר שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ מִפִּי הַמַּלְאָךְ 'אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנַּעַר', אָז נָתַן אֶל לִבּוֹ שֶׁזֶּה בִּבְחִינַת 'שְׁנֵי כְתוּבִים הַמַּכְחִישִׁים זֶה אֶת זֶה, עַד שֶׁיָּבוֹא הַכָּתוּב הַשְּׁלִישִׁי וְיַכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם', וַהֲרֵי עַל מְנָת כֵּן נִתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל כְּדֵי שֶׁיִּדְרְשׁוּ אוֹתָהּ בְּי"ג מִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת בָּהֶם, וּלְפִיכָךְ נָתַן לִבּוֹ לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי הַמָּקוֹם לְהָבִין מַהוּת הַסְּתִירָה בֵּין הַהַבְטָחוֹת שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ.

יְשׁוּעַת ה' כְּהֶרֶף עַיִן בְּזְכוּת הָאֱמוּנָה הַתְּמִימָה

וְלִמּוּד גָּדוֹל יֵשׁ כָּאן גַּם לַדּוֹרוֹת הַבָּאִים, כִּי בִּשְׁעַת הָעֲקֵדָה דּוֹמֶה הָיָה שֶׁאֵין כָּל מָנוֹס מֵהַקָּרְבָּתוֹ שֶׁל יִצְחָק עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ כֵּיוָן שֶׁזֶּהוּ רְצוֹן ה' יִתְבָּרַךְ וּמִצְוָתוֹ, וְאוּלָם כֵּיוָן שֶׁעָקַד אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק בְּנוֹ בְּתָמִימוּת בְּלֹא שׂוּם הִרְהוּר, מִיָּד נוֹדַע לוֹ שֶׁזֶּה עִצְמוֹ שֶׁעָקַד אֶת בְּנוֹ הוּא הַמַּפְתֵּחַ לְהַצָּלָתוֹ, כִּי אֵין הַכַּוָּנָה כְּלָל לְשָׁחֲטוֹ אֶלָּא לְהַעֲלוֹתוֹ וּמִיָּד לְהוֹרִידוֹ מִשָּׁם. וְכָךְ הוּא גַּם לְדוֹרוֹת, כַּאֲשֶׁר לִפְעָמִים נִמְצָא הָאָדָם בְּמַצָּב שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה מוֹצָא מִמֶּנּוּ, וְהוּא מְאַבֵּד אֶת הַתִּקְוָה לְהִחָלֵץ מִן הַקֹּשִׁי, אֲבָל הָעֲצָה הָאֱמִתִּית הִיא לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה תְּמִימָה שֶׁכָּל הַנְהָגָתוֹ מְסוּרָה בִּידֵי ה' יִתְבָּרַךְ הֶחָפֵץ לְהֵטִיבוֹ בְּאַחֲרִיתוֹ, וּכְפִי בֵּרוּר הָאֱמוּנָה בְּלִבּוֹ וּדְחִיַּת מַחְשָׁבוֹת הִרְהוּר וּפִקְפּוּק, כָּךְ זוֹכֶה בְּהֶמְשֵׁךְ הַזְּמַן שֶׁיִּשְׁתַּנּוּ קוֹרוֹתָיו לְטוֹבָתוֹ כְּעֵין תְּחִיַּת הַמֵּתִים.

קֹדֶם הָאֱמוּנָה הַתְּמִימָה וְרַק לְאַחַר שֶׁחָזַק בָּזֶה יָכוֹל לִפְעָמִים לְהָבִין

וְרַק כְּשֶׁמַּגִּיעַ לָאֱמוּנָה שְׁלֵמָה וַאֲמִתִּית בְּלִי שׂוּם פִּקְפּוּק, רַק אָז רַשַּׁאי לְהַשֵּׂב וּלְנַסּוֹת לְהָבִין אֶת הַנְהָגַת ה', עִמּוֹ, כִּי קֹדֶם הֱיוֹת הָאֱמוּנָה מְיֻשֶּׁבֶת בְּחֹזֶק בְּלִבּוֹ צָרִיךְ זְהִירוּת יְתֵרָה שֶׁלֹּא לְהַרְהֵר חָלִילָה בְּשׂוּם דָּבָר הָעֲלוּל לִפְגֹּעַ בְּחֹזֶק הָאֱמוּנָה שֶׁבַּלֵּב, וְכֵן אָנוּ אוֹמְרִים בַּפִּיּוּט 'אֵין כֵּאלֹקֵינוּ וְכוּ' מִי כֵּאלֹקֵינוּ', תְּחִלָּה מַכְרִיזִים בָּאֹפֶן הַבָּרוּר בְּיוֹתֵר שֶׁאֵין שׂוּם מֶלֶךְ בָּעוֹלָם כֵּאלֹקֵינוּ, וְרַק אַחַר שֶׁהָאֱמוּנָה הַזֹּאת בְּרוּרָה בְּלִבֵּנוּ אָזַי אֶפְשָׁר לְהַתְחִיל לְבָרֵר בְּדֶרֶךְ שֶׁל חֲקִירָה וּדְרִישָׁה 'מִי כֵּאלֹקֵינוּ', כְּדֵי לְהוֹכִיחַ שֶׁאָכֵן כֵּן הוּא שֶׁאֵין שׂוּם כֹּחַ בָּעוֹלָם מִלְבַדּוֹ יִתְבָּרַךְ.

תְּחִיַּת הַמֵּתִים בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה

אֱמוּנָה תְּמִימָה בַּה' יִתְבָּרַךְ וּבַעֲבָדָיו הַצַּדִּיקִים הִיא הַפֶּתַח וְהַדֶּרֶךְ לְכָל הַיְשׁוּעוֹת בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע, וּבְכֹחַ הָאֱמוּנָה בַּה' וּבַצַּדִּיקִים יְכוֹלִים לְהַחֲיוֹת מֵתִים בְּפֹעַל מַמָּשׁ, וּכְמוֹ שֶׁרוֹאִים אֵצֶל אֱלִישָׁע וּבֶן הַשּׁוּנַמִּית אֲשֶׁר מִתְּחִלָּה הָיָה אֱלִישָׁע סָבוּר לְהַחֲיוֹת אֶת בְּנָהּ בִּזְכוּת הֱיוֹת הַשּׁוּנַמִּית מְסֻפֶּקֶת לוֹ כָּל צָרְכֵיהוּ וּבִזְכוּת זוֹ בִּקֵּשׁ לְהַמְשִׁיךְ בַּעֲבוּרָהּ יְשׁוּעָה לְמַעְלָה מִדֶּרֶךְ הַטֶּבַע, כַּנִּרְמָז בְּדִבְרֵי אֱלִישָׁע אֶל מְשָׁרְתוֹ גֵּיחֲזִי (מלכים ב' ד כט) 'וְשַׂמְתָּ מִשְׁעַנְתִּי עַל פְּנֵי הַנָּעַר', כְּסָבוּר הָיָה שֶׁאוֹתָהּ הַזְּכוּת שֶׁהָיְתָה הַשּׁוּנַמִּית מִשְׁעֶנֶת בַּעֲבוּרוֹ לְסַפֵּק לוֹ כָּל צָרְכֵיהוּ הִיא שֶׁתַּעֲמֹד לָהּ לִישׁוּעָה, וּלְכָךְ שָׁלַח מִשְׁרָתוֹ בְּמִשְׁעַנְתּוֹ.

אֲבָל בֶּאֱמֶת לֹא בָּאָה לָהּ הַיְשׁוּעָה אֶלָּא בִּזְכוּת אֱמוּנָתָהּ הַתְּמִימָה בְּכֹחַ הַצַּדִּיקִים לְהַחֲיוֹת מֵתִים, וְלָכֵן לֹא הָיָה בְּכֹחוֹ שֶׁל גֵּיחֲזִי לְהוֹצִיא אֶת הַשְּׁלִיחוּת אֶל הַפֹּעַל, כִּי הַשּׁוּנַמִּית הִכִּירָה בְּטִבְעוֹ הָרַע וְלֹא הֶאֱמִינָה בְּכֹחוֹ, אֲבָל הָאֱמוּנָה בְּכֹחוֹ שֶׁל הַנָּבִיא הִיא שֶׁעָמְדָה לָהּ לְהַחֲיוֹת אֶת בְּנָהּ.

וְלֹא בָּא לָהּ הַדָּבָר בְּקַלּוּת, שֶׁקֹּדֶם הַיְשׁוּעָה נִסּוּ אוֹתָהּ מִן הַשָּׁמַיִם לִרְאוֹת חֹזֶק אֱמוּנָתָהּ בְּנָבִיא ה', וְכַאֲשֶׁר שָׁאַל אוֹתָהּ אֱלִישָׁע 'הֲשָׁלוֹם לַיֶּלֶד', הָיָה לָהּ פִּתְחוֹן פֶּה לָבוֹא וְלוֹמַר שֶׁאֵין כֹּחוֹ שֶׁל הַנָּבִיא לְדַעַת אֶת הַנִּסְתָּרוֹת וַה' הֶעֱלִים מִמֶּנּוּ וְלֹא גִּלָּה אֶת אָזְנוֹ, וּבְכָל זֹאת הִתְחַזְּקָה בֶּאֱמוּנַת צַדִּיקִים וְלֹא נָפַל בִּלְבָבָהּ שׂוּם פִּקְפּוּק בְּכֹחַ הַצַּדִּיק, וֶאֱמוּנָה זוֹ הִיא שֶׁפָּעֲלָה בַּעֲבוּרָהּ אֶת הַיְשׁוּעָה בְּתְחִיַּת בְּנָהּ.

חֲבַקּוּק בֶּן הַשּׁוּנַמִּית הֶעֱמִיד כָּל הַתּוֹרָה עַל מִצְוַת הָאֱמוּנָה

וְיָדוּעַ שֶׁבְּנָהּ זֶה שֶׁל הַשּׁוּנַמִּית הוּא חֲבַקּוּק הַנָּבִיא, וְהוּא שֶׁהֶעֱמִיד אֶת כָּל הַתּוֹרָה עַל רֶגֶל אַחַת 'וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה', כְּאָמְרָם זַ"ל (מכות כג:) בָּא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת שֶׁנֶּאֱמַר (חבקוק ב ד) 'וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה'. כִּי אָכֵן הוּא שֶׁכָּל חִיּוּתוֹ מֵאוֹתָהּ אֱמוּנָה שֶׁהֶאֱמִינָה אִמּוֹ בְּנָבִיא ה', הוּא שֶׁיָּכוֹל לְהַעֲמִיד כָּל הַתּוֹרָה עַל מִצְוַת הָאֱמוּנָה, וּמְמֻנֶּה יוֹכְלוּ לְהַגִּיעַ לְקִיּוּם כָּל הַמִּצְוֹוֹת.

מִדִּין יְקִידִין

מאמרי קודש ודברי חכמה וחיזוק
בעניני עבודת ה' והליכות חיים,
מסודרים על סדר יום השבת

יִרְאַת שָׁמַיִם בְּמַתָּנָה מִבֵּית גְּנָזֵי הַמֶּלֶךְ

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְיָרֵא שֶׁיֶּחֱטָא הָאָדָם

אִם כֵּן יֵשׁ לָתֵת לֵב לָדַעַת כֵּיצַד מְקַיֵּם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִצְוַת יִרְאַת שָׁמַיִם. וּבֵאֲרוּ בָּזֶה, כִּי הַיִּרְאָה שֶׁיֵּשׁ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כִּבְיָכוֹל הִיא, שֶׁמִּתְיָרֵא שֶׁמָּא חָלִילָה וְחַס יַעֲבֹר יְהוּדִי עַל אַחַת מִכָּל הַמִּצְוֹות אֲשֶׁר צִוָּה ה', כְּדֶרֶךְ הָאָב שֶׁמִּתּוֹךְ אַהֲבָתוֹ לִבְנוֹ מִתְיָרֵא שֶׁחֵס וְשָׁלוֹם לֹא יָזַק, וּמִזֶּה מְקַבֵּל כָּל אֶחָד כֹּחַ לְיִרְאָה אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ.

הַיִּרְאָה נִמְצֵאת בְּבֵית הַגְּנָזִים כֵּיוָן שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָכוֹל לְקַיְּמָהּ כְּבְיָכוֹל

וְאֶפְשָׁר עוֹד לְתָרֵץ עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֲמוּרִים, שֶׁאָכֵן מִצְוָה זוֹ לֹא שַׁיָּכָת אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל זֶה אָמְרוּ 'אֵין לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּבֵית גְּנָזָיו אֶלָּא אוֹצַר שֶׁל יִרְאַת שָׁמַיִם', וְכֵיוָן שֶׁאֵין יִרְאָה זוֹ בְּיָדוֹ שׁוֹמֵר אוֹתָהּ בְּבֵית גְּנָזָיו, כְּמוֹ שֶׁרוֹאִים בְּמַלְכוּת בָּשָׂר וָדָם שֶׁאֶת מַה שֶּׁאֵינוֹ בְּיַד הַמֶּלֶךְ וְקָשֶׁה לְהַשִּׂיגוֹ אוֹתוֹ הוּא שׁוֹמֵר וּמַצְנִיעַ בְּבֵית גְּנָזָיו. בְּדֶרֶךְ רָמֶז יֵשׁ לְהַעֲמִיס זֹאת בְּדִבְרֵי חַזַ"ל 'הַכֹּל בִּידֵי שָׁמַיִם חוּץ מִיִּרְאַת שָׁמַיִם', שֶׁאָכֵן כָּל הַמִּצְוֹות מְקַיְּם אוֹתָם ה', יִתְבָּרַךְ וְזֶה 'בִּידֵי שָׁמַיִם', אֲבָל 'חוּץ מִיִּרְאַת שָׁמַיִם' שֶׁאֶת זֶה אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַיֵּם.

כְּכָל שֶׁהַמֶּלֶךְ גָּדוֹל יוֹתֵר כָּךְ אוֹצְרוֹתָיו גְּדוֹלִים וְנִמְצָא כִּי הַשַּׁבָּת הִנָּהּ הַדָּבָר הַיָּקָר בְּיוֹתֵר שֶׁיֶּשְׁנוֹ בָּעוֹלָם

מֵעַתָּה נִסְעָה וְנֵלְכָה בְּאוֹר שַׁבַּת הַמַּלְכָּה הַנִּקְרֵאת 'מַתָּנָה טוֹבָה' מִבֵּית גְּנָזָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁאַף הִיא אֵינָהּ מֻשָּׂגֶת לַכֹּל וּלְפִיכָךְ נִמְצֵאת הִיא בְּבֵית גְּנָזָיו, כְּדֶרֶךְ שֶׁכָּאֵר זֹאת **הֶחָפֵץ חַיִּים ע"ה** (בית ישראל פ"ב) בְּמָשָׁל, שֶׁבָּעוֹלָם נִמְצְאִים הַרְבֵּה מִינִים שֶׁל אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת שֶׁאֵין עֵרֶךְ וְשִׁעוּר לְשָׁוְיָם, וְעוֹלִים בְּדָמִים מְרֻבִּים, וְאֵין יָד כָּל אָדָם מַשָּׂגֶת לְקָנוֹתָם, וַאֲפִלּוּ שָׂרִים גְּדוֹלִים וַעֲשִׁירִים מְפֻלָּגִים אִי אֶפְשָׁר לָהֶם לִרְכֹּשׁ מֵהַרְבֵּה מִינִים אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת, כְּמוֹ כֵן אֲפִלּוּ בְּאוֹצְרוֹת מְלָכִים אַדִּירִים קָשֶׁה לִמְצֹא שֶׁיִּהְיוּ נִמְצְאִים אֶצְלָם כָּל הַמִּינִים הַקַּיָּמִים בָּעוֹלָם. וְנִמְצָא שֶׁכְּכָל שֶׁמֶּלֶךְ גָּדוֹל יוֹתֵר אוֹצְרוֹתָיו גְּדוֹלִים וַחֲשׁוּבִים לְמַעְלָה מִמֶּלֶךְ בְּמַדְרֵגָה קְטַנָּה מִמֶּנּוּ. וְהִנֵּה קַל וָחֹמֶר שֶׁה' יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים, בְּוַדַּאי בְּלִי סָפֵק נִמְצְאִים בְּבֵית גְּנָזָיו כָּל חֲמוּדוֹת הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב וְהָאֲבָנִים טוֹבוֹת שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁיִּמָּצְאוּ בָּעוֹלָם. וְעַתָּה תֵּחֶזֶה כִּי מִכָּל הַמַּתָּנוֹת הַטּוֹבוֹת אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשִׁתַּבֵּחַ בָּהֶם וְרַק בְּאוֹתָהּ הַמַּתָּנָה שֶׁשְּׁמָהּ שַׁבָּת, וְהִיא הַנִּקְרֵאת אֶצְלוֹ בְּשֵׁם 'מַתָּנָה טוֹבָה', בְּוַדַּאי אֵין שִׁעוּר לַחֲשִׁיבוּתָהּ וְטוֹבָתָהּ, וּמַתָּנָה כָּזוֹ נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי שְׁמִירַת הַשַּׁבָּת, וְאִם כֵּן כַּמָּה צָרִיךְ הָאָדָם לְהִשְׁתּוֹקֵק לְהַשִּׂיג חֵלֶק בְּמַתָּנָה טוֹבָה זוֹ שֶׁתַּגִּיעַ לוֹ עַל יְדֵי שְׁמִירַת הַשַּׁבָּת כָּרָאוּי, עַד כָּאן דִּבְרֵיהֶם.

בְּשַׁבָּת זוֹכִים כָּל יִשְׂרָאֵל לְיִרְאַת שָׁמַיִם

כֵּיוָן שֶׁמַּתָּנָה טוֹבָה זוֹ נִמְצֵאת בְּבֵית גְּנָזָיו, וּכְבָר יָדַעְנוּ כִּי לֹא נִמְצָא דָּבָר בְּבֵית גְּנָזָיו מְלֻבָּד הַיִּרְאָה, נִמְצָא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכְנִיס אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם הַשַּׁבָּת לְבֵית גְּנָזָיו וּמְשָׁם שׁוֹאֲבִים יִרְאַת שָׁמַיִם טְהוֹרָה. וְזוֹ הִיא עֲצְמוּתָהּ שֶׁל הַמַּתָּנָה, שֶׁאָמְנָם עַל יִרְאַת שָׁמַיִם יֵשׁ לַעֲמֹל וְלֹא נִתְּנָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא בִּידֵי הָאָדָם, אֲבָל בְּשַׁבָּת זוֹכִים כָּל יִשְׂרָאֵל לְיִרְאַת שָׁמַיִם, וַאֲפִלּוּ עַם הָאָרֶץ אָמְרוּ חַזַ"ל 'אֵימַת שַׁבָּת עָלָיו' וּמִתְיָרֵא לְשַׁקֵּר בְּשַׁבָּת (ירושלמי דמאי פ"ד ה"א).

וְזוֹ הַמַּתָּנָה הַטּוֹבָה שֶׁנִּתְּנָה בְּשַׁבָּת לְכָל יְהוּדִי, שֶׁדָּרַשׁ **הרה"ק רַבִּי דֹּב בֶּער מִמֶּעזְרִיטְשׁ ע"ה** (הובא באמרי נועם פר' תולדות אות לז): 'מַתָּנָה טוֹבָה יֵשׁ לִי בְּבֵית גְּנָזַי', אֲשֶׁר רוֹמְזוּ כִּי עִקַּר הַשָּׂגָה בְּשַׁבָּת קֹדֶשׁ הִיא לָבוֹא אֶל יִרְאַת שָׁמַיִם, וְהִיא הַמַּתָּנָה טוֹבָה, שֶׁכֵּן אָמְרוּ חַזַ"ל 'אֵין לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּבֵית גְּנָזָיו אֶלָּא אוֹצַר שֶׁל יִרְאַת שָׁמַיִם', וְעַל כֵּן אָמְרוּ צַדִּיקִים שֶׁהַסִּימָן לִהְיוֹת הָאָדָם שׁוֹמֵר שַׁבָּת הוּא אִם לֹא הִסְפִּיק דַּעְתּוֹ בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַשַּׁבָּת מִיִּרְאָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי יֵרֵא ה' בֶּאֱמֶת הוּא שֶׁמַּרְגִּישׁ אֶת קְדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת. וְתַלְמִידוֹ **הרה"ק בַּעַל בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם ע"ה** הוֹסִיף (מאמר השבת פ"ד) כִּי 'מַתָּנָה טוֹבָה בְּבֵית גְּנָזַי' עוֹלֶה בְּגִימַטְרִיָּא 'יִרְאַת שָׁמַיִם', חוּשְׁבָּנָא דְּדִין כְּחוּשְׁבָּנָא דְּדִין. וְעוֹד רָמֶז יֵשׁ, כִּי 'שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן' גִּימַטְרִיָּא י' פְּעָמִים 'יִרְאָה'.

וְהֵן הֵם דִּבְרֵי חַזַ"ל (יבמות צג.) בַּפָּסוּק (דברים יד כג) 'לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ כָּל הַיָּמִים' **אִלּוּ שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים**, שֶׁהֵם הַמְסֻגָּלִים לִקְנוֹת וּלְהַגִּיעַ לְיִרְאַת שָׁמַיִם בְּדֶרֶךְ מַתָּנָה. וְזֶהוּ הָרֶמֶז בְּתִקּוּנֵי זֹהַר (הקדמה ה:) 'בְּרֵאשִׁית' אוֹתִיּוֹת 'יֵרֶא שַׁבָּת', כִּי בְּשַׁבָּת זוֹכִים לְמִדַּת הַיִּרְאָה.

דְּרָגוֹת בְּיִרְאַת שָׁמַיִם הַנִּתָּנֶת בְּשַׁבָּת

וְכָל אָדָם לְפִי עֶרְכּוֹ זוֹכֶה לְיִרְאַת שָׁמַיִם לְפִי מַדְרֵגָתוֹ, וְזֶהוּ הָרֶמֶז בַּפָּסוּק (דברים כט ט) 'אַתֶּם נִצָּבִים הַיּוֹם כֻּלְּכֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם, רָאשֵׁיכֶם שִׁבְטֵיכֶם זִקְנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם כֹּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל', 'אַתֶּם נִצָּבִים הַיּוֹם כֻּלְּכֶם לִפְנֵי הֲוָיָ"ה' עִם הַכּוֹלֵל בְּגִימַטְרִיָּא 'יִרְאַת שָׁמַיִם', אֵימָתַי הוּא הַיּוֹם שֶׁבּוֹ נִצָּבִים לִפְנֵי ה', הֲוֵי אוֹמֵר זֶה יוֹם הַשַּׁבָּת שֶׁבּוֹ כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל נִצָּב לִפְנֵי ה' וְנִקְרָא 'הַיּוֹם' עַל שֵׁם הַכָּתוּב (שמות טז כה) 'וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אכלוהו אֲכִלְהוּ הַיּוֹם, כִּי שַׁבָּת הַיּוֹם לַה', הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֻהוּ בַּשָּׂדֶה', וְהַכָּתוּב מְפָרֵט וְהוֹלֵךְ 'רְאוּ שֶׁיְּכֶם וְגוֹ' כֹּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל' לְרַמֵּז שֶׁאָמְנָם כָּל אֶחָד מִקַּבֵּל מֵאוֹצָר שֶׁל יִרְאַת שָׁמַיִם אַךְ כָּל אֶחָד מִקַּבֵּל לְפִי עֶרְכּוֹ וּמַעֲלָתוֹ, וְעַד כַּמָּה שֶׁמְּכִין עַצְמוֹ בַּהֲכָנָה דְּרָבָּה וּמְקַדֵּשׁ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וְנִזְהָר מִדְּבָרִים בְּטֵלִים, כָּךְ יִזְכֶּה לְקַבֵּל יִרְאַת שָׁמַיִם.

'לְךָ וְהוֹדִיעָם' מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה מַשְׁפִּיעַ יִרְאַת שָׁמַיִם בִּפְרָט בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ

זוֹ גַּם הַסִּבָּה שֶׁנִּתְּנָה מַתְּנַת הַשַּׁבָּת עַל יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ דַּוְקָא, שֶׁכָּךְ אָמַר לוֹ ה' יִתְבָּרַךְ 'לֵךְ וְהוֹדִיעָם', כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה הָיָה מֻשְׁלָם בְּיִרְאַת שָׁמַיִם שֶׁהָיְתָה אֲצִלּוֹ כִּכְלִי קָטָן הַמָּצוּי בְּיָדָיו, כְּדִבְרֵי הַגְּמָרָא (ברכות לג:) 'וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שׁוֹאֵל מֵעִמָּךְ כִּי אִם לְיִרְאָה' (דברים י יב), אִטּוּ יִרְאַת שָׁמַיִם מִילְתָא זוּטַרְתָּא הִיא וְכוּ', אֵין, לְגַבֵּי מֹשֶׁה מִילְתָא זוּטַרְתָּא הִיא, דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא מָשָׁל לְאָדָם שֶׁמְּבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ כְּלִי גָּדוֹל וְיֵשׁ לוֹ, דּוֹמֶה עָלָיו כִּכְלִי קָטָן. וִידוּעָה קְשִׁיַּת הַמְפָרְשִׁים, מַה תֵּרֶץ בְּאָמְרוֹ 'לְגַבֵּי מֹשֶׁה מִילְתָא זוּטַרְתָּא' הֲרֵי הַתּוֹרָה דִּבְּרָה לַכֹּל וְאָמְרָה 'מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שׁוֹאֵל מֵעִמָּךְ כִּי אִם לְיִרְאָה', שֶׁמַּשְׁמָע מִזֶּה שֶׁהַיִּרְאָה דָּבָר קָטָן הוּא לַכֹּל, וּמַה בְּכָךְ שֶׁלְּגַבֵּי מֹשֶׁה אָכֵן זֶה דָּבָר קָטָן. אֶלָּא שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה מַשְׁפִּיעַ לְכָל יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם הַשַּׁבָּת שֶׁאַף לָהֶם תִּהְיֶה הַיִּרְאָה מְצוּיָה בְּיָדָם וּבְכָךְ גַּם לָהֶם תֶּחְשַׁב הַיִּרְאָה כְּ'מִילְתָא זוּטַרְתָּא'. וְלָכֵן אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא 'לֵךְ וְהוֹדִיעָם' שֶׁיּוֹדִיעַ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵהוּת הַמַּתָּנָה הַטּוֹבָה שֶׁיָּבוֹאוּ עַל יָדָהּ לְיִרְאַת שָׁמַיִם.

הַכְּתָרִים שֶׁמַּחְזִיר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל רוֹמְזִים לְיִרְאַת שָׁמַיִם

כֵּן עִנְיַן הַכְּתָרִים שֶׁמּוּבָא **מֵהָאֲר"י הַקָּדוֹשׁ ע"ה** שֶׁבְּכָל שַׁבָּת מַחְזִיר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה לְיִשְׂרָאֵל אֶת הַכְּתָרִים שֶׁנִּטְלוּ מֵהֶם מֵחֲמַת חֶטְא הָעֶגֶל, אַף הוּא רוֹמְזוּ לְיִרְאַת הַשָּׁמַיִם שֶׁמְּעוֹרֵר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה בְּעַם יִשְׂרָאֵל. אֶת הַכְּתָרִים הֵרֵי קִבְּלוּ יִשְׂרָאֵל בְּעֵת שֶׁאָמְרוּ 'נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע' (שמות כד ז), וּמֵאַחַר שֶׁחָטְאוּ נִטְלוּ מֵהֶם הָאֲרוֹת הַכְּתָרִים, אַךְ בְּשַׁבָּת מַחְזִיר לָהֶם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה אֶת הַכְּתָרִים שֶׁנִּטְלוּ מֵהֶם, וּבְכָךְ מִתְעוֹרֵר אֵצֶל כָּל אֶחָד הַנִּיצוֹץ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִכֹּחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, כִּי בְּכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל יֵשׁ חֵלֶק וְנִיצוֹץ מִכֹּחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה, וּמִכֹּחוֹ חוֹזְרִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִשְׁלֵמוּת הַיִּרְאָה שֶׁהָיְתָה בָּהֶם בְּמַעֲמַד הַר סִינַי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות כ יז) 'וּבַעֲבוּר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פְּנֵיכֶם לְבִלְתִּי תֶּחֱטָאוּ', וְכֵן כָּתוּב (דברים ה כו) 'מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם לְיִרְאָה אֹתִי וְלִשְׁמֹר אֶת כָּל מִצְוֹתַי כָּל הַיָּמִים', וְלָכֵן בְּשַׁבָּת בָּאִים כֻּלָּם לְמַדְרֵגָה זוֹ שֶׁתִּהְיֶה יִרְאַת שָׁמַיִם חֲשׁוּבָה אֲצָלָם כְּמִילְתָא זוּטַרְתָּא, וּמִתְקַיֵּם בָּהֶם הַכָּתוּב (מלאכי ג כ) 'וְזָרְחָה לָהֶם יִרְאֵי שְׁמִי' אֵלּוּ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּתוֹת.

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לצטט ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישרים

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל

אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת נינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחיו
להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

· **לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה** ·

להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com